

LOKALE SAMRÅD SOM BINDELED MELLEM KOMMUNE OG FORENINGSLIV

Samrådenes roller og potentialer i fire casekommuner

Delrapport 2 / Januar 2022

Malene Thøgersen, Line Bilberg
& Frederik Petersen

Videncenter
for Folkeoplysning

LOKALE SAMRÅD SOM BINDELED MELLEM KOMMUNE OG FORENINGSLIV

Titel

Lokale samråd som bindeled mellem kommune og foreningsliv. Samrådenes roller og potentialer i fire casekommuner.

Forfatter

Malene Thøgersen, Line Bilberg & Frederik Petersen

Øvrige bidragydere

Peter Forsberg, Henriette Bjerrum, Astrid Margon Simonsen, Jalte Blom & Signe Carlsen

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Forsidefoto

Getty Images/alvarez

Udgave

1. udgave, Aarhus, januar 2022

Pris

Rapporten kan downloades gratis på www.vifo.dk og www.idan.dk

ISBN

978-87-93784-71-0 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

c/o Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Forord	7
Indledning.....	8
Læsevejledning.....	11
Metode og datagrundlag	14
Del 1: Organiseringen, samrådene og foreningerne i de fire casekommuner	
Introduktion – del 1	22
Kapitel 1: Organiseringen af området i de fire casekommuner.....	22
Høje-Taastrup Kommune	23
Slagelse Kommune	24
Varde Kommune.....	26
Viborg Kommune	27
Opsamling.....	28
Kapitel 2: Foreningerne og samrådene i de fire casekommuner	30
Foreningernes kendskab til samrådene	30
Medlemskab af samrådet.....	32
Medlemsforeningernes kendskab til samrådenes arbejde	35
Medlemsforeningernes vurdering af samrådenes betydning	37
Del 2: Samrådenes roller	
Introduktion - del 2.....	42
Kapitel 3: Samrådenes roller – et overordnet billede	43
Det kommunale perspektiv	43
Samrådsperspektivet	44
Foreningsperspektivet.....	46
Kapitel 4: Rollen som interesseorganisation	53
Samrådenes eget syn på deres rolle som interesseorganisation.....	53
Samrådenes kanaler til interessevaretagelse.....	57
Kapitel 5: Koordineringsrollen.....	68
Den formelle relation.....	69
Øvrige kontaktflader mellem samråd og medlemsforeninger.....	72
Kapitel 6: Servicerollen.....	83
Servicerollen – en kommunal opgave eller en samrådsopgave?.....	84
Kapitel 7: Implementeringsrollen	88

Samrådenes opgaver i de fire casekommuner – et overblik	89
Hvorfor implementering hos samrådet?	91
Kapitel 8: Rollernes overlap og indbyrdes sammenhæng.....	96
Rollernes overlap	97
Rollernes indbyrdes sammenhæng	98
Del 3: Samrådene i fremtiden: Udfordringer og potentialer	
Introduktion – del 3	101
Kapitel 9: Tværgående udfordringer og potentialer	102
Rekrutterings- og generationsudfordringen	102
Svingende opbakning og engagement fra baglandet	103
Potentialer og fremtidsvisioner for samrådenes arbejde.....	105
Kapitel 10: Områdespecifikke kendetegn og potentialer	111
Idrætssamråd.....	111
Kulturelle samråd	113
Aftenskolesamråd	116
BUS/spejdersamråd	118
Kapitel 11: Kommunespecifikke kendetegn og potentialer	122
Høje-Taastrup Kommune	123
Slagelse Kommune	126
Varde Kommune.....	129
Viborg Kommune	131
Kapitel 12: Afsluttende perspektiver	135
Det gode samspil.....	135
Demokrati, repræsentation og indflydelse.....	138
Samrådenes legitimerende funktion	141
Samrådenes samspil med § 35 stk. 2-udvalgene	144
Litteraturliste	146
Bilagsmateriale	148
Supplerende materiale – metode og datagrundlag.....	148
Supplerende materiale – del 1.....	149
Supplerende materiale – del 2.....	153
Samrådenes interessevaretagelse under COVID-19	156

Forord

Frivillige foreninger spiller en stor rolle for kultur- og fritidslivet rundt om i de danske kommuner. I 2018 blev det samlede antal foreninger – alene på folkeoplysningsområdet – estimeret til mere end 15.000 (Eske 2021, 11).

Forholdet mellem foreninger og kommune kan karakteriseres som et gensidigt afhængighedsforhold, hvor kommunerne på den ene side har brug for foreningerne til at sikre meningsfulde aktiviteter for kommunens borgere inden for demokratisk organiserede rammer. På den anden side har foreningerne brug for kommunen til at sikre gode rammebetingelser for foreningernes aktiviteter. Langt de fleste foreninger på kultur-, idræts- og fritidsområdet har derfor relationer til det kommunale system.

Her kan særligt idrætssamråd, aftenskolesamråd, kulturelle samråd og børne- og ungdomsorganisationernes samråd spille en central rolle som supplement til de lovpligtige samarbejdsstrukturer på området. Det er disse samråds rolle som bindeled mellem kommunerne og foreninger, der er i fokus i denne rapport.

Undersøgelsen af lokale samråd på kultur-, idræts- og fritidsområdet havde ikke været mulig uden hjælp fra en række aktører.

Først og fremmest tak til vores samarbejdspartnere i Danmarks Idrætsforbund (DIF), Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), Oplysningsforbundenes Fællesråd (OF) og Kulturelle Samråd i Danmark, der har bidraget med økonomisk støtte (DIF, DUF og OF) og sparring igennem hele projektforsløbet.

Derudover en stor tak til kultur- og fritidsforvaltningerne i de fire casekommuner, der har taget imod projektet med åbne arme, og som både selv har stillet op til interviews og har hjulpet med kontakt til de øvrige informanter.

Tak til alle de samrådsbestyrelser og udvalgsformænd, der har stillet op til interviews og har delt ud af deres erfaringer med arbejdet i og med samrådene.

Endelig tak til alle de lokale foreninger i de fire casekommuner, som har bidraget til spørgeskemaundersøgelsen med fokus på deres kendskab til og syn på samrådenes roller.

Vi håber, at undersøgelsen kan give ny viden om samrådenes arbejde, roller og betydning for den kommunale, demokratiske proces og kan bidrage til at udvikle samspillet rundt om i kommunerne.

Aarhus, januar 2022

Indledning

Denne rapport udgør den anden delrapport i en større undersøgelse af lokale forenings- samråd på hele idræts-, kultur- og fritidsområdet. Samrådenes udbredelse varierer på tværs af kommuner, og de har forskellige betegnelser, men omfatter idrætssamråd, kulturelle samråd, BUS (børne- og ungdomsorganisationernes samråd), aftenskolesamråd og i nogle kommuner samråd for øvrige foreninger.

Baggrunden for undersøgelsen som helhed er, at disse lokale samråd kan være væsentlige aktører i det lokale demokrati på kultur- og fritidsområdet. Ifølge Lars Torpe, der bl.a. har forsket i social kapital, kan foreningssammenslutninger på lokalt plan spille en central, medierende rolle mellem kommuner og foreningsliv (Torpe 2014).

På trods af samrådenes demokratiske potentiale har der hidtil været meget begrænset viden om samrådenes roller. Samtidig er der en stor variation i samrådenes roller på tværs af kommuner og foreningsområder. En variation som stod tydeligt frem i delrapport 1, der udkom i februar 2021.

Hvor delrapport 1 satte fokus på samrådenes organisering og roller på baggrund af en landsdækkende kortlægning af og spørgeskemaundersøgelse blandt de lokale samråd, udvider denne rapport fokus til at belyse samrådenes rolle fra både kommunernes, samrådenes og de lokale foreningers perspektiv.

Rapporten tager udgangspunkt i casestudier i fire udvalgte kommuner: Høje-Taastrup, Slagelse, Varde og Viborg. Analysen genbesøger de væsentligste resultater og temaer fra delrapport 1, men nu belyst fra flere forskellige vinkler og i et mere dybdegående perspektiv med udgangspunkt i erfaringerne blandt aktørerne i de fire casekommuner.

Formålet med det dybdegående perspektiv er at komme tættere på, hvordan de forskellige aktører oplever samrådenes roller og potentialer, og hvilke barrierer der kan være for et godt samspil. Håbet er, at analysen af samspillet i de fire casekommuner – som er meget forskellige – kan give inspiration til arbejdet med udviklingen af samrådenes roller i landets øvrige kommuner.

Samrådenes roller – et teoretisk perspektiv

Samrådene kan spille en central rolle som bindeled mellem kommuner og foreningsliv, men der kan være mange forskellige dimensioner i denne rolle. Som i delrapport 1 er analysen inspireret af Waldahl 2009, som sonderer mellem fire forskellige roller, samråd kan spille, som er uddybet nedenfor¹. De fire roller udelukker ikke hinanden, og et samråd kan

¹ Rollen som interesseorganisation, rollen som koordineringsorgan og rollen som serviceorgan er alle roller, som i Norge er beskrevet i regelsættet for lokale idrætsråd, som er defineret af Norges Idrettsforbund (NIF). Den sidste rolle – rollen som implementeringsorgan – har imidlertid vist sig at være central i empiriske studier af idrætsrådenes rolle (Enroljas et al. 2012, 128, Waldahl 2009).

dermed sagtens udfylde flere roller på en gang.

- **Rollen som interesseorganisation**

I rollen som interesseorganisation varetager samrådet foreningernes interesser over for kommunen og arbejder for at sikre gode vilkår for det pågældende område.

- **Rollen som koordineringsorgan**

I rollen som koordineringsorgan fremstår samrådene som et koordinerende forum, hvor formålet er at skabe en fælles mening og interesse blandt foreningerne via fælles drøftelser. En vigtig formel arena for dette arbejde kan være samrådenes årsmøder/generalforsamlinger, men rollen som koordineringsorgan kan også udspille sig på andre arenaer og i mere uformelle netværk og kontaktflader, hvor fælles problemstillinger på området drøftes og vurderes.

- **Rollen som serviceorgan**

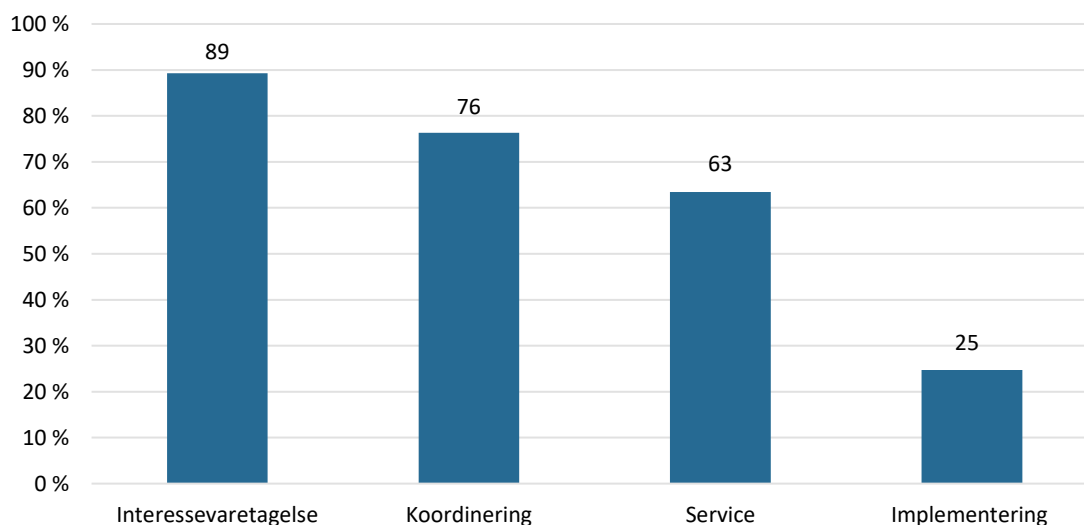
I rollen som serviceorgan spiller samrådene en vejledende og rådgivende rolle for foreningerne på området. Det kan eksempelvis være tilfælde, hvor samrådene hjælper foreningerne med råd og vejledning i forhold til de kommunale retningslinjer for tilskud, eller når de bidrager til at løse andre behov hos foreningerne.

- **Rollen som implementeringsorgan**

I rollen som implementeringsorgan varetager samrådet konkrete opgaver på vegne af kommunen. Det kan eksempelvis være fordeling af puljer, fordeling af træningstider i de kommunale haller eller helt andre opgaver.

Figuren nedenfor fra delrapport 1 viser, hvilke roller samrådene har ifølge deres vedtægter på tværs af områderne inden for kultur og fritid (Thøgersen et.al. 2021, 43). Den illustrerer desuden, at samrådene ønsker at varetage flere roller på én gang.

Figur 1: Samrådets formål ifølge vedtægter (pct.)

Figuren viser samrådenes formål ifølge vedtægterne opgjort i procent på baggrund af en kodning af vedtægternes indhold. Kodningen er foretaget med udgangspunkt i typologien fra Waldahl 2009. Samrådene kan have flere formålstyper repræsenteret i deres vedtægter, hvorfor de ikke summerer til 100 pct. n=96.

Set i et demokratisk lys er det ikke mindst rollerne som koordineringsorgan og interesseorganisation, som er interessante. Det er også de to roller, der hyppigst forekommer i vedtægterne, og der er en sammenhæng mellem de to roller i den forstand, at rollen som interesseorganisation til en vis grad forudsætter, at samrådene har samordnet meninger og interesser blandt deres medlemsforeninger (Waldahl 2009).

Delrapport 1 viste også, at de fire roller har forskellig vægt på tværs af samrådstyper. Eksempelvis fylder implementeringsrollen mere blandt de kulturelle samråd end blandt de øvrige samråd, mens koordineringsrollen har særlig fokus blandt BUS/spejdersamråd (Thøgersen et al 2021, 45).

De fire roller er blevet brugt aktivt som et analytisk værktøj under hele dataindsamlingsprocessen og vil også være gennemgående i rapportens analyser.

Læsevejledning

Rapporten er opdelt i tre dele. Del 1 og 2 har fokus på afrapportering af resultaterne og de grundlæggende analyser. Del 3 sætter resultaterne i et mere tværgående perspektiv. Allerefter kommer dog en kort beskrivelse af rapportens metode og datagrundlag, som samtidig giver den første introduktion til de deltagende respondenter og informanter og dermed en fornemmelse af feltet.

Del 1 – kapitel 1-2 beskriver feltet og de fire casekommuner. Kapitel 1 giver et overblik over, hvordan samrådene i de fire kommuner er organiseret, hvordan og hvornår de er etableret, samt hvilke opgaver og særlige kendetegn de har.

Kapitel 2 supplerer med analyser af samrådenes medlemsgrundlag. Kapitlet undersøger, hvor stort et kendskab der er til samrådene i kommunerne, hvor mange foreninger der er medlem af samrådene samt foreningernes vurdering af samrådenes arbejde og betydning.

Samlet giver del 1 en basisforståelse af ligheder og forskelle de fire kommuner og områderne imellem, der ligger til grund for mange af de kommende analyser, og som skitserer samrådenes foreningsmæssige tilknytning.

Centrale resultater

- Næsten alle samrådene i de fire casekommuner er repræsenteret i kommunernes § 35 stk. 2-udvalg.
- Hovedparten af samrådene er paraplyorganisationer, men det varierer, om foreningerne automatisk er medlem, eller om de aktivt skal melde sig ind.
- Mellem 34 og 72 pct. af foreningerne i kommunerne angiver at være medlem af et samråd.

Del 2 – kapitel 3-8 sætter fokus på samrådenes rolle ud fra Wahldals teoretiske perspektiv. De fire roller, der er introduceret i indledningen, uddybes gennem analyser set fra både samrådenes og kommunernes perspektiv.

Kapitel 3 giver en introduktion til det overordnede syn på, hvad et samråd er og bør være, - fra både foreningernes, kommunernes og samrådenes eget perspektiv.

Kapitel 4 beskriver samrådenes rolle som interesseorganisation og de kanaler, de bruger i samspillet med kommunen.

Kapitel 5 viser, hvordan koordineringsrollen både er vigtig og udfordrende. Kapitlet giver eksempler på, hvordan samrådene arbejder med at skabe kendskab, opbakning og fælles forslag blandt deres medlemsforeninger.

Kapitel 6 ser nærmere på samrådenes servicerolle. Både på, hvordan serviceopgaverne fordeles sig mellem kommunen og samrådene, og på foreningernes forventning til og brug af samrådene.

Implementeringsrollen, der er den sidste af de fire roller fra det teoretiske perspektiv, undersøges i kapitel 7.

Del 2 afrundes med kapitel 8, der opsummerende undersøger rollernes overlap og indbyrdes sammenhæng.

Centrale resultater

- Rollen som interesseorganisation er mest central for både samråd og kommuner.
- Samrådene oplever især at få indflydelse gennem de uformelle kanaler, men de lovpligtige udvalg har også betydning.
- Koordineringsrollen er central, men kan være svær i praksis.
- Foreningerne synes, samrådenes servicerolle er vigtig.

Del 3 – Kapitel 9-12 samler op på resultaterne ved at give en analyse af udfordringer og potentialer set fra forskellige perspektiver.

Kapitel 9 ser på de fællestræk, der er på tværs af samrådstyper og de fire kommuner. Her bliver samrådenes og kommunernes fremtidsvisioner for samrådene behandlet. Kapitlet ser på, at der på tværs af samråd er mange, der står overfor en generationsudfordring, og at baglandets engagement er en tilbagevendende bekymring.

Kapitel 10 giver et overblik resultaterne med udgangspunkt i de enkelte samrådstyper og en opsummering af de enkelte områders særlige kendetegn og potentialer, som de er kommet til udtryk i analysen. Hvis man som læser er særligt interesseret i at få indblik i et af områderne, kan dette kapitel derfor være et godt sted at starte.

Kapitel 11 sætter tilsvarende resultaterne i spil i relation til de kommunespecifikke forhold i de fire casekommuner. Kapitlet giver således sammen med del 1 et godt indblik i, hvordan en kommune organiserer området, hvad det betyder for aktørerne på området, og hvilke særlige kendetegn og potentialer der kommer til udtryk i de lokale kontekster.

Del 3 afrundes med kapitel 12, der sætter undersøgelsens resultater ind i en mere principiel diskussion af samrådenes nuværende, ideelle og potentielle rolle med udgangspunkt i fire forskellige temaer: 'Det gode samspil', 'Demokrati, repræsentativitet og indflydelse', 'Samrådenes legitimerende funktion' og 'Samrådene og § 35 stk. 2-udvalgene'.

Tabel 1: Perspektiver

Det gode samspil

Det gode samspil kan have forskellig karakter alt efter, hvilken type samråd der er tale om. På tværs af typer er det vigtigt, at der er plads til og respekt for samrådets rolle som interesseorganisation.

For at kunne udfolde rollen, er det vigtigt, at samrådene fremstår samlet og har fokus på hele områdets interesser.

Derudover er gode traditioner og strukturer for inddragelse – og meget gerne tidlig inddragelse – befordrende.

Mellem samråd og kommune er klar forventningsafstemning og tillidsfulde relationer centrale byggesten i det gode samspil.

Demokrati, repræsentativitet og indflydelse

I et demokratisk perspektiv er sammenhængen mellem, hvor repræsentative samrådene er, og hvor stor indflydelse de har, et vigtigt fokuspunkt.

Har de stor indflydelse uden at være repræsentative, kan det være en demokratisk udfordring.

Det kan ikke forventes, at alle forninger engagerer sig i samrådene, men synlighed omkring samrådene, og den rolle, de spiller i brugerinddragelsesstrukturene, er centralt.

Legitimitet

Kommunerne i undersøgelsen er mest optaget af samrådenes betydning for 'input-legitimitet', som forstås som graden af borgernes deltagelse.

Samrådene har i høj grad fokus på 'output-legitimitet', som handler om, i hvor høj grad kommunens ydelser tilpasses borgernes behov – og dermed graden af samrådenes reelle indflydelse.

For at samarbejdet mellem samråd og kommuner kan være meningsfuldt, er det centralt, at inddragelsen viser sig i både proces og resultater.

§ 35 stk. 2-udvalgene

§ 35 stk. 2-udvalgene har stadig stor betydning som formelt samarbejdsorgan – særligt for aftenskole-samrådene og BUS.

Det kan være et fortsat opmærksomhedspunkt at se på, hvordan den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur på bedst mulig vis spiller sammen med de enkelte samråd.

Når samrådene enkeltvis opnår stor indflydelse, kan det fælles organ fremstå mindre vigtigt.

Derfor kan det være vigtigt at sætte fokus på, at udvalgets rolle er relevant på tværs af områder.

Metode og datagrundlag

Denne delrapport (delrapport 2) fokuserer på samrådenes roller og potentialer i fire casekommuner og er således en uddybende analyse af mange af de temaer, der kom til udtryk i delrapport 1, der havde en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse som omdrejningspunkt. Tilsammen belyser de to delrapporter forskellige perspektiver på lokale samråds rolle.

For at nuancere den virkelighed, samrådene navigerer i, er der yderligere en delrapport 3, der sætter særlig fokus på foreningernes relationer og kontaktflader, hvilket er central baggrundsviden for den samlede analyse af de lokale brugerinddragelsesstrukturer. Undersøgelsens samlede datagrundlag fremgår af figur 2.

Den landsdækkende undersøgelse er afrapporteret i delrapport 1 og indgår kun som baggrund og perspektivering i denne rapport. I den følgende uddybning af undersøgelsens metode og datagrundlag, vil den primære vægt derfor være på casestudierne, som både omfatter kvalitative interviews og en spørgeskemaundersøgelse blandt de lokale foreninger på kultur- og fritidsområdet i de fire casekommuner.

Figur 2: Undersøgelsens samlede datagrundlag

Landsplan: Landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt lokale samråd (delrapport 1)

Spørgeskemaundersøgelse blandt alle registrerede samråd på kultur- og fritidsområdet (idrætssamråd, spejdersamråd/BUS, aftenskolesamråd, kulturelle samråd).

Lokalt plan: Casestudier i fire udvalgte kommuner (delrapport 2 og 3)

Høje-Taastrup
Kommune

Slagelse
Kommune

Varde
Kommune

Viborg
Kommune

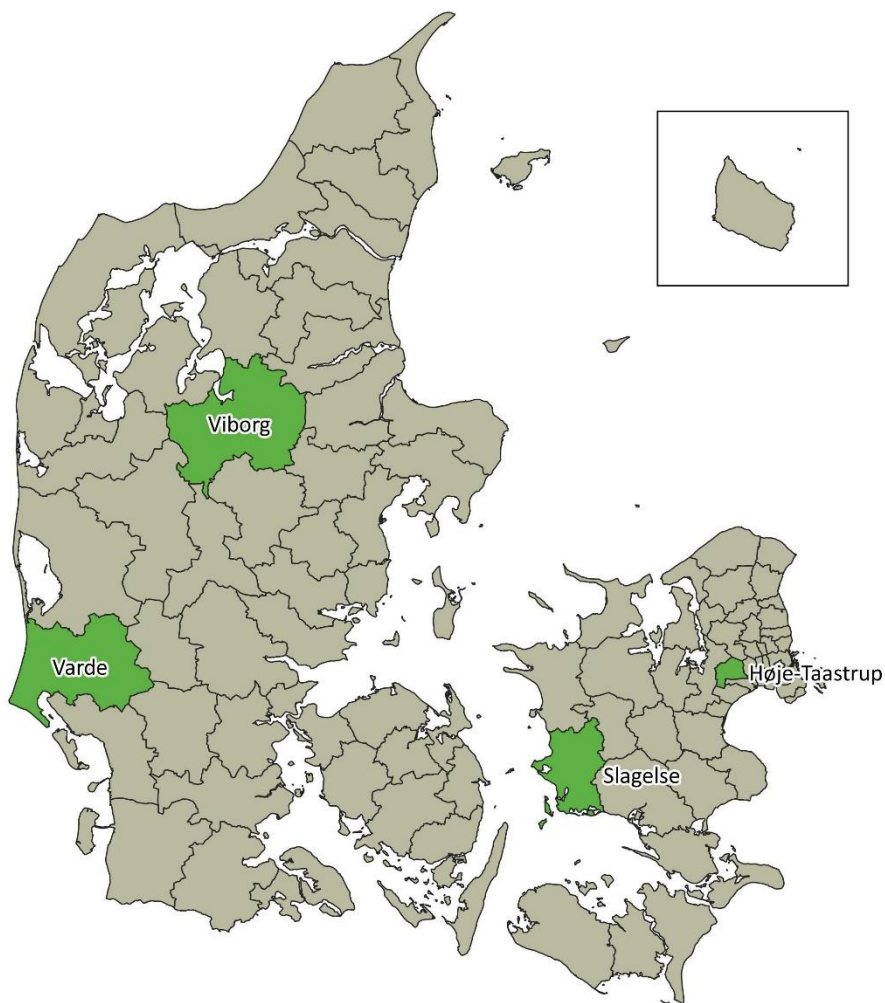
I alt 32 kvalitative interviews med samrådsbestyrelser, den kommunale kultur- og fritidsforvaltning (ledelses- og konsulentniveau), formanden for det politiske udvalg på området og formanden for § 35 stk. 2-udvalg i alle fire casekommuner.

Spørgeskemaundersøgelse blandt lokale foreninger på kultur- og fritidsområdet i de fire casekommuner

Casestudier i fire udvalgte kommuner

Casestudierne er gennemført i fire udvalgte kommuner: Høje-Taastrup, Slagelse, Varde og Viborg (figur 3). De fire kommuner er udvalgt ud fra et ønske om geografisk spredning samt repræsentation af forskellige typer af kommuner. Derudover har det i udvælgelsen været et kriterie, at der eksisterer samråd på mindst tre foreningsområder.

Figur 3: De fire casekommuners geografiske placering

Som det fremgår af tabel 2, er der tale om fire meget forskellige kommuner, når det gælder kommunens areal, befolkningstæthed og de socioøkonomiske forhold i kommunen. Eksempelvis har Høje-Taastrup Kommune og Varde Kommune næsten det samme indbyggertal, men befolkningstætheden i Høje-Taastrup Kommune er 16 gange så høj som i Varde Kommune. Viborg Kommune skiller sig ud ved at have flest indbyggere – næsten dobbelt så mange som i Varde og Høje-Taastrup Kommune.

Tabel 2: Casekommunernes karakteristika

	Høje-Taastrup	Slagelse	Varde	Viborg
Kommune-type	Bykommune	Mellemkommune	Yderkommune	Landkommune
Indbyggertal (2020)	50.759	79.073	49.961	96.921
Befolknings-tæthed (indb./km ²) (2020)	649	139	40	69
Areal	78,2	568,3	1240,1	1408,9
Socioøkonomisk indeks ²	1,22	1,23	0,97	0,91
Forenings-tæthed (indb./forening) ³	343	266	235	263

Kilde: Indenrigs- og boligministeriets kommunale nøgletal www.noegletal.dk.

Casekommunernes geografiske og befolkningsmæssige karakteristika er relevant baggrundsviden for den videre analyse. Eksempelvis er der ikke overraskende flest foreninger i Viborg Kommune, som er størst, både når det gælder indbyggertal og areal. Ses antallet af foreninger i relation til indbyggertallet, er foreningstætheden dog højest i Varde Kommune. Befolkningsstætheden og den geografiske afstand kan også potentielt have betydning for, hvor godt foreningerne på et område kender hinanden, og hvor godt de kender samrådet.

Casestudierne indeholder både en omfattende kvalitativ undersøgelse samt en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse blandt foreningerne på kultur-, idræts- og fritidsområdet i de fire kommuner. De to typer af data integreres i analysen i belystningen af samrådenes roller. Nedenfor følger en nærmere beskrivelse af datagrundlaget og metoden for de respektive dele.

² Det socioøkonomiske indeks er beregnet ud fra en række kriterier, der indgår med forskellig vægt. F.eks. indgår 'antal 20-59-årige uden beskæftigelse'. Indekset anvendes til at vurdere kommunens udgiftsbehov og kan således opfattes som socioøkonomisk belastning. Værdier over 1 betyder, at kommunen har et større udgiftsbehov end den gennemsnitlige kommune - værdier under 1 indikerer derfor et mindre udgiftsbehov. <https://www.noegletal.dk/noegletal/ntInfo22A.html#nw025>

³ Foreningstætheden er beregnet ud fra den samlede population af foreninger i spørgeskemaundersøgelsen.

Kvalitative interviews med nøglepersoner i kommuner og samråd

Formålet med den kvalitative del af undersøgelsen har været at få dybdegående indsigt i den rolle, de respektive samråd spiller i de fire casekommuner, og de udfordringer og potentialer, de oplever i deres daglige virke.

Til det formål er der samlet gennemført 32 interviews på tværs af de fire kommuner (se oversigt i rapportens bilagsmateriale). Først og fremmest er der gennemført fokusgruppeinterviews med hvert af de enkelte samråds bestyrelser. Fokusgruppeformen har givet mulighed for indbyrdes diskussioner på tværs af bestyrelsesmedlemmerne, hvilket har bidraget med interessante perspektiver på samrådenes roller⁴.

Derudover er der i hver kommune gennemført interviews med både ledelsen og relevante medarbejdere i kultur- og fritidsforvaltningen, med formanden for kommunens § 35 stk. 2-udvalg og med formanden for det politiske udvalg. Under samtlige interviews er der anvendt hjælpekort, hvor informanterne er blevet bedt om at forholde sig til beskrivelser af de fire forskellige roller, som samråd kan spille, for at skabe refleksion over samrådenes rolle lokalt (se indledning for en uddybning af de fire roller).

Interviewperioden blev indledt i efteråret 2020, hvor en stor del af interviewene blev gennemført (november-december 2020). På grund af coronanedlukningen hen over vinteren og foråret blev processen dog forsinket, og de sidste interviews blev gennemført i perioden maj-november 2021. Enkelte interviews blev gennemført som online-interviews. Samtlige interviews blev efterfølgende transskriberet og kodet i softwareprogrammet NVivo.

I kraft af analysens karakter og fokus på forskelle og ligheder på tværs af kommuner og samrådstyper, har det ikke været muligt at anonymisere informanterne fuldt ud. De fremstår ikke med navns nævnelser, men gennem deres position/rolle. Samtlige citerede informanter har fået citater til gennemsyn forud for rapportens offentliggørelse.

Kvantitativ foreningsundersøgelse

For også at kunne belyse foreningernes kendskab til samrådene og deres syn på samrådenes rolle, er der sendt et spørgeskema ud til alle foreninger på kultur-, idræts- og fritidsområdet i de fire casekommuner.

Undersøgelsen er gennemført som en elektronisk spørgeskemaundersøgelse, som blev sendt ud pr. mail på baggrund af kontaktlister, som de fire kommuner har leveret. Mailen blev sendt ud til foreningens formand eller en anden kontaktperson i foreningen.

⁴ I enkelte tilfælde har det af forskellige årsager ikke været muligt at samle bestyrelsen til interviewet. I de tilfælde er der gennemført enkeltinterview med samrådets formand.

På tværs af de fire kommuner blev der sendt spørgeskema ud til 1.026 foreninger⁵, som udgør den samlede population. 410 af disse foreninger har gennemført hele spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 40 pct. Tælles de delvise besvarelser med, har 465 foreninger bidraget til undersøgelsen (46 pct.).

Tabel 3 viser en oversigt over den samlede population af foreninger og antallet af besvarelser på tværs af de fire casekommuner. Som det fremgår, varierer størrelsen af den samlede population af foreninger på tværs af kommunerne med flest besvarelser i Viborg og færrest i Høje-Taastrup Kommune. Ses der på sammenhængen mellem populationens fordeling og den andel, de respektive kommuners foreninger udgør i spørgeskemaundersøgelsen, er der god repræsentation af alle kommuner – dog med en lille underrepræsentation af foreninger i Varde Kommune⁶.

Tabel 3: Foreningernes fordeling på kommuner – i population og i spørgeskemadata

	Antal udsendte (den samlede population)	Andel i den samlede population (pct.)	Antal svar (inklusive delvise)	Andel i spørgeskemaundersøgelse (pct.)	Forskel mellem population og spørgeskemaundersøgelsen
Høje-Taastrup	148	14,4	72	15,5	+ 1,1
Slagelse	297	28,9	137	29,5	+ 0,6
Varde	213	20,8	85	18,3	- 2,5
Viborg	368	35,9	171	36,8	+ 0,9
I alt	1.026	100	465	100	-

Tabel 4 viser foreningernes fordeling på typer – både i populationen og i spørgeskemaundersøgelsen⁷. Som det fremgår, er der store forskelle på antallet af foreninger inden for de respektive foreningstyper, men der er en tilfredsstillende fordeling af svar – dog med en lille underrepræsentation af idrætsforeninger, som til gengæld stadig udgør over 50 pct. af besvarelserne i undersøgelsen. Derudover er der en lille overrepræsentation af uniformerede korps og kategorien 'anden forening'⁸.

⁵ I dette tal er frasortet de foreninger, hvor mailen kom retur, og der ikke kunne findes en alternativ mailadresse. Enkelte kontaktpersoner meldte tilbage, at foreningen var nedlagt, og disse foreninger er også frasortet.

⁶ At svarprocenten blandt foreningerne i Varde Kommune er lidt lavere end i de øvrige kommuner, kan skyldes, at kommunen selv havde gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt foreningerne kort tid før udsendelsen af dette spørgeskema. Det kan have medført en lavere interesse for at deltage i endnu en undersøgelse.

⁷ Når det gælder populationen, er de foreninger, der ikke i forvejen var kategoriseret på kommunernes lister, kategoriseret af Vifo ud fra foreningernes navn. Fordelingen i spørgeskemaundersøgelsen er derimod taget ud fra foreningernes egen placering. Derfor skal sammenligningen af fordelingen i populationen og i spørgeskemaundersøgelsen tages med et vist forbehold.

⁸ Kategorien 'anden forening' kan eksempelvis omfatte garderforeninger, 4H eller andre ungdomsforeninger, som ikke er uniformerede korps, men det kan også være lystfiskerforeninger eller jagtforeninger.

Tabel 4: Foreningernes fordeling på typer – i population og i spørgeskemadata

	Antal udsendte	Andel i population (pct.)	Antal svar (inklusive delvise)	Andel i spørgeskemaundersøgelse (pct.)	Forskel mellem population og spørgeskemaundersøgelse
Idrætsforening	563	54,9	235	50,5	-4,4
Kulturforening	222	21,6	97	20,9	-0,7
Uniformeret korps	58	5,7	35	7,5	1,8
Aftenskole	51	5,1	23	4,9	-0,2
Anden forening	132	12,9	75	16,1	3,2
I alt	1.026	100	465	100	-

Ungdomsorganisationer, der ikke ud fra navnet er et uniformeret korps, indgår under 'anden foreningstype'

Tabel 5 viser, hvordan de indkomne besvarelser fordeler sig på tværs af både kommuner og områder. Her er det især vigtigt at være opmærksom på, at der – særligt når det gælder aftenskoler og uniformerede korps – kun er et begrænset antal besvarelser inden for de enkelte kommuner.

Fordelingen hænger naturligt sammen med de enkelte foreningstypers fordeling i den samlede population som belyst ovenfor. I læsningen af analysens resultater er det dog væsentligt at have variationen i antallet af foreninger på tværs af områder i baghovedet. Den er samtidig årsagen til, at der ikke meningsfuldt kan foretages analyser fordelt på både kommuner og foreningstyper.

Tabel 5: Antallet af foreninger i undersøgelsen – fordelt på typer og kommuner

	Antal besvarelser	Besvarelser fordelt på kommuner			
		Høje-Taastrup	Slagelse	Varde	Viborg
Idrætsforening	235	37	74	44	80
Kulturel forening	97	18	31	12	36
Uniformeret korps	35	3	7	10	15
Aftenskole	23	5	5	4	9
Anden forening	75	9	20	15	31
Antal (i alt)	465	72	137	85	171

Tabellen viser antallet af foreninger inden for hvert fagområde (n=465). Kategorierne er opdelt af foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvilken af de følgende foreningstyper passer bedst på din forening?"

Landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt lokale samråd

Ud over casestudierne i de fire kommuner vil der løbende i analysen blive perspektiveret til resultaterne fra den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt lokale samråd på idræts-, kultur- og fritidsområdet, som er afrapporteret i delrapport 1. Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i perioden april-juni 2020. Ud af de 224 registrerede samråd, som fik tilsendt det elektroniske spørgeskema, kom der fulde besvarelser fra 150 samråd,

svarende til en svarprocent på 68 pct. Hvis også de delvise besvarelser tælles med, har 74 pct. af de registrerede samråd bidraget til undersøgelsen. For en mere dybdegående gennemgang af metoden bag den landsdækkende kortlægning og spørgeskemaundersøgelse blandt de lokale samråd henvises til delrapport 1.

DEL 1:

**ORGANISERINGEN,
SAMRÅDENE OG
FORENINGERNE I DE
FIRE CASEKOMMUNER**

Introduktion – del 1

Denne første del af rapporten giver en kort beskrivelse af den organisatoriske kontekst, som samrådenes roller udspiller sig i, i de fire casekommuner. Først belyses den formelle organisering af området i de fire kommuner: Hvilke samråd findes, hvordan er de organiseret, og hvilken sammenhæng er der mellem samrådene og det lovpligtige § 35 stk. 2-udvalg? Denne del er baseret på informationer fra kommunerne og samrådenes hjemmesider, fra de kvalitative interviews og fra samrådenes spørgeskemabesvarelser.

Derudover ses der nærmere på samrådenes bagland på baggrund af foreningsundersøgelsen: I hvilken udstrækning har de lokale foreninger kendskab til samrådene, og i hvilken udstrækning er de medlem af de respektive samråd?

Kapitel 1: Organiseringen af området i de fire casekommuner

Undersøgelsens delrapport 1 viste et klart billede af den store forskellighed, der er samrådene imellem. For at forstå den videre analyse af samrådenes roller og potentialer i de fire casekommuner er det derfor centralt at kende den specifikke organisatoriske kontekst og struktur på tværs af samrådstyper og casekommuner i undersøgelsen.

Dette første kapitel har til formål at skabe et samlet overblik over, hvad der karakteriserer de enkelte samråd, og hvordan den lovpligtige brugerinddragelse (§ 35 stk. 2-udvalget) ser ud i de enkelte kommuner. I beskrivelserne af samrådene vil der være fokus på de følgende elementer:

- Etablering
- Organisering
- Medlemmer og medlemskab
- Økonomisk tilskud
- Eventuelle øvrige særlige karakteristika

Disse elementer er valgt, da resultaterne i delrapport 1 har vist en stor variation på netop de områder. Kendskab til samrådenes karakteristika på disse felter kan derfor være central baggrundsviden for at forstå samrådenes forskellige roller i de respektive casekommuner.

Høje-Taastrup Kommune

Der findes fem forskellige foreningsamråd i Høje-Taastrup Kommune: Idrættens Samråd, Voksenundervisningens Samråd, Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd (BUS), Kulturelt Samråd og Samrådet for Øvrige Foreninger, der alle er organiseret som paraplyorganisationer. Alle godkendte folkeoplysende foreninger er medlem af ét af disse råd, hvilket er en betingelse for at opnå tilskud og adgang til lokaler. Formelt set fungerer samrådene som udvalg under Folkeoplysningsudvalget⁹.

Den nuværende samrådsstruktur blev etableret på kommunens initiativ i 1991, da den nye folkeoplysningslov trådte i kraft. Der er en tæt sammenhæng mellem samrådene og folkeoplysningsudvalget, da Folkeoplysningsudvalget består af to repræsentanter fra hvert af de fem samråd samt syv politikere fra byrådet.

Der er tradition for, at formand og næstformand vælges fra foreningslivet i kommunen. Folkeoplysningsudvalget udarbejder forslag til fordeling af de økonomiske midler mellem de fem samråd, som skal godkendes i byrådet. Derefter fordeler de enkelte samråd – med undtagelse af Voksenundervisningens Samråd – selv egne midler efter regler godkendt i Folkeoplysningsudvalget/byrådet. Intentionen med strukturen er, at samrådene virker

⁹ Kommunens § 35 stk. 2-udvalg.

som 'fagudvalg' for Folkeoplysningsudvalget, idet spørgsmål af mere specifik karakter sendes til udtalelse i samrådene¹⁰.

Særligt for Høje-Taastrup Kommune er det, at kulturområdet helt siden 1991 har været en etableret del af folkeoplysningsområdet. Tabel 6 giver et overordnet indblik i de fem samråd i kommunen, når det gælder deres organisering og økonomi.

Tabel 6: Samrådene i Høje-Taastrup Kommune

	Idrættens Samråd	Kulturelt Samråd	BUS	Voksenundervisningens Samråd	Samrådet for Øvrige Foreninger
Etablering	1975 (1991) Kommunalt initiativ til ny struktur	1991 Kommunalt initiativ	1974 (1991) Kommunalt initiativ til ny struktur	1991 Kommunalt initiativ	1991 Kommunalt initiativ
Organisering	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation
Medlemskab	Automatisk	Automatisk	Automatisk	Automatisk	Automatisk
Kontingent	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Antal repræsenterede foreninger	95	25	11	7	19
Antal bestyrelsesmedlemmer	11	7 (+ 3)	7	7	3
Økonomi	Driftstilskud: 25.000 kr.	Driftstilskud: 6.463 kr.	Driftstilskud: 6.000 kr.	Driftstilskud: 2.200 kr.	Driftstilskud: 1.000-1.500 kr.
Øvrige karakteristika	Får hvert år midler til fordeling blandt foreningerne. Er med til at prioritere anlægsønsker.	Administrerer en pulje på 400.000 kr. til kulturelle aktiviteter og 180.000 kr. til kunstindkøb.	Får hvert år midler til fordeling blandt medlemmerne.	-	Får hvert år midler til fordeling blandt medlemmerne.

Tabellen er udarbejdet på baggrund af interviews, samrådenes spørgeskemasvar, informationer på kommunens hjemmeside og samrådenes vedtægter (Idrættens Samråd 2018; Voksenundervisningens Samråd 2003, BUS 2014).

Slagelse Kommune

I Slagelse Kommune er der i alt fire samråd: Slagelse Idrætsråd, Slagelse Kulturråd, Aftenskolesamrådet og Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd (BUS). Det varierer på tværs af samrådene, hvordan de er organiseret, og hvornår de er etableret.

Ses samrådenes rolle i relation til den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur, har tre af samrådene (Slagelse Idrætsråd, Aftenskolesamrådet og BUS) hver en repræsentant (+ en ung repræsentant) i Forum for Folkeoplysning, som er kommunens § 35 stk. 2-udvalg.

¹⁰ <https://www.htk.dk/Foreningsservice/Udvalg-og-samraad/Folkeoplysningsudvalget#Medlemmer>

Forum for Folkeoplysning er en ny konstruktion fra 2018, hvor det blev besluttet at nedlægge det tidligere folkeoplysningsudvalg.

Forummet fungerer som høringsorgan og inddrages i forbindelse med udfærdigelse eller ændring af folkeoplysningspolitikken, kommunens budget for den folkeoplysende virksomhed og kommunens tilskudsregler på området. Der er ingen politisk repræsentation i udvalget.

Tabel 7 giver et overblik over samrådene i Slagelse Kommune samt deres organisering og økonomi. Som det fremgår, varierer det på tværs af samrådene, hvorvidt foreningerne automatisk er medlemmer, eller om de skal melde sig ind. I Slagelse Idrætsråd bliver alle idrætsforeninger, der er godkendt som folkeoplysende foreninger, automatisk medlem. Kulturrådet arbejder med medlemskab og kontingent, mens alle tilbydes medlemskab af BUS. Aftenskolesamrådet har ikke en formel medlemsstruktur, men alle tilbydes at være med i samarbejdet.

Tabel 7: Samrådene i Slagelse Kommune

	Slagelse Idræts Råd	Slagelse Kulturråd	Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd	Aftenskolesamrådet
Etablering	2006 Foreningsinitiativ (samråd i de tidligere kommuner)	2006 Foreningsinitiativ (samråd i de tidligere kommuner)	1970 (omkring 2008) Foreningsinitiativ	Omkring 2015 Foreningsinitiativ
Medlemskab	Automatisk medlemskab	Indmeldelse	Alle tilbydes medlemskab	Alle tilbydes at være med i samarbejdet
Kontingent	Nej	Ja	Nej	Nej
Organisering	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation Både foreninger, institutioner og enkeltpersoner kan være medlem	Paraplyorganisation	Formaliseret samarbejde
Antal medlemmer	140	29 enkeltmedlemmer 29 foreninger	12	10
Antal bestyrelsesmedlemmer	9	5-7 (heraf en udpeget af byrådet)	7	6
Økonomisk tilskud	25.000 kr.	25.000 kr.	6.000 kr.	0 kr.
Øvrige karakteristika				

Tabellen er udarbejdet på baggrund af interviews, samrådenes spørgeskemasvar, informationer på kommunens hjemmeside og samrådenes vedtægter (Slagelse Kulturråd 2016, Slagelse Idrætsråd 2020).

Varde Kommune

Den nuværende samrådsstruktur i Varde Kommune blev etableret på kommunalt initiativ i 2014, hvor byrådet besluttede at nedlægge folkeoplysningsudvalget og erstatte det med fire nye samråd: Idrætsrådet, Aftenskolerådet, Kulturelt Råd og Varde Fællesråd.

Alle fire samråd er således etableret i 2014, de er alle organiseret som paraplyorganisationer, og de har hver især et sæt vedtægter, hvor deres overordnede rolle er uddybet. Alle godkendte folkeoplysende foreninger er automatisk medlem af et af de fire råd, og det koster ikke noget at være medlem.

Der er en formel sammenhæng mellem samrådene og kommunens Fritidssamråd, der udgør det lovpligtige § 35 stk. 2-udvalg. De fire samråd har hver to pladser i Fritidssamrådet. Derudover er der to medlemmer fra Udvalget for Kultur og Fritid. Udvalgsformanden er automatisk formand for rådet. Fritidssamrådets formelle rolle er primært at være høringspart¹¹.

Tabel 8 giver et overblik over samrådenes karakteristika i Varde Kommune. Som det fremgår, får de enkelte samråd hver et årligt beløb af kommunen, som de selv må beslutte, hvordan de bruger.

Tabel 8: Samrådene i Varde Kommune

	Varde Idrætsråd	Varde Kulturelt Råd	Varde Aftenskoleråd	Varde Fællesråd
Etablering	2014 Kommunalt initiativ	2014 Kommunalt initiativ	2014 Kommunalt initiativ	2014 Kommunalt initiativ
Medlemskab	Automatisk medlemskab	Automatisk medlemskab	Automatisk medlemskab	Automatisk medlemskab
Kontingent	Nej	Nej	Nej	Nej
Organisering	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation
Antal medlemmer	125	34	14	60
Antal bestyrelsesmedlemmer	11 ¹²	7 ¹³	4	4
Økonomisk tilskud	50.000 kr.	30.000 kr.	30.000 kr.	50.000 kr.
Øvrige karakteristika	-	-	-	-

Tabellen er udarbejdet på baggrund af interviews, samrådenes spørgeskemasvar, informationer på kommunens hjemmeside, kontakt med kommunen og samrådenes vedtægter (Varde Aftenskoleråd, 2014; Varde Idrætsråd, 2019; Varde Fællesråd 2018; Varde Kulturelt Råd 2018).

¹¹ <https://www.vardekommune.dk/fritidssamraadet>

¹² Ifølge vedtægterne én formand samt seks-ti rådsmedlemmer. På undersøgelsestidspunktet var der 11 medlemmer.

¹³ Pr. 17.6.2021

Viborg Kommune

I Viborg Kommune findes der fire samråd: Viborg Idrætsråd, Kulturelt Samråd Viborg, Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd (BUS) og Viborg Folkeoplysnings Samråd. Det varierer på tværs af samrådene, hvordan de er organiseret, og hvornår de er etableret, men flere har en lang historie bag sig. Viborg Idrætsråd skiller sig ud ved at være et professionelt organ med flere lønnede ansatte og fast definerede opgaver, som de løser for kommunen.

Når det gælder den lovpligtige brugerinddragelse på området, besluttede Viborg Kommunes byråd i 2018 at nedlægge folkeoplysningsudvalget og i stedet oprette Fritidsrådet, som har en mere udviklende rolle med færre formelle møder og mere temabaseret arbejde.

Hensigten med den nye struktur var at få et mere fleksibelt råd, som kan arbejde med udviklingen af fritidsområdet som helhed – blandt andet gennem nedsættelse af tematiske ad hoc grupper, hvor der også er mulighed for at inddrage andre aktører.

Fritidsrådet mødes fire gange om året, og der sidder ni repræsentanter. To af repræsentanterne er udpeget af byrådet, to er valgt fra idrætsområdet, to fra aftenskoleområdet, en fra de uniformerede korps, en fra handicapområdet og en fra de selvorganiserede. De enkelte samråd står for at gennemføre valg til Fritidsrådet. De kulturelle foreninger er ikke repræsenteret i rådet.

Tabellen nedenfor giver et overblik over de fire samråds organisering i Viborg Kommune. Med undtagelse af BUS, er alle samrådene organiseret med medlemskab, hvor foreningerne selv melder sig ind. Som det fremgår, er der store forskelle på samrådenes økonomi, hvor Viborg Idrætsråd skiller sig markant ud.

Tabel 9: Samrådene i Viborg Kommune

	Viborg Idrætsråd	Kulturelt Samråd	Børne- og Ungdomsforeningernes Samråd (BUS)	Viborg Folkeoplysnings Samråd
Etablering	1904 (2006) Foreningsinitiativ	1970 (2007) Kommunalt initiativ (+ to tidligere samråd)	2007 Foreningsinitiativ	2006 Foreningsinitiativ
Medlemskab	Indmeldelse	Indmeldelse	Alle inviteres med	Indmeldelse
Kontingent	Ja	Nej	Nej	Ja
Organisering	Paraplyorganisation	Paraplyorganisation	Formaliseret samarbejde uden formel medlemsstruktur	Paraplyorganisation
Antal medlemmer	130	115	25	12
Antal bestyrelsesmedlemmer	11	9	12 deltager jævnligt i møder – ingen bestyrelse	7
Økonomisk tilskud	1,5 mio. kr.	2.800 kr.	0 kr.	40.000 kr.
Øvrige karakteristika	Otte fuldtidsansatte Har en samarbejdsaftale med kommunen, hvor opgaveløsning aftales – herunder undersøgelser mv.	Administrerer en pulje på cirka 800.000 kr. til kulturelle aktiviteter	-	-

Tabellen er udarbejdet på baggrund af interviews, samrådenes spørgeskemasvar, informationer på kommunens hjemmeside, kontakt med kommunen og samrådenes vedtægter (Viborg Folkeoplysnings Samråds vedtægt, 2014: <https://www.vfos.dk/>, Viborg Idrætssamråds vedtægt, 2014: <https://viborgidraetsraad.dk/vedtaeget/>, Kulturelt Samråd, 2020: <https://www.viborg.dk>)

Opsamling

Samlet giver de ovenstående oversigter indblik i den store forskellighed, samrådene i casekommunerne repræsenterer, og som kan forventes at have betydning for den rolle, samrådene spiller. Den store forskellighed kommer både til udtryk gennem variationen i samrådenes størrelsesmæssige volumen, deres økonomiske og organisatoriske ressourcer og deres historik.

På tværs af kommunerne har samrådene flest medlemmer på idrætsområdet, efterfulgt af kulturområdet, BUS/spejderområdet og til sidst aftenskoleområdet.

Samrådene i Varde Kommune har den korteste historik, da alle samråd blev etableret i 2014, og dermed ikke har haft den samme tid til at etablere deres position som samrådene i de øvrige kommuner. Særligt Viborg Idrætsråd har en meget lang historik og skiller sig

derudover ud ved, at de får et stort driftstilskud, har mange lønnede ansatte og varetager en lang række konkrete opgaver for kommunen.

Organisatorisk varierer det, hvem der har taget initiativ til samrådet, og hvorvidt foreningerne aktivt skal melde sig ind i samrådet, eller om alle foreninger på området automatisk er medlem, som det er tilfældet i Høje-Taastrup og Varde Kommuner, hvor samrådenes nuværende struktur er etableret på kommunalt initiativ.

Endelig viser gennemgangen, at der også er store forskelle i de lovpligtige brugerinddragelsesstrukturer, og hvilken rolle samrådene spiller i disse. Det kan være vigtig baggrundsviden i forhold til, hvordan samrådene kan bruge denne kanal i deres interessevaretagelse.

Kapitel 2: Foreningerne og samrådene i de fire casekommuner

De lokale foreninger er samrådenes bagland og dem, de er sat i verden for. Relationen mellem foreningerne og samrådene er derfor helt central for samrådenes roller – uanset om det handler om at varetage foreningernes samlede interesser over for kommunen, om at koordinere på tværs af foreningerne, om at servicere foreningerne eller om at løse konkrete opgaver på området.

Dette kapitel sætter først fokus på foreningsperspektivet: Hvordan ser det ud med omfanget af foreningernes kendskab til samrådene? Dette tema er centralt for diskussionen af samrådenes synlighed i kommunen. Derefter ses der på, hvor stor en del af foreningerne der er medlemmer af samrådene. Dette tema er helt centralt for samrådenes repræsentative rolle, hvilket er væsentligt i et demokratisk perspektiv.

Analysen vil primært være baseret på spørgeskemaundersøgelsen blandt foreningerne i de fire casekommuner. Men der vil også blive inddraget elementer fra den kvalitative del med fokus på, hvor god kontakt henholdsvis samrådene og kommunerne oplever, at samrådene har til deres bagland.

Foreningernes kendskab til samrådene

Kendskab til et samråd er en forudsætning for, at foreningerne kan involvere sig i det. Det helt centrale er naturligvis kendskabet til samråd inden for foreningens eget område. Men i alle kommunerne er foreningerne også blevet spurgt ind til, hvorvidt de kender alle de respektive samråd, der findes i kommunen – uanset hvilket foreningsområde, de selv tilhører. Det kan sige noget om, hvor synlige samrådene generelt er for foreningerne på tværs af samrådstyper.

Resultaterne viser en betydelig variation i, hvorvidt foreningerne i kommunen har kendskab til de lokale samråd (tabel 10). Forskellen er særligt udtalt mellem idrætssamråd og alle andre former for samråd. Idrætssamråd er de mest kendte. Her spænder kendskabet mellem 60-74 pct., mens BUS/spejdersamråd omvendt er mindst kendte blandt foreningerne som helhed.

Dette billede kan hænge sammen med foreningsområdernes varierede størrelse og berøringsflade og tyder samlet på, at kendskabet til samrådene i mange tilfælde er begrænset blandt foreninger uden for det pågældende område.

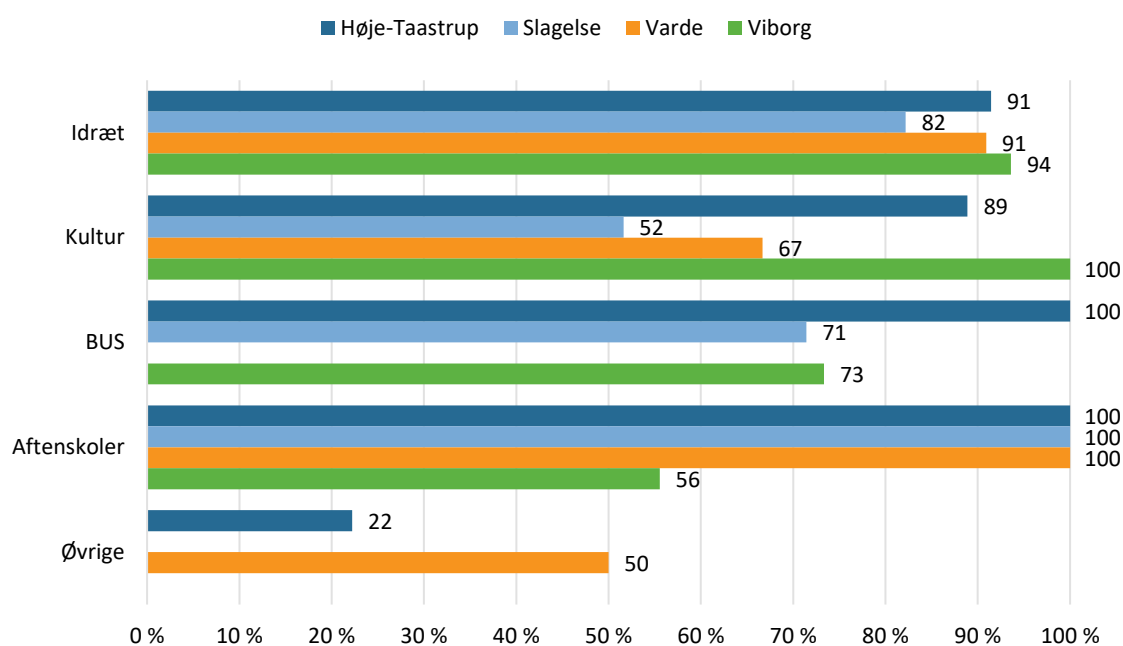
Tabel 10: Generelt kendskab til samråd i kommunen – fordelt på samrådstype (pct.)

Samrådstype	Kommune			
	Høje-Taastrup	Slagelse	Varde	Viborg
Idrætssamråd	69	60	69	74
Kulturelt samråd	54	29	42	47
BUS/spejdersamråd	17	8	-	24
Aftenskolesamråd	24	18	32	49
Øvrige samråd	21	-	38	-
Antal (i alt)	70	136	84	169

Tabellen viser andelen af foreninger, der har svaret 'kender til samrådet' på spørgsmålet: "Hvilke af de følgende samråd i x Kommune har du kendskab til?". Fordelt på samrådstype og kommune (n=463).

Ser man derimod udelukkende på kendskabet blandt de foreninger, der tilhører det pågældende samrådsområde, er tendensen noget anderledes (figur 4). Her er kendskabet til de enkelte samråd som forventet betydeligt højere¹⁴.

Figur 4: Kendskab til samråd blandt matchende forenings- og samrådstyper (pct.)

Figuren viser kendskabet til samrådene blandt foreningerne, når forenings- og samrådstype overlapper. Fordelt på kommunerne og deres interne foreningstyper: Høje-Taastrup, n=70 – idræt (35), kultur (18), uniformeret korps (3), aftenskole (5), anden forening (9); Slagelse, n=136 – idræt (73), kultur (31), uniformeret korps (7), aftenskole (5), anden (20); Varde, n=84 – idræt (44), kultur (12), uniformeret korps (9), aftenskole (4), anden (15); Viborg, n=169 – idræt (78), kultur (36), uniformeret korps (15), aftenskole (9), anden (31). BUS og fællesrådet er slået sammen i Varde Kommune.

¹⁴ Inden for de mindste foreningstyper, skal andelen dog tages med det forbehold, at de er baseret på svar fra få foreninger.

Idrætsforeningernes kendskab til idrætssamrådene er generelt stort på tværs af kommunerne. Det på trods af, at Idrætssamrådet i Varde Kommune i interviewet selv udtrykker tvivl om, hvor mange foreninger der kender til rådet:

”Det er helt sikkert, at alle ikke ved, vi er her. Jeg tror, det er en lille procentdel, der tænker på Idrætsrådet, når de står i en problemstilling. Det er jeg bange for.”

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

Selvom idrætsrådet kun i begrænset grad oplever, at foreningerne bruger dem aktivt, ser der ud til at være et udbredt kendskab til rådet, som der kan bygges videre på.

På tværs af foreningstyper (med undtagelse af ’anden forening’) er kendskabet til de respektive samråd generelt højt i Høje-Taastrup Kommune. Mulige forklaringer på dette kan være den lange historik, samrådene i kommunen har, og at de løser konkrete opgaver, hvilket kan bidrage til deres synlighed. Det kan også spille ind, at samtlige godkendte foreninger i Høje-Taastrup Kommune er medlem af et af samrådene. Automatisk medlemskab ser dog ikke ud til at være en forudsætning for et udbredt kendskab. Også i Viborg Kommune er kendskabet højt – især når det gælder idrætssamrådet og det kulturelle samråd.

På kulturområdet ses en klar tendens til, at kendskabet til samrådene er størst i de to kommuner, hvor samrådet har ansvaret for at fordele puljemidler, mens det er mere begrænset i de to øvrige kommuner.

Aftenskolesamrådet i Viborg Kommune skiller sig ud ved, at kendskabet til samrådet er relativt lavt, selvom samrådet – som det fremgår nedenfor – har forsøgt at nå bredere ud:

”Vi gjorde på et tidspunkt et forsøg på at blive flere, og så delte vi dem op, og så prøvede vi direkte at kontakte de foreninger, om de kunne have lyst til at komme og se, hvad vi var for nogle, og de fik vores vedtægter og sådan noget. Men selvom vi var derude, hvor det blandt andet var nogle kor, så de havde svært ved at se, hvad de egentlig kunne bruge os til, og det, synes jeg, har været en hurdle for os.”

Interview med bestyrelse, Viborg Folkeoplysnings Samråd

Det kan dog skyldes, at der er mange små aftenskoler i kommunen, som samrådet har svært ved at nå ud til, og at antallet af aftenskoler er betydeligt større end i de øvrige kommuner.

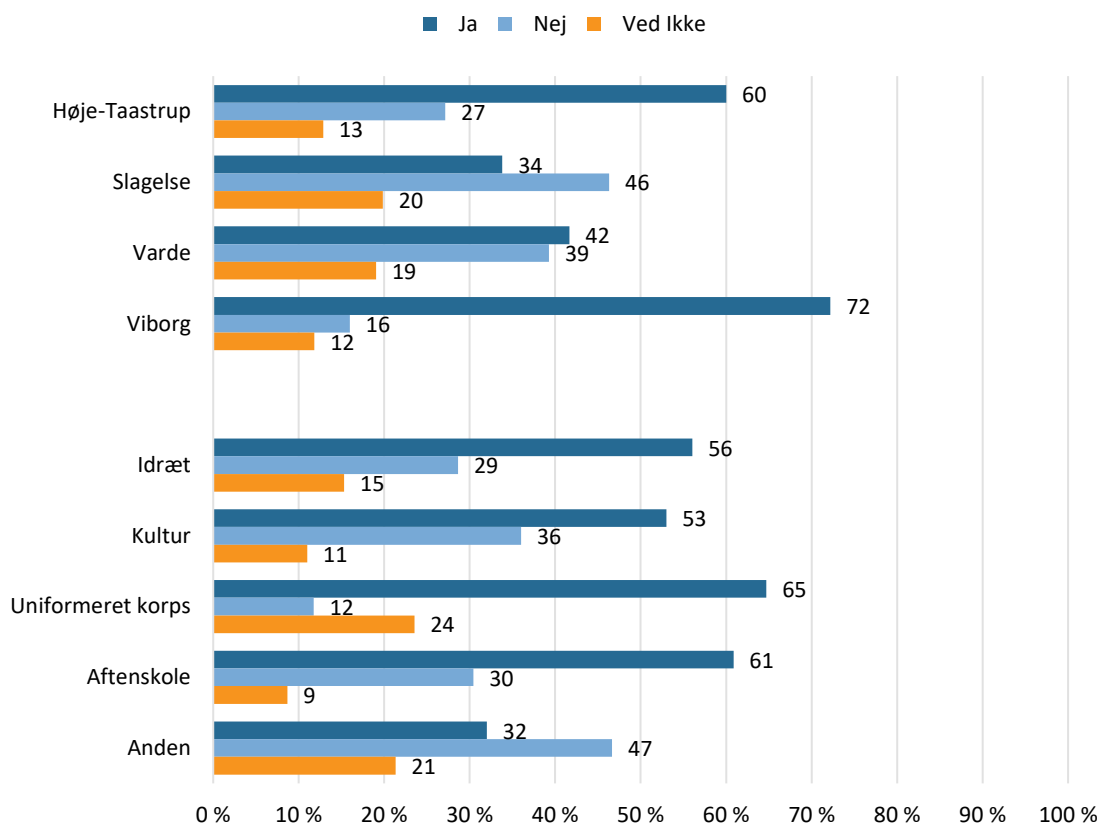
Medlemskab af samrådet

Udover kendskabet er det relevant at belyse, hvor stor en andel af foreningerne der er medlem af et samråd. Det kan give et billede af, hvor repræsentative samrådene er.

Angivelsen af medlemskab skal dog ses i lyset af samrådenes organisering. I flere tilfælde bliver foreningerne automatisk medlemmer af samrådet på deres område, såfremt de er en godkendt folkeoplysende forening inden for det pågældende område. Det gælder for alle samrådene i Høje-Taastrup Kommune og i Varde Kommune, men også for enkelte samråd i de øvrige kommuner.

Som analysen viser, er den struktur imidlertid ikke ensbetydende med, at foreningerne opfatter sig selv som medlemmer. De overordnede tal for medlemskab på tværs af kommuner og foreningstyper fremgår af figur 5.

Figur 5: Medlemskab af samråd efter kommune og foreningstype (pct.)

Figuren viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Er foreningen medlem af et af samrådene i x kommune?". Fordelt på foreningstype (Idræt (n=248), kultur (n=100), uniformeret korps (n=34), aftenskole (n=23), anden (n=52) og kommuner: Høje-Taastrup (n=70), Slagelse (n=136), Varde (n=84), Viborg (n=169).

På tværs af kommuner er der klart flest foreninger, som angiver at være medlem af et samråd i Viborg Kommune (72 pct.), efterfulgt af Høje-Taastrup Kommune med 60 pct. Sidstnævnte er tankevækkende i lyset af, at alle godkendte foreninger i Høje-Taastrup Kommune pr. definition er medlem af et af samrådene. Det viser, at en ret stor andel af foreningerne ikke er bevidste om deres medlemskab. Samme tendens må antages at gøre sig gældende i Varde Kommune, hvor andelen, der angiver at være medlem, er nede på 42 pct. Den laveste andel af foreninger, som angiver medlemskab af et samråd, findes dog i Slagelse Kommune (34 pct.), selvom der også her er automatisk medlemskab på idrætssamrådet, og alle foreninger og aftenskoler inviteres med til møderne på BUS- og aftenskoleområdet. Fælles for de to sidstnævnte kommuner er dog, at det især er kulturelle foreninger og 'anden foreningstype', der trækker andelen ned.

Det er også det generelle billede, når der ses på forskellene på tværs af foreningstyper. De kvalitative interviews tyder på, at det kan hænge sammen med områdernes karakter. For kategorien 'anden forening' kan det skyldes, at disse foreninger udgør en meget

forskelligartet gruppe med et begrænset kendskab på tværs – eksempelvis som det kommer til udtryk i det følgende citat:

”Jeg tror ikke, at de er helt klar over, hvem der ellers er. Jeg tror, der er nogle enkelte, som kender noget til nogle af de andre. Men der er ikke nogen, der har det fulde overblik over, hvem de sidder i gruppe sammen med.”

Interview med formand, Samrådet for Øvrige Foreninger og Folkeoplysningsudvalget, Høje-Taastrup Kommune

For de kulturelle foreninger kan det hænge sammen med, at området kan være sværere at afgrænse end de øvrige områder:

”Det er mere diffust, hvornår du repræsenterer et kulturliv, og det tænker jeg, gør det lidt sværere at tegne en struktur for det. Og derfor også måske lidt sværere at sige, hvornår de repræsenterer bredt, og hvornår de ikke gør. Det er min umiddelbare tanke.”

Interview med konsulent i Kulturafdelingen, Slagelse Kommune

Den generelt høje andel af foreninger, der har svaret ’ved ikke’ til spørgsmålet om medlemskab, er ligeledes en klar indikator på, at langt fra alle foreninger er fokuserede på samrådene i deres daglige virke.

Ud over forskellene på tværs af kommuner og foreningstyper viser resultaterne, at der er en sammenhæng mellem foreningernes størrelse og andelen af foreninger, som angiver medlemskab af et samråd. Som tabel 11 viser, er det gennemsnitlige antal medlemmer betydeligt højere blandt foreninger, der er samrådsmedlemmer, end blandt foreninger, der ikke er.

Tabel 11: Foreningernes gennemsnitlige størrelse – fordelt på medlemsstatus

	Gennemsnitligt antal kontingentbetalende medlemmer i foreningen	Antal (i alt)
Ja, medlem af samråd	245	203
Nej, ikke medlem af samråd	139	121
Ved ikke	126	65
I alt	192	389

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: ”Hvor mange kontingentbetalende medlemmer havde foreningen i 2020?” Aftenskolerne i undersøgelsen indgår ikke i opgørelsen, da de ofte ikke har kontingentbetalende medlemmer.

Årsager til fravalg af medlemskab

Ses der på, hvilke årsager 'ikke-medlemmerne' giver for fravalget af medlemskab (figur 6), er den mest udbredte årsag, at foreningen hellere selv vil have kontakten til kommunen. Dernæst har en tredjedel angivet begrænset kendskab til samrådet som årsag og knap en fjerdedel, at de ikke har brug for et samråd.

Figur 6: Hvorfor er foreningen ikke medlem af samrådet? (pct.)

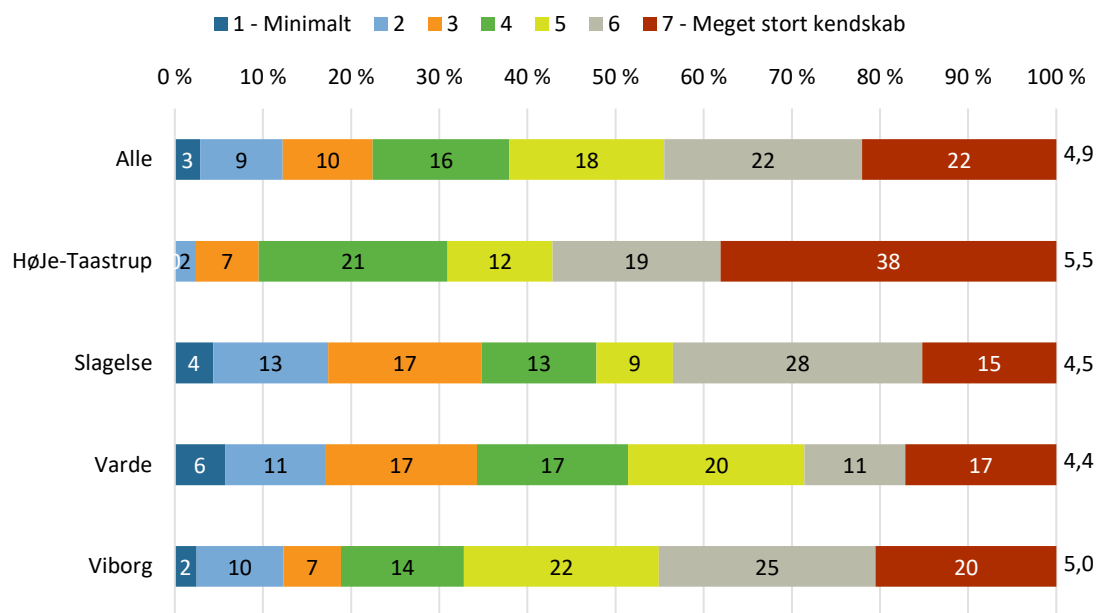
Figuren viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvilke af de følgende forhold har betydning for, at jeres forening ikke er medlem af samrådet for jeres område?". Kun foreninger, der ikke er medlem af et samråd, men som alligevel har kendskab til det, har fået spørgsmålet (n=87). Foreningerne havde mulighed for at vælge flere svar.

Der er begrænsede forskelle på tværs af kommuner og foreningstyper, når det gælder årsager til fravalg. Dog er der en lidt større andel af foreningerne i Viborg Kommune, der angiver manglende kendskab som årsag. På tværs af typer er det ikke overraskende 'andre foreninger', der i størst grad angiver, at de ikke har noget tilfælles med de andre foreninger. Opdelt på typer og kommuner bygger andelen dog på svar fra relativt få foreninger, hvorfor mønstrene bør tages med forbehold (se tabel 20 og tabel 21 i rapportens bilagsmateriale).

Medlemsforeningernes kendskab til samrådenes arbejde

Et andet interessant spørgsmål er, hvor godt medlemsforeningerne kender til samrådets arbejde. I det nedenstående præsenteres graden af foreningernes kendskab til det samråd, de er medlem af, på en skala fra 1-7, hvor højere værdier indikerer et større kendskab. Her er der altså udelukkende tale om kendskab blandt foreninger, der er medlem af et samråd.

Figur 7: Foreningernes kendskab til deres samråds arbejde – fordelt på kommuner (pct.)

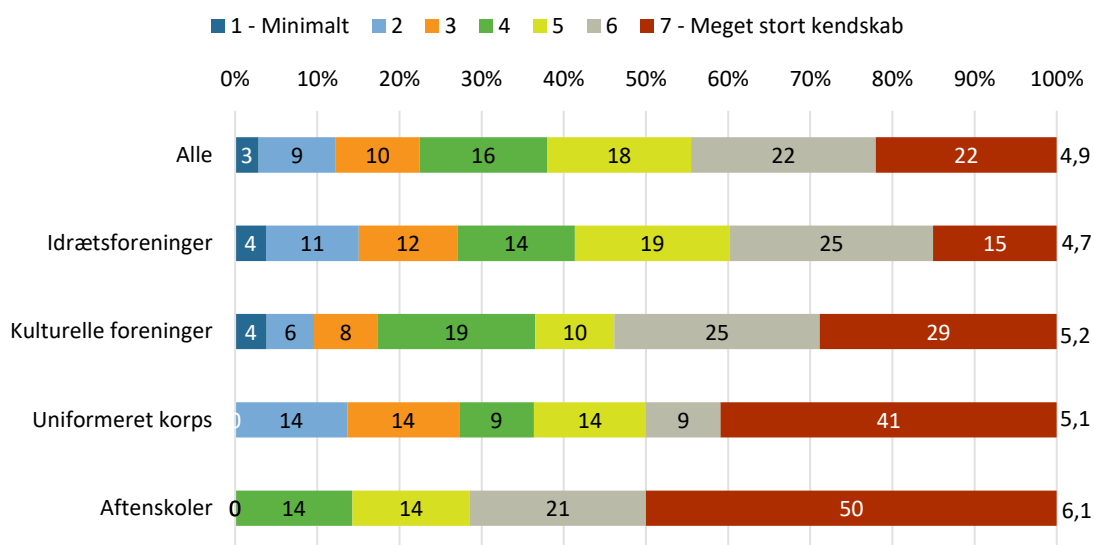
Figuren viser fordelingen af foreningernes svar på spørgsmålet: "På en skala fra 1 til 7, hvor 7 er 'meget stort kendskab', og 1 er 'minimalt kendskab', hvor stort er dit/foreningens kendskab til samrådets arbejde? (Det samråd, foreningen er medlem af)". Spørgsmålet er kun henvendt medlemsforeninger. Fordelt på kommunerne: Høje-Taastrup (n=42), Slagelse (n=46), Varde (n=35), Viborg (n=122).

På tværs af kommuner kender foreninger i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner deres respektive samråd lidt bedre end foreninger i Slagelse og Varde Kommuner. Det gennemsnitlige kendskab i Høje-Taastrup ligger på 5,5, hvilket er betydeligt højere end i de resterende kommuner. En mulig forklaring kan være, at samtlige samråd i kommunen har en lang historie, konkrete kompetencer og en etableret position i brugerinddragelsesstrukturerne.

I den anden ende af skalaen er kendskabet lavest blandt foreninger i Varde Kommune og i Slagelse Kommune, hvor cirka en tredjedel af medlemsforeningerne angiver et kendskab, der ligger under middel.

På tværs af foreningstyper viser figur 8, at særligt aftenskoler, men også kulturelle foreninger og uniformerede korps, gennemsnitligt set har et større kendskab til deres samråds arbejde end idrætsforeninger.

Figur 8: Kendskab til samrådets arbejde på tværs af foreningstyper (pct.)

Figuren viser fordelingen af foreningernes svar på spørgsmålet: "På en skala fra 1 til 7, hvor 7 er 'meget stort kendskab', og 1 er 'minimalt kendskab', hvor stort er dit/foreningens kendskab til samrådets arbejde? (Det samråd, foreningen er medlem af)". Spørgsmålet er kun henvendt medlemsforeninger. Fordelt på foreningstyper: Idræt (n=133), kultur (n=52), uniformeret korps (n=22), aftenskoler (n=14).

Dette mønster kan virke overraskende, da idrætsområdet ofte har større politisk bevågenhed. Det skal dog ses i lyset af, at idrætsområdet samtidig er det største foreningsområde, og at det kan være lettere at have et tæt kendskab på områder med færre foreninger.

Derudover er der – særligt blandt de uniformerede korps og aftenskolerne – en stor andel af foreningerne (henholdsvis 44 og 38 pct.), som har sæde i samrådets bestyrelse, hvilket uvilkårligt må antages at have stor betydning for kendskabet. Den tilsvarende andel blandt idrætsforeningerne er på 10 pct., mens den er på 16 pct. blandt de kulturelle foreninger (se figur 29 i bilagsmaterialet). For de kulturelle samråds vedkommende kan kendskabet forstærkes i de tilfælde, hvor samrådene uddeler puljemidler.

Ud over forskellene på tværs af typer ses en tendens til, at kendskabet til samrådene er større blandt foreninger med mange medlemmer end blandt foreninger med få medlemmer (tabel 22 i bilagsmaterialet).

Medlemsforeningernes vurdering af samrådenes betydning

Ud over kendskabet er det centralt at belyse medlemsforeningernes vurdering af samrådenes betydning. Er de blot medlemmer, fordi det er noget, man er (nogle steder pr. automatik), eller vurderer de også, at medlemskabet har reel betydning for dem?

Figur 9 viser foreningernes vurdering af samrådenes betydning både samlet set og fordelt på kommuner. Som det fremgår, vurderer de fleste foreninger, at deres samråd har betydning for dem, men der er store gradsforskelle. Samlet set vurderer 39 pct. af foreningerne,

at samrådet har stor eller meget stor betydning, mens kun 7 pct. oplever, at samrådet ingen betydning har for deres forening.

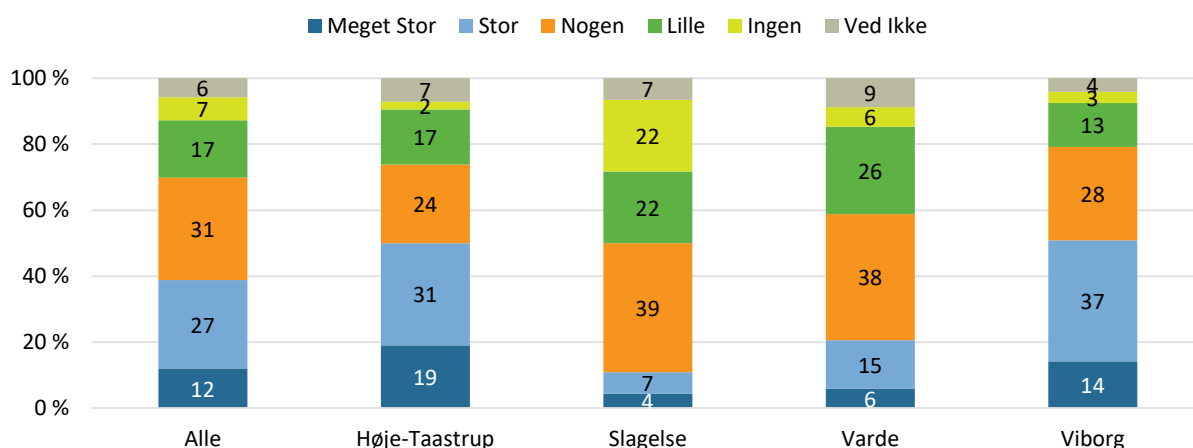
Set i forhold til forrige afsnit er der ikke overraskende en tendens til, at samrådene tillægges størst betydning i de kommuner, hvor foreningernes kendskab til samrådenes arbejde er størst – nemlig i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner. Der er ingen klare mønstre i vurderingen af samrådenes betydning på tværs af små og store foreninger (se tabel 23 i bilagsmateriale).

Andelen, der tillægger samrådet stor betydning, kan umiddelbart synes lavt. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at brugerinddragelsesstrukturer generelt ikke fylder meget i foreningernes bevidsthed. Som undersøgelsens delrapport 3 viser, er det eksempelvis langt fra alle foreninger, der kender til kommunernes § 35 stk. 2-udvalg, og kun 21 pct. af dem, der gør, tillægger udvalget stor eller meget stor betydning. Set i det lys viser tallene her, at samrådene trods alt fylder noget mere for foreningerne end de generelle brugerinddragelsesstrukturer.

På tværs af kommuner skiller især Slagelse Kommune sig ud. Her mener 22 pct. af foreningerne, at samrådene ingen betydning har for deres forening, mens kun 11 pct. mener, at de har stor eller meget stor betydning. Også i Varde Kommune er andelen af foreninger, der tillægger samrådene stor og meget stor betydning, relativ lav (21 pct.), mens den er højest i Viborg og Høje-Taastrup Kommuner.

Som det vil fremgå senere i analysen, kan variationen på tværs af kommuner hænge sammen med de roller, samrådene konkret spiller på tværs af kommuner – både når det gælder konkrete opgaver, og når det gælder samrådenes involvering og inddragelse i beslutninger på området.

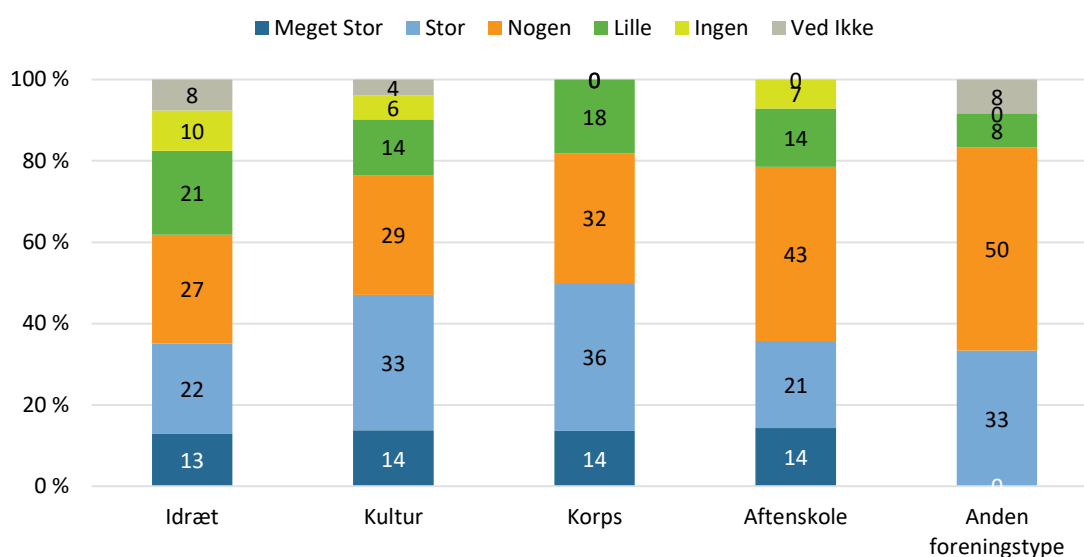
Figur 9: Foreningernes vurdering af samrådets betydning – fordelt på kommuner (pct.)

Figuren viser den procentvise fordeling af besvarelser på spørgsmålet: "Hvor stor betydning har samrådet for jer som forening?". Fordelt på alle foreninger (n=242) og kommunerne: Høje-Taastrup (n=42), Slagelse (n=46), Varde (n=34) og Viborg (n=120).

Ses der på tværs af foreningstyper, er der ingen helt klare mønstre. Særligt blandt idrætsforeningerne er der stor spredning i foreningernes svar. Det dækker dog over nogle relativt store forskelle på tværs af kommunerne, hvor foreningerne i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner tillægger deres respektive idrætsråd større betydning end i de øvrige kommuner (tabel 24 i bilagsmaterialet)¹⁵. Den samlede andel, der tillægger samrådet stor eller meget stor betydning, er dog størst blandt de uniformerede korps og blandt de kulturelle foreninger.

Figur 10: Foreningernes oplevelse af samrådenes betydning – fordelt på foreningstyper (pct.)

Figuren viser den procentvise fordeling af besvarelser på spørgsmålet: "Hvor stor betydning har samrådet for jer som forening?". Fordelt på foreningstyper: Idrætsforening (n=131), kulturel forening (n= 51), uniformeret korps (n=22), aftenskole (n=14) og anden foreningstype (n=24). I alt (n=242).

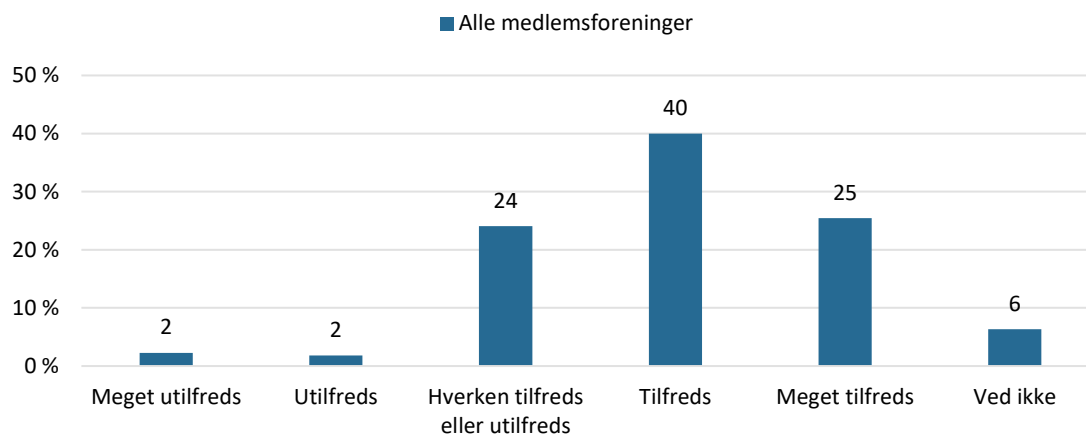
Det skal understreges, at foreningernes svar kan afspejle, hvilke forventninger foreningerne har til samrådenes rolle. Eksempelvis kan en tese være, at idrætsforeninger har store forventninger til idrætssamrådenes rolle, da idrætten på tværs af casekommunerne har større politisk bevågenhed end eksempelvis de uniformerede korps. Oplevelsen af betydning vil derfor givetvis hænge tæt sammen med synet på, hvilken rolle samrådene bør spille ifølge foreningerne, hvilket vil være i fokus i rapportens del 2.

Derudover skal det nævnes, at den enkelte forenings eget engagement i samrådet også afspejler sig i synet på samrådets betydning. Foreninger, der selv er repræsenteret i samrådets bestyrelse, tillægger ikke overraskende samrådet væsentligt større betydning, end foreninger, der ikke er (tabel 25 i bilagsmaterialet).

¹⁵ Forskellene på tværs af både foreningstyper og kommuner er kun afrapporteret i bilagsmaterialet for idrætsforeningerne, da der er for få respondenter inden for de øvrige foreningstyper, når der opdeles på kommuneniveau.

Ses der i stedet på medlemsforeningernes tilfredshed med samrådets arbejde, viser figur 11, at knap to tredjedele af foreningerne er enten tilfredse eller meget tilfredse med samrådets arbejde.

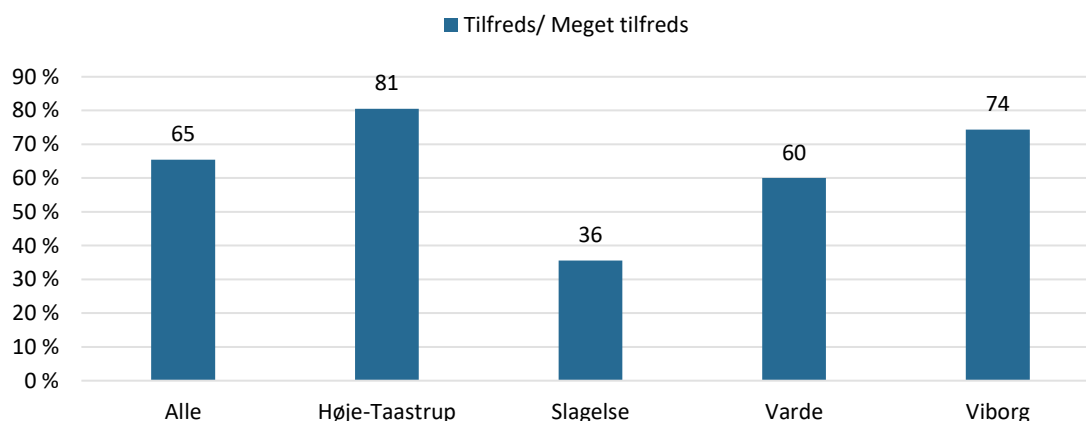
Figur 11: Tilfredshed med samrådets arbejde blandt medlemsforeninger (pct.)

Figuren viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvor tilfreds er du overordnet med samrådets arbejde?" Spørgsmålet er kun henvendt foreninger, der er medlem af et samråd (n=220).

På tværs af kommuner er tilfredsheden størst blandt medlemsforeningerne i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner og lavest i Slagelse Kommune (figur 12). Vurderingen af samrådets betydning og tilfredsheden ser dermed ud til at hænge tæt sammen, da det netop er i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner, at medlemsforeningerne tillægger samrådene størst betydning. Det samme gør sig gældende, når der ses på tilfredsheden på tværs af foreningstyper, som er størst blandt kulturelle foreninger og uniformerede korps, der også er de foreningstyper, som tillægger deres samråd størst betydning (se tabel 26 i bilagsmateriale

Figur 12: Andel af medlemsforeninger, der er 'tilfredse' eller 'meget tilfredse' (pct.)

Figuren viser andelen af foreninger, der er 'tilfredse' eller 'meget tilfredse' ud fra spørgsmålet: "Hvor tilfreds er du overordnet med samrådets arbejde?". Spørgsmålet er kun henvendt foreninger, der er medlem af et samråd. Fordelt på kommunerne (n=220): Høje-Taastrup (n=36), Slagelse (n=45), Varde (n=30) og Viborg (n=109).

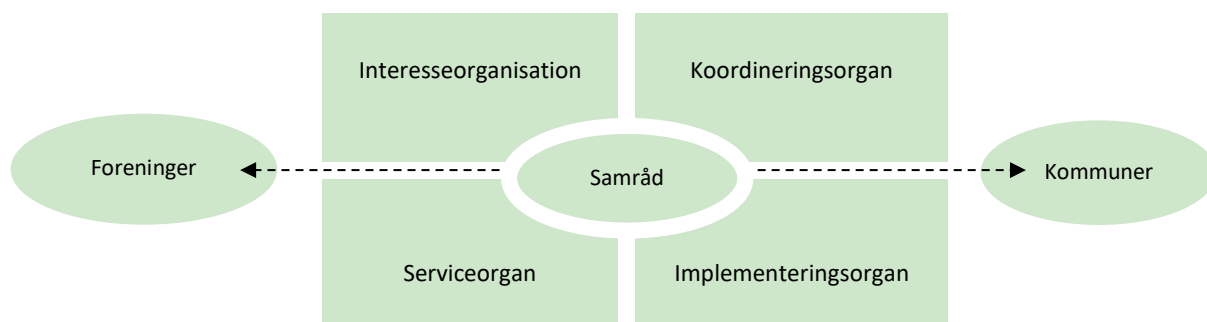
DEL 2: SAMRÅDENE'S ROLLER

Introduktion – del 2

Samrådenes roller og den indbyrdes relation mellem disse roller er helt afgørende for at komme tættere på, hvilken betydning samrådene har i det lokale demokrati på kultur- og fritidsområdet. Denne del, som er analysens hoveddel, vil fokusere på samrådenes roller i de fire casekommuner.

Sondringen mellem rollen som interesseorganisation, som koordineringsorgan, som serviceorgan og som implementeringsorgan (figur 13) er blevet benyttet under hele dataindsamlingsprocessen. En samlet analyse af disse roller kan bidrage med viden om, i hvilken grad, og på hvilken måde samrådene fungerer som et demokratisk bindeled mellem foreninger og kommune, og hvilke forhold der har betydning for dette samspil. Som analysen vil vise, er der ikke nødvendigvis et skarpt skel mellem de fire roller, og der kan være en tæt indbyrdes sammenhæng imellem dem.

Figur 13: Samrådenes rolle som bindeled mellem kommune og foreningsliv

Da samrådenes roller kan være en abstrakt størrelse at spørge ind til i et spørgeskema, er foreningernes syn på emnet blevet belyst på flere forskellige måder. I den kvalitative del er samtlige informanter blevet bedt om at forholde sig til de fire roller, som blev introduceret under interviewene via hjælpekort.

Analysen belyser indledningsvist det overordnede billede fra først kommunernes, så fra samrådenes og til sidst fra foreningernes perspektiv. Efterfølgende dykker analysen ned i hver enkelt af de fire roller for at se nærmere på, i hvilken udstrækning og hvordan disse roller kommer til udtryk i den måde, samrådene fungerer på i de fire casekommuner.

Kapitel 3: Samrådenes roller – et overordnet billede

Det kommunale perspektiv

Tabel 12 viser en kondensering af de kommunale informanternes syn på samrådenes rolle i de fire kommuner¹⁶. Det overordnede billede er, at langt de fleste kommunale informanter på tværs af de fire casekommuner ser samrådenes rolle som interesseorganisation som helt central, men at de tre øvrige roller også er i spil i større eller mindre grad.

Tabel 12: Syn på samrådenes rolle – det kommunale perspektiv

	Fra forvaltningsniveau	Fra politisk niveau
Høje-Taastrup Kommune	Alle samråd er interesse- og koordineringsorganer. Kulturelt råd har flest implementeringsopgaver, men alle har lidt. Service varetages primært af forvaltningen.	Politisk set er rollen som interesseorganisation vigtigst for alle samråd.
Slagelse Kommune	Rollen som interesseorganisation er den vigtigste. Koordinering og implementering afhænger af ressourcer og eget syn på roller. Service varetages primært af forvaltningen.	Især idrætsrådet er aktivt i forhold til det politiske niveau.
Varde Kommune	Samrådene er primært interesseorganisationer. Nogle af dem har også elementer af koordinering og implementering. Service varetages primært af forvaltningen	Rådene og især idrætsrådet er interesseorganisationer, men de koordinerer også lidt.
Viborg Kommune	Alle er interesseorganisationer – og i nogen grad serviceorganer, men med variation i graden på tværs af områder. Kulturelt råd er også implementeringsorgan. Idrætsrådet spiller alle roller.	Idrætsrådet spiller alle roller. Alle samråd er interesseorganisationer – i mindst grad BUS.

Som det fremgår, bliver rollen som interesseorganisation fremhævet af alle aktører, selvom det ifølge informanterne varierer, i hvilken udstrækning de enkelte samråd har påtaget sig rollen. Ikke overraskende er politikerne mest opmærksomme på interessevaretagelsen, da det typisk vil være i forhold til den rolle, politikerne er i direkte kontakt med samrådene. På forvaltningsniveau er der et lidt bredere perspektiv på samrådenes roller, hvilket formentlig skyldes, at de har en tættere kontakt til og viden om samrådenes daglige praksis.

Samlet set er billedet fra kommunernes synsvinkel, at stort set alle samråd spiller en rolle i forhold til interessevaretagelse, mange gør også i forhold til koordinering, og særligt de

¹⁶ Kondenseringen bygger på de uddrag af interviewene, hvor informanterne er blevet bedt om at forholde sig til de fire roller. I enkelte tilfælde var der lidt forskelligt fokus på tværs af ledelse og konsulentniveau, men da intet har været modstridende, er alle perspektiver sammenskrevet i kondenseringen.

kulturelle samråd spiller en implementeringsrolle i kraft af de puljer, de i to af kommunerne står for at fordele. I forhold til rollen som serviceorgan understreger flere kommunale repræsentanter, at de overvejende ser det som kommunens rolle at have servicefunktionen over for foreningerne, men at nogle samråd også påtager sig rollen til en vis grad. Udsagnene viser dog også, at der er betydelige forskelle på tværs af både kommuner og samrådstyper, hvilket er eksemplificeret i citaterne nedenfor.

”Jeg ser aftenskolerne og BUS som et mere koordineret talerør for deres samlede interesser, end Slagelse Idrætsråd er. Jeg ser dem alle sammen som interesseorganisationer. De har det politiske aspekt, og det kan vi ikke have som forvaltning. Jeg ser dem som en positiv samarbejdspartner og en meget vigtig samarbejdspartner netop med den politiske rolle. Og så er det sådan lidt mere on and off med de andre roller.”

Interview med konstitueret leder, Slagelse Kommune

Informant: ”På nær Kulturelt Råd, som jeg har indtryk af, har langt flere implementeringsopgaver, så tænker jeg, det er interesse- og koordineringsorgan, som er det, som fylder mest. Og serviceorgan til allersidst. Det tænker jeg i hvert fald er den, der kommer nederst i bunden.”

Interviewer: ”Den har I måske?”

Informant: ”Jo, det tænker jeg. Og det synes jeg sådan set er en god nok fordeling – at den her del er den kedeligste, hvis man kan sige det sådan. Det skal de ikke bruge deres energi på, medmindre der virkelig er nogle, der brænder for det.”

Interview med konsulenter, Høje-Taastrup Kommune

Samrådsperspektivet

Fra samrådenes eget perspektiv viser tabel 13, hvilke roller samrådenes bestyrelser oplever at have. Rollerne er markeret med deres forbogstav (**I**nteresseorganisation, **K**oordineringsorgan, **S**erviceorgan og **I**mplementeringsorgan). Rækkefølgen afspejler – hvor det er muligt – den vægt, informanterne tillægger de enkelte roller.

Som det fremgår, lægger langt de fleste bestyrelser også vægt på rollen som interesseorganisation. Generelt er der forholdsvis god overensstemmelse, mellem de kommunale informanter og samrådsinformanterne. Dog er det interessant, at flere samråd i højere grad end kommunerne, lægger vægt på servicerollen. Det gælder især samråd på aftenskoleområdet og BUS-/spejderområdet.

Tabel 13: Samrådenes roller fra bestyrelsernes perspektiv

	Høje-Taastrup Kommune	Slagelse Kommune	Varde Kommune	Viborg Kommune
Idrætssamråd	I, Im, K	I, K, S, Im	I, K	I, K, Im, S*
Kulturelle samråd	I, Im, K, S	I, S, (K)	- ¹⁷	Im, (I)
BUS/spejdersamråd	K, I, Im	S, K, I	-	I, S, (K)
Aftenskolesamråd	I, S, K*	I, K, (S)	I, S, (Im)	I, K, S
Øvrige samråd	Im, (I)	-	I, K	-

Tabellen illustrerer, hvilke af de fire roller de respektive samråd angiver i interviewet, at samrådet spiller. Kun de ud-
drag, hvor informanterne eksplicit forholder sig til de fire roller, indgår som baggrund for displayet (I: Interesseorgani-
sation, K: Koordineringsorgan, Im: Implementeringsorgan, S: Serviceorgan). Rækkefølgen afspejler som udgangspunkt
den vægt, informanterne tillægger de enkelte roller. I enkelte tilfælde kunne samrådet ikke prioritere, og disse er marke-
ret med*.

På tværs af samrådstyper ses det, at interessevaretagelse i særlig grad er i fokus blandt
idrætssamråd og aftenskolesamråd, mens der er lidt større variation i, hvor meget de re-
spektive roller fylder blandt de øvrige samrådstyper – eksempelvis som det kommer til ud-
tryk hos BUS i Slagelse Kommune:

”Jeg tror også, vi skal passe på med at fastlåse vores rolle som koordineringsorgan, altså
samrådets rolle er et miks af koordination, service og interesse. Det er sådan lidt ad hoc
en interesseorganisation. Der er også lidt ad hoc service alt efter, hvad der er brug for.
Nogle af rollerne har vi slet ikke, men det er meget afhængig af tid, og hvad der er brug
for, når det handler om, hvilken rolle der fylder mest på hvert enkelt møde.”

Interview med bestyrelse i BUS, Slagelse Kommune

Særligt blandt de kulturelle råd, der administrerer midler, er implementeringsrollen i fo-
kus:

”Jeg synes, det, der er det specielle ved det kulturelle samråd her i Høje-Taastrup Kom-
mune, er nok den der blanding af at tage sig af kulturelle foreninger på sædvanlig vis og
så at have andre opgaver for det kommunale system. Så sørger man for, at almindelige
borgere også kommer ind og er med til at få sat ting og sager i værk i kommunen, hvor
det ellers bare var det politiske system eller embedsværket, der besluttede et eller andet.
Den der blanding hos os – at vi er en del af det kommunale system – uden at være det –
og samtidig er vi repræsentanter og interesseorganisation for vores foreninger.”

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Idrætsrådet i Viborg Kommune skiller sig ud ved, at de spiller mange forskellige roller,
hvilket kan hænge sammen med, at de både har mange ressourcer og mange konkrete op-
gaver. I samrådets bestyrelse har de svært ved at afgøre, hvilken rolle der fylder mest:

¹⁷ Informanten fremhævede ikke nogen roller frem for andre, men gav udtryk for, at de hang lidt sammen,
og at samrådet generelt spillede en meget begrænset rolle.

Informant: "Jeg synes jo, vi gør alle ting"

Interviewer: "I gør det hele?"

Informant: "Det gør vi helt sikkert. Der står ikke en pind her, som vi ikke gør."

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

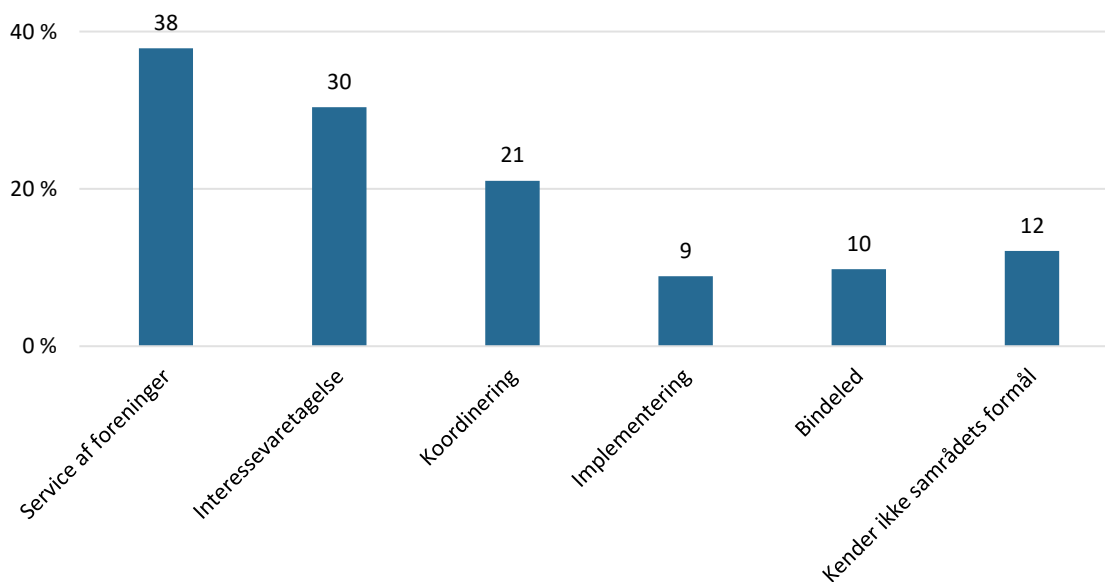
De beskrevne mønstre i samrådenes syn på deres egen rolle er i god tråd med det billede, der kom til udtryk i den landsdækkende undersøgelse af samråd. Både når det gælder vægningen af rollen som interesseorganisationer og de forskelle, der ses på tværs af samrådstyper (Thøgersen et al. 2021). I det følgende flyttes fokus til de lokale foreningers syn på samrådenes roller.

Foreningsperspektivet

I foreningsundersøgelsen er der spurgt ind til samrådenes roller på flere forskellige måder. For at få indsigt i foreningernes umiddelbare betragtninger, blev de først – inden de blev præsenteret for konkrete roller – spurgt helt åbent om, hvilken funktion der i deres øjne burde være samrådenes vigtigste.

De 214 åbne svar på spørgsmålet viser, at nogle foreninger nævner samrådenes overordnede funktion som bindeled til kommunen, men flest nævner konkrete forhold, der relaterer sig til servicering af foreningerne, koordination på tværs, interessevaretagelse og konkret opgaveløsning. Selvom foreningerne ikke er blevet præsenteret for de fire roller, som er omdrejningspunktet for analysen, kan deres svar dermed i vid udstrækning grupperes tematisk inden for disse roller, hvilket er gjort i figur 14.

Figur 14: Foreningernes syn på samrådenes vigtigste funktion (pct.)

Figuren viser resultatet af kodningen af foreningernes åbne besvarelser på spørgsmålet: "Hvad burde være samrådenes vigtigste funktion?" (n=214). Besvarelserne er grupperet ud fra de temaer, der gik oftest igen. Nogle respondenter har svaret flere ting, og tæller derved med flere gange. I alt nævnes 246 funktioner, hvorfor andelen ikke summerer til 100 pct.

Serviceorgan

Som det fremgår i figuren, er 'service af foreningerne' den rolle, flest foreninger nævner som samrådenes vigtigste funktion. 38 pct. af foreningerne har tilkendegivet, at de ser vejledning og hjælp som den funktion, et samråd især bør varetage.

Det er interessant, da både kommunerne og samrådene selv i mindre grad har fokus på denne rolle (se kapitel 6 om servicerollen). Foreningernes svar tyder dog på, at denne rolle kan være vigtig, selvom den måske ikke fylder så meget i samrådenes daglige praksis, og selvom kommunerne oftest varetager en stor del af servicerollen. De uddybende svar lægger vægt på, at samrådene bør understøtte, støtte og vejlede foreningerne, som i de følgende eksempler:

"Understøtte foreningerne i forhold til tilskudsmuligheder og udviklingsmuligheder. Understøtte nye initiativer og holde foreningerne i hånden."

"Støtte og vejlede foreningerne og holde styr på, at alt går 'rigtigt' til."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Interesseorganisation

30 pct. af respondenterne mener, at samrådene bør være et 'talerør' for foreningerne og varetage områdets interesser. Rollen som interesseorganisation fylder dermed en del i foreningernes umiddelbare syn på samrådenes funktion, hvilket er i god overensstemmelse med både kommunernes og samrådenes perspektiver. De uddybende svar lægger vægt på forskellige elementer af interessevaretagelsen. Nogle svar lægger vægt på vigtigheden af at varetage de samlede interesser på området:

"At varetage alle idrætsforeningers interesse i hele kommunen og være et sparringsorgan. Problemstillingen her er at få foreningerne til at bruge rådet og se det som deres medspiller og deres talerør til det kommunale udvalg."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Herunder nævner flere eksplicit, at det er vigtigt også at være talerør for de mindre foreninger på området. Det er interessant i lyset af, at det særligt er mange mindre foreninger, som ikke er medlem af samrådene (jf. kapitel 2). Derudover er det interessant at nogle foreninger lægger vægt på vigtigheden af, at samrådet sikrer gode vilkår og er talerør for de foreningsområder, der ligger uden for idrætten:

[Samrådet bør være] "En paraply for kulturelle foreninger, som kan tale kulturens sag i en stærkt idrætsdomineret kommune."

[Samrådene bør] "sikre gode vilkår for foreninger på de øvrige områder end idræt (eller arbejde mod lige vilkår)."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Koordinering

Også samrådenes koordinerende funktion, hvor foreningerne kan mødes og erfaringsudveksle, vægtes af mange foreninger. 21 pct. af respondenterne mener, at det bør være den vigtigste funktion. Det kommer blandt andet til udtryk ved udsagn, der efterlyser koordinering af aktiviteter, samling og samarbejde på tværs af foreninger:

"Samarbejde på tværs af foreninger vedrørende f.eks. administrative spørgsmål/udfordringer."

"At samle de små foreninger."

"Kender ikke rådets funktion. Måske en orientering om sit virke og gerne på et niveau, der muliggjorde en vis koordinering af aktiviteter?"

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Implementeringsorgan

Relativt få foreninger ser implementeringsrollen som samrådenes vigtigste funktion. Der er dog 9 pct. af foreningerne, der vægter den. Her handler de uddybende svar eksempelvis om uddeling af puljemidler og fordeling af lokaler, hvilket også er nogle af de opgaver, den landsdækkende undersøgelse har vist, at samrådene især løser:

"Som det er nu: At de har mulighed for at give økonomisk støtte til det kulturelle foreningsliv – det betyder meget."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Generelt er økonomi et væsentligt punkt i flere besvarelser – både når samrådene fordeler økonomiske tilskud, og når de vejleder foreningerne i at søge puljemidler, hvorved der er en vis sammenhæng mellem service- og implementeringsrollen.

Foreningernes vurdering af samrådenes roller

Analysen af de åbne besvarelser ovenfor har vist, at der er mange forskellige holdninger til, hvad samrådenes vigtigste funktion bør være, men også at langt de fleste besvarelser knytter sig til forhold, der vedrører enten rollen som interesseorganisation, koordineringsorgan, implementeringsorgan eller serviceorgan.

Ud over den umiddelbare vurdering af samrådenes funktion er foreningerne i spørgeskemaet blevet bedt om at forholde sig til en række udsagn, der mere direkte knytter sig til de fire roller. Spørgsmålet er kun stillet til de foreninger, der har angivet, at de er medlem af et samråd.

I spørgeskemaet er foreningerne blevet spurgt om, hvilken *betydning* de tillægger en række forskellige elementer i den rolle, samrådene aktuelt spiller i dag. De forskellige udsagn, de blev præsenteret for, fremgår af tabel 14, og de knytter sig til samrådenes rolle som henholdsvis interesseorganisation, koordineringsorgan, serviceorgan og implementeringsorgan. De respektive roller har hver deres farvekode, som indgår i analysen af resultaterne i figur 15.

Tabel 14: Udsagn knyttet til samrådenes roller

At påvirke de politiske beslutninger på området	Interesseorganisation
At varetage foreningernes fælles interesser	Interesseorganisation
At dokumentere og synliggøre områdets rolle og værdi	Interesseorganisation
At bidrage til at sikre en demokratisk beslutningsstruktur på området	Koordineringsorgan
At være et forum for meningsudveksling blandt foreningerne	Koordineringsorgan
At spille en koordinerende rolle for foreningerne	Koordineringsorgan
At sikre dialogen mellem brugere og beslutningstagere på området	Koordineringsorgan
At foretage prioriteringer på vegne af foreningerne	Implementeringsorgan
At udføre opgaver på vegne af kommunen (f.eks. uddeling af puljemidler mv.)	Implementeringsorgan
At vejlede foreninger på området	Serviceorgan

Tabellen viser de udsagn, foreningerne er blevet bedt om at forholde sig til i spørgsmålet: "I det følgende spørgsmål vil vi gerne have din vurdering af, hvor stor betydning de følgende funktioner/aspekter efter din mening har for samrådets virke i dag. På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'slet ingen betydning' og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets virke i dag?"

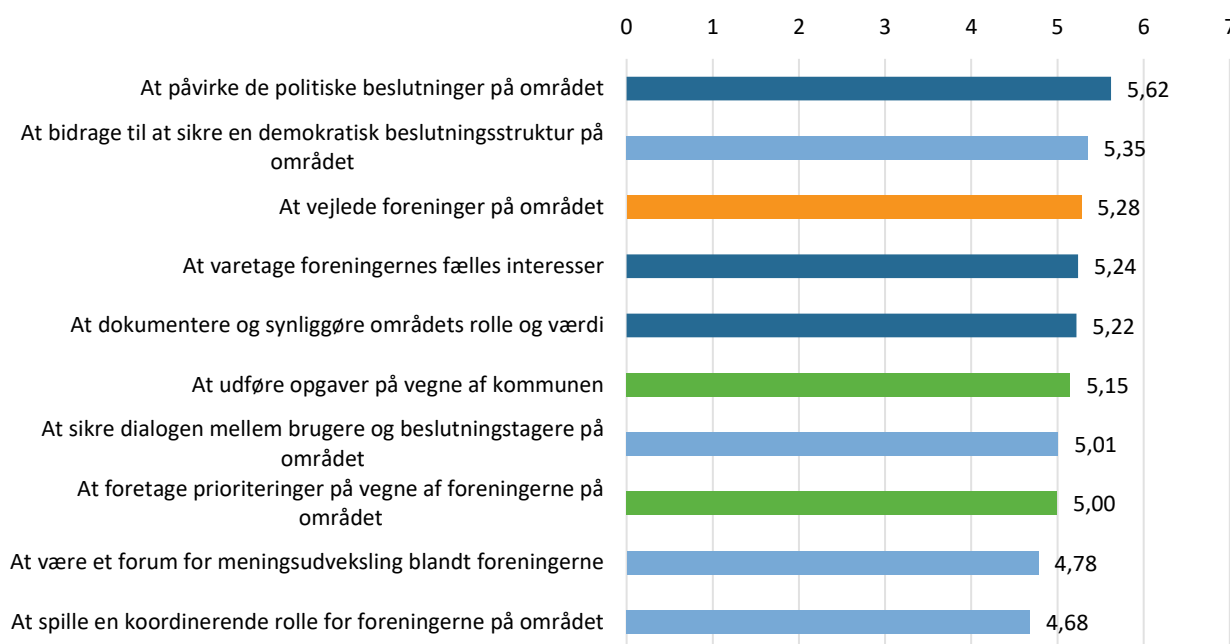
Foreningerne er blevet bedt om at rangere de enkelte udsagns betydning for samrådets rolle i dag på en skala fra 1-7 (1: Slet ingen betydning, 7: Meget stor betydning).

Figur 15 viser foreningernes gennemsnitlige vurdering af de af de respektive aspekter af samrådenes rolle på skalaen fra 1-7. Den viser en klar tendens til, at det 'at påvirke de politiske beslutninger på området' er det udsagn, foreningerne tillægger størst betydning. Også de øvrige udsagn relateret til rollen som interesseorganisation ligger i den øverste halvdel af figuren. Det er i god overensstemmelse med resultaterne fra den landsdækkende undersøgelse blandt samråd, hvor rollen som interesseorganisation blev tillagt størst vægt i både samrådenes vedtægter og i deres egne vurderinger af deres rolle (Thøgersen et al. 2021, 43; 106).

Igen er det interessant, at foreningerne lægger stor vægt på samrådenes servicerolle, som ligger tredjehøjest på skalaen. Det er en væsentlig højere placering end blandt samrådene selv i den landsdækkende undersøgelse.

Også rollen med at udføre opgaver på vegne af kommunen tillægges større betydning blandt foreningerne i casekommunerne end blandt samrådene på landsplan. Omvendt lægger foreningerne – relativt set – lidt mindre vægt på de aspekter, der knytter sig til den koordinerende rolle – med undtagelse af udsagnet 'at bidrage til at sikre en demokratisk beslutningsstruktur på området' (Thøgersen et al 2021, 106).

Figur 15: Betydning af forskellige aspekter af samrådenes rolle (gennemsnit på skala fra 1-7)

Figuren viser foreningernes svar på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'slet ingen betydning', og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets rolle i dag?" Figuren viser foreningernes gennemsnitlige score på skalaen. (n=205-216). Foreninger, der har svaret 'ved ikke', indgår ikke i beregningen.

Der er nogle interessante forskelle i foreningernes vurdering af samrådenes roller på tværs af foreningstyper. Aftenskolerne og de uniformerede korps tillægger opgaveløsning en meget begrænset betydning for samrådenes rolle, mens det omvendt er et parameter, som tillægges stor betydning blandt de kulturelle foreninger. Det hænger godt sammen med, at mange kulturelle samråd har ansvaret for at fordele puljemidler på området (figur 30 i bilagsmaterialet). Blandt idrætsforeningerne er det især udsagn relateret til interessevaretagelse, der vægtes højt. Endelig er det interessant, at de uniformerede korps generelt vægter de enkelte udsagn højere end de øvrige foreninger – med undtagelse af udsagnet om opgaveløsning.

På tværs af kommuner er den mest interessante tendens, at foreningerne gennemsnitligt tillægger udsagnene mindre betydning for samrådenes aktuelle rolle i Slagelse og Varde Kommuner, hvor den gennemsnitlige score på skalaen er på henholdsvis 4,1 og 4,8, end i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner, hvor den tilsvarende score begge steder er på 5,6.

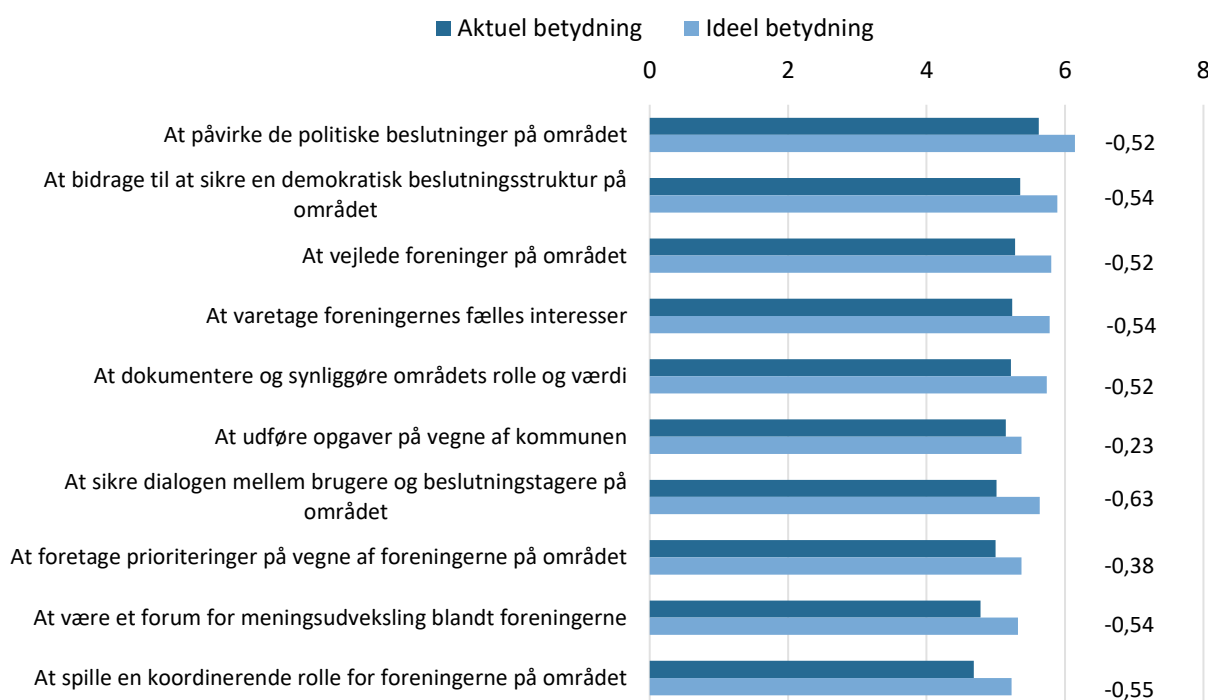
Forskelle på den aktuelle og den ideelle rolle

Der kan være forskel på, hvor stor betydning foreningerne tillægger de nævnte aspekter af samrådenes rolle, når de ser på den aktuelle situation, og hvor stor betydning de mener, de forskellige aspekter burde have ideelt set. Forskellen mellem det aktuelle og det ideelle kan ses som udtryk for, inden for hvilke elementer af samrådenes roller foreningerne ser et udviklingspotentiale.

Figur 16 viser forskellene mellem foreningernes vurdering af samrådenes aktuelle og ideelle rolle. Som det fremgår, tillægger foreningerne samtlige udsagn større betydning ideelt set end aktuelt set. Det kan ses som et udtryk for, at foreningerne generelt gerne ser, at samrådene spiller en større rolle.

Den største forskel mellem den aktuelle og ideelle betydning ses ved udsagnet om 'at sikre dialogen mellem brugere og beslutningstagere på området', hvor foreningerne dermed ser det største potentiale. Omvendt ses den mindste forskel ved udsagnet om 'at udføre opgaver på vegne af kommunen'.

Figur 16: Aktuel versus ideel betydning (gennemsnit fra skala på 1-7)

Figuren viser foreningernes gennemsnitlige placering på en skala fra 1 (ingen betydning) til 7 (stor betydning) på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'ingen betydning', og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets virke i dag?" (aktuel betydning) og spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'ingen betydning', og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning burde hvert af de følgende aspekter ideelt set have for samrådets virke?" (ideel betydning). n: 205-216 (aktuel betydning:), 199-207 (ideel betydning). Tallene i figuren viser forskellen i den gennemsnitlige placering på skalaen mellem den aktuelle og den ideelle betydning.

Fordelt på kommuner er det tydeligt, at der er størst forskel på foreningernes vurdering af samrådenes aktuelle og ideelle rolle blandt foreningerne i Slagelse og Varde Kommuner. Det kan ses som et udtryk for, at foreningerne særligt i disse kommuner har en opfattelse af, at samrådene ideelt set burde spille en større rolle, end de gør i dag. Det er dermed her, der er størst afstand mellem praksis og foreningernes idealverden. Det er i god overensstemmelse med, at det også er i de to kommuner, flest foreninger vurderer, at samrådene ikke har nogen betydning. Der ser dog ud til at være et udviklingspotentiale i alle fire kommuner (tabel 27 i bilagsmaterialet).

På tværs af foreningsområder ses den største forskel mellem foreningernes vurdering af samrådenes aktuelle og ideelle betydning på aftenskoleområdet. Omvendt er forskellene mindst blandt foreningerne inden for BUS-området. Det kan ses som et udtryk for, at foreningerne på dette område i vid udtrækning mener, at samrådenes rolle i dag er tæt på den ideelle rolle¹⁸ (tabel 28 i bilagsmaterialet). Denne tendens er i god overensstemmelse med resultaterne i den landsdækkende undersøgelse, hvor det også var blandt BUS/spejder-samråd, at forskellen var mindst (Thøgersen et al. 2021, 108).

Det overordnede billede viser således, at de fire samrådsrollers er i spil med varierende tydelighed alt efter perspektiv og samrådstype. De næste fire kapitler belyser og analyserer samrådene og de fire roller hver for sig.

¹⁸ Billedet skal dog ses i lyset af, at de uniformerede korps som nævnt har vurderet, at langt de fleste udsagn har stor betydning for samrådenes aktuelle rolle i dag.

Kapitel 4: Rollen som interesseorganisation

Som beskrevet tidligere er rollen som interesseorganisation helt central for samrådenes arbejde. Både når samrådenes roller ses i et demokratisk perspektiv, og når der ses på, hvordan såvel foreninger, samråd og kommuner ser på samrådenes rolle.

I den landsdækkende undersøgelse nævner 89 pct. af samrådene interessevaretagelse i deres vedtægter, og det at varetage foreningernes fælles interesser og at påvirke de politiske beslutninger på området vægter også højest, når samrådene skal vurdere deres egen rolle i dag (Thøgersen et al 2021, 106). Som det fremgik ovenfor, er påvirkningen af politiske beslutninger samtidig det parameter, medlemsforeningerne tillægger størst betydning.

I det følgende ses der nærmere på, hvordan samrådene i casekommunerne mere konkret varetager rollen som interesseorganisation. Informanterne er i interviewene blevet præsenteret for den følgende definition af rollen:

I rollen som interesseorganisation varetager samrådet foreningernes interesser over for kommunen og arbejder for at sikre gode vilkår for det pågældende område.

Analysen vil først belyse, hvordan samrådene i de fire casekommuner selv ser på deres egen rolle som interesseorganisation. Derefter vil det blive belyst, hvilke konkrete kanaler og kontaktflader samrådene har ind i det kommunale system, og hvad de betyder for mulighederne for indflydelse.

Samrådenes eget syn på deres rolle som interesseorganisation

Interviewene viser, at der på tværs af områder er nogle forskelle på, hvordan rollen som interesseorganisation opleves, og hvordan den kommer til udtryk. Tabel 15 viser en kondensering af informanternes udsagn om rollen som interesseorganisation for hver enkelt samrådstype, som efterfølgende uddybes med konkrete eksempler på, hvordan rollen gribes an i praksis.

Tabel 15: Samrådenes syn på egen rolle som interesseorganisation

Område	Samrådenes overordnede syn på rollen som interesseorganisation
Idrætssamråd	<p>Samtlige idrætssamråd ser interessevaretagelse som helt centralt.</p> <p>Flere nævner vigtigheden af også at varetage de mindre foreningers interesser og at være opmærksom på foreningerne i yderområderne.</p> <p>Viborg Idrætsråd skiller sig ud ved en meget datadrevet tilgang til interessevaretagelsen.</p>
Kulturelle Samråd	<p>Samrådene på kulturområdet oplever – i varierende grad – at de varetager rollen som interesseorganisation.</p> <p>Rollen er tydeligst i de kommuner, hvor de uddeler midler og har arbejdet for flere midler til området, men træder også frem i de øvrige kommuner.</p>
BUS/spejdersamråd	<p>BUS/spejdersamrådene har også fokus på interessevaretagelse, men det fylder mindre end på flere af de øvrige områder. Ifølge informanterne gør områdets karakter, at der sjældent er konflikter eller større problemstillinger på området.</p> <p>Flere samråd understreger dog vigtigheden af at gøre opmærksom på områdets eksistens og særlige kendetegn.</p>
Aftenskolesamråd	<p>På aftenskoleområdet kommer rollen som interesseorganisation især til udtryk i forhold til samrådenes fokus på økonomi og tilskudsmuligheder på området.</p> <p>Flere af aftenskolesamrådene har aktivt påtaget sig rollen som interesseorganisation i forbindelse med coronanedlukningen.</p>
Øvrige samråd	<p>De to samråd for øvrige foreninger i undersøgelsen vil gerne være talerør, men deres rolle som interesseorganisation er udfordret af den store forskellighed af foreninger, de repræsenterer.</p>

Samråd på idrætsområdet

På idrætsområdet er rollen som interesseorganisation vigtig for alle samrådene. På tværs af kommunerne lægger disse samråd vægt på at være talerør og på at være med til at sætte en retning for området – eksempelvis som i de følgende uddrag:

”Jeg vil sige, at vi i høj grad er en interesseorganisation, men det er også fordi, vi synes, det er spændende. Mange af de andre ting, det er også noget, vi tager på os, fordi vi synes, det er vores opgave. Men det er måske ikke det, som driver hjulet. I hvert fald ikke for mig personligt. Der synes jeg, det handler om det med at sætte en strategi og en retning for den måde, som idræt skal foregå på.”

Interview med bestyrelse, Idrættens Samråd, Høje-Taastrup

To af rådene – i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner – nævner eksplicit, at de har spillet en rolle i forhold til at sørge for, at de mindre foreninger og foreninger i kommunens yderområder ikke bliver glemte. Idrætsrådet i Viborg Kommune skiller sig ud ved at lægge stor vægt på at arbejde vidensbaseret i deres interessevaretagelse. Som det fremgår nedenfor,

mener de, at det kan være med til at mindske konfliktniveauet og sørge for en mere retfærdig fordeling på tværs af foreninger i kommunen:

Informant 1: "Det er databaseret. Sådan at i stedet for at man sidder og træffer nogle beslutninger uden rigtig at vide, hvor behovene er, eller at det måske er dem, der råber højest, eller dem, der fylder mest i medierne, der får noget igennem, så er det databaseret. Der er administrationen superdygtige til at lave nogle virkelig vidtrækkende analyser."

Informant 2: "Jeg synes også, noget af det – hvis vi skal rose os selv lidt – vi har formået, det er at få taget et rigtig stort hensyn til de mindre foreninger. I forhold til den indflydelse, som de store foreninger tidligere havde på økonomien og fordelingen af den. Der synes jeg virkelig, at vi i dag forsøger at lave en fair fordeling. Også netop med hensyntagen til, at der kan være mindre foreninger, som har sværere ved at komme igennem tingene."

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

Som tidligere nævnt skiller idrætsrådet i Viborg Kommune sig ud ved at have en ansat leder og en professionel administration, hvilket hænger sammen med, at rådet løser en række opgaver for kommunen – herunder forskellige typer af analysearbejde, som samrådet bruger som baggrund for deres beslutninger og anbefalinger.

Samråd på kulturområdet

Samrådene på kulturområdet oplever også – dog i varierende grad – at spille en rolle som interesseorganisation. Det gælder ikke mindst de samråd, som fordele puljemidler på området, hvor de både i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner har arbejdet for større bevillinger til området.

Derudover nævner flere, at de også tager andre problemstillinger op, hvis det er aktuelt, og at de generelt prøver at skabe gode vilkår for området. I Høje-Taastrup Kommune nævner Kulturelt Samråd også flere konkrete eksempler på, hvor rollen som interesseorganisation kommer til udtryk:

"Men det er også tydeligt at se, at vi har fungeret som interesseorganisation. Det at de har inviteret os ind i folkeoplysningsudvalget, og når vi har fået den position, vi har i folkeoplysningsudvalget – det er jo et eksempel på, at vi har arbejdet som interesseorganisation for de kulturelle foreninger. Det, at formanden bliver kaldt ud til at være med til at ansætte folk osv., der kommer de kulturelle foreninger ind, og samrådet er helt klart en interesseorganisation for foreningerne. Den synes jeg godt, vi kan sige, at vi har varetaget."

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

BUS/spejdersamråd

BUS/spejdersamrådene i undersøgelsen har også fokus på interessevaretagelse, men det fylder mindre, end det gør ved flere af de andre samrådstyper, og det har samtidig en lidt anden karakter. Informanternes udsagn tyder på, at det dels kan skyldes områdets karakteristika, som ofte er meget lidt konfliktpræget, og der er ikke samme diskussioner om forskellige facilitetsbehov og lokaletider, som der eksempelvis er på idrætsområdet.

Derudover kan det spille ind, at ingen af BUS/spejdersamrådene har oplevet større problemstillinger på området som helhed, hvor de har måttet gribe ind. Som det også fremgår af det nedenstående uddrag, er det dog vigtigt for BUS/spejdersamrådene at gøre opmærksom på områdets eksistens og særlige kendetegn:

”Nu har jeg jo også en lang fortid i idrætsverdenen, og vi har jo ikke i vores regi de samme umiddelbare konfliktmuligheder, som man har inden for idrætsområdet, hvor der kan ske mange forskellige ting og sager omkring, hvem der får hvilke haltider, og hvor man kan få lov til at etablere en bane. Det har vi jo ikke på samme måde. Så på den måde er vores umiddelbare rolle, at vi yder en eller anden form for indsats for at sikre nogle interesser i forhold til kommunen eller forvaltningen. Jeg kan i hvert fald ikke huske, hvornår vi har siddet og været uenige, eller hvor vi har skullet vælge og prioritere mellem forskellige ting.”

Interview med bestyrelse, BUS, Slagelse Kommune

BUS/spejdersamrådet i Viborg Kommune nævner, at de indimellem engagerer sig i at varetage enkeltforeningers interesser over for kommunen, mens de omvendt tager de fælles diskussioner om området som helhed gennem arbejdet i Fritidsrådet. Også flere af de øvrige BUS/spejdersamråd ser § 35 stk. 2-udvalgene som en vigtig kanal. I Slagelse Kommune nævner en samrådsrepræsentant, at de måske i fremtiden vil kæmpe for at få folkeoplysningsudvalget tilbage i sin tidligere form, da man oplevede bedre indflydelsesmuligheder før.

Samråd på aftenskoleområdet

På aftenskoleområdet er det særligt i forhold til økonomien og adgangen til det kommunale system, at rollen som interesseorganisation kommer til udtryk. Det gælder både i forhold til muligheden for at forholde sig til den generelle økonomi på området, men også i forhold til at arbejde for særlige typer af tilskud, som det fremgår nedenfor:

Informant 1: ”Det er dét, vi sidder her for [at varetage områdets interesser]. Så der er ikke den store idéudvikling i det. Vi sidder, og vi finder på noget, og nogle gange har vi nogle emner på. Og jeg tænker da at i det nye år, vil jeg gerne kæmpe for pensionisttilskuddet [...]”

Informant 2: ”Det der pensionisttilskud, det har vi jo med jævne mellemrum forsøgt at kæmpe lidt for, men det er aldrig lykkedes.”

Interview med bestyrelse, Voksenundervisnings Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Aftenskolesamrådene skiller sig desuden ud ved, at de flere steder har været aktive i forhold til de udfordringer coronanedlukningen medførte for aftenskolerne¹⁹.

¹⁹ Coronanedlukningen som eksempel på samrådenes rolle som interesseorganisation er uddybet i rapportens bilagsmateriale med udgangspunkt i resultaterne fra foreningsundersøgelsen.

Samråd for øvrige foreninger

Samrådet for Øvrige Foreninger i Høje-Taastrup Kommune og Varde Fællesråd er de to eneste samråd i kategorien 'øvrige'. Fælles for de to råd er, at deres rolle som interesseorganisation er vanskeliggjort af, at de repræsenterer mange forskellige typer af foreninger, som ikke nødvendigvis har fælles interesser.

I Høje-Taastrup Kommune oplever samrådets formand, at samrådet har en opgave i at sørge for, at de øvrige foreninger ikke bliver glemt. Eksempelvis kan der være et potentiale for at involvere de lidt mere skæve foreninger i konkrete tiltag på området.

I begge kommuner oplever formanden det dog som en stor udfordring at få foreningerne til at engagere sig i rådet og se værdien af det og så gerne, at foreningerne fremadrettet ville bruge samrådet mere aktivt som interesseorganisation og bindeled:

"De største udfordringer det er jo at få det ud til foreningerne. Og få dem til at forstå, at det her, det er et talerør, de har, og som de kan bruge [...] Så der diskuterer vi sommetider, at det kan være, kommunen skal sige 'Jamen prøv lige at gå over fællesrådet eller idrætsrådet i stedet for bare at gå direkte', så vi på den måde mere bliver et talerør for dem. Ikke fordi vi kan løse alle deres problemer, men vi kunne jo måske være med til at støtte dem den vej igennem."

Interview med formand, Varde Fællesråd

Samrådenes kanaler til interessevaretagelse

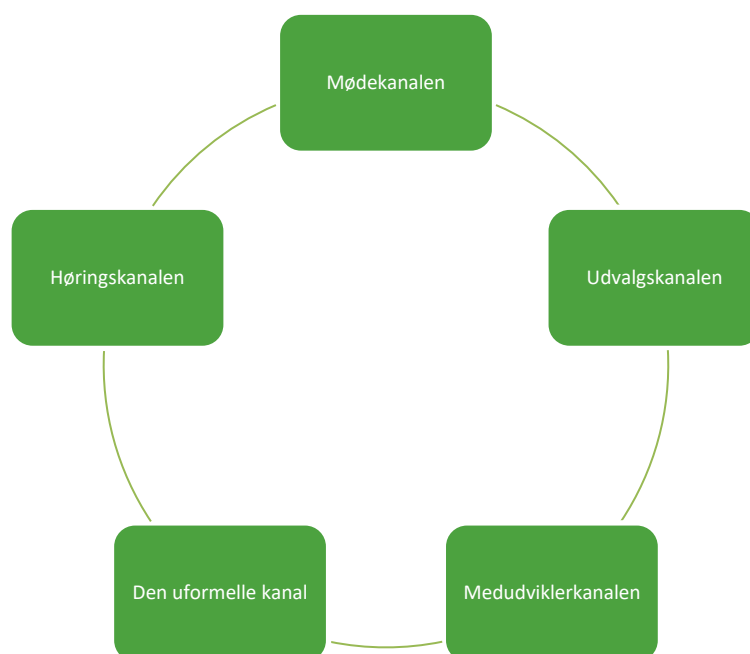
En central betingelse for, at samrådene kan udfolde deres rolle som interesseorganisation, er, at de har nogle kanaler ind i det kommunale system. Dette afsnit sætter fokus på samrådenes kontaktflader til både forvaltningen og det politiske system. Herunder ses der nærmere på, hvilken rolle casekommunernes § 35 stk. 2-udvalg spiller for samrådenes interessevaretagelse.

Den landsdækkende undersøgelse, som er afrapporteret i delrapport 1, viste, at samrådene har forskellige kontaktflader til kommunen, men også at omfanget og karakteren varierer på tværs af områder. Derudover viste undersøgelsen interessante sammenhænge mellem samrådenes kontaktflader og deres selvvalgte grad af indflydelse: Samråd med mange formelle møder med kommunen oplever således at have mere indflydelse end samråd med færre møder. På samme måde oplever samråd med repræsentation i kommunens § 35 stk. 2-udvalg at have mere indflydelse end samråd uden repræsentation (Thøgersen et al 2021, 76f).

Det kvalitative materiale giver mulighed for at udforske disse sammenhænge yderligere og se nærmere på, hvordan samrådene bruger de forskellige kanaler i deres interessevaretagelse.

Ud fra interviewmaterialet er fem forskellige kanaler blevet indkredset. Det gælder mødekanalen, den uformelle kanal, høringskanalen, udvalgskanalen og medudviklerkanalen (figur 17). Alle kanalerne er i spil i de fire casekommuner i større eller mindre grad.

Figur 17: Samrådenes kanaler ind i det kommunale system

I det følgende vil analysen belyse, i hvilken udstrækning og på hvilken måde disse forskellige kanaler er i spil, samt hvilken betydning de har for samrådenes mulighed for interessevaretagelse.

På tværs af områder er tendensen, at idrætssamrådene – og i nogle tilfælde samrådene på kulturområdet – har den bredeste vifte af kanaler i deres interessevaretagelse, hvor de står stærkt i forhold til både mødekanalen og den uformelle kanal. Det er også særligt på disse områder, at der er eksempler på reel medudvikling. Omvendt ser udvalgskanalen – i form af § 35 stk. 2-udvalgene – ud til at være særligt vigtige for aftenskolesamråd og BUS/spejdersamråd, selvom også disse samråd i vid udstrækning benytter møder og uformelle kanaler.

Som analysen vil vise, er det ofte sådan, at de respektive kanaler supplerer hinanden og benyttes i varierende grad alt efter emnets karakter og relationerne mellem parterne.

Mødekanalen

Mødekanalen kan bestå af både formelle møder, der er fastlagt i bestemte tidsintervaller, og mere ad hoc-prægede møder, som afholdes efter behov. Derudover kan der finde møder sted mellem samrådene og kommunen på både forvaltningsniveau og politisk niveau.

Resultaterne fra casestudierne viser, at det er udbredt at have aftaler om faste møder mellem kommuner og samråd. Det mest udbredte er møder mellem samråd og forvaltningen, men der er også flere steder faste møder mellem samråd og det politiske niveau. Dette mønster er i god overensstemmelse med resultaterne fra den landsdækkende undersøgelse af samråd (Thøgersen et al 2021, 67).

Informanternes udsagn tyder på, at disse møder kan have stor værdi – og kan spille en vigtig rolle for samrådenes interessevaretagelse, hvilket også er i god overensstemmelse med resultaterne i den landsdækkende undersøgelse. Analysen viser videre, at der på tværs af casekommunerne er forskelle på karakteren af de møder, der afholdes.

Figur 18 giver et overblik over, hvad der kendetegner den primære mødestruktur mellem kommuner og samråd i de fire casekommuner. Tabellen er ikke udtømmende, men viser, hvad der er særligt kendetegnende for mødestrukturen i de enkelte kommuner, og fungerer dermed som forskellige eksempler på, hvordan samarbejdet gennem møder kan foregå. I praksis supplerer forskellige typer af mødestrukturer ofte hinanden. I tabellen indgår kun de forhold, der går på tværs af flere samråd i de respektive kommuner. Disse tværgående mødestrukturer er primært til stede på forvaltningsniveau, mens der særligt på idrætsområdet – og i nogen grad på kulturområdet – er flere samråd med faste møder med det politiske niveau.

Figur 18: Særlige kendetegn for den primære mødestruktur i de fire casekommuner

<p>Høje-Taastrup Kommune Konsulenter med til samrådsmøder</p>	<p>Slagelse Kommune Faste møder mellem forvaltning og samråd</p>
<p>Varde Kommune Dialogmøder med det politiske udvalg – ad hoc møder med forvaltningen</p>	<p>Viborg Kommune Møder mellem forvaltning og samråd efter behov</p>

Kommunal deltagelse i samrådsmøder i Høje-Taastrup Kommune

I Høje-Taastrup Kommune er det relativt udbredt, at en repræsentant fra kommunens forvaltning deltager fast i samrådets møder. Det gør sig især gældende på både idræts- og kulturområdet, mens det på de øvrige samrådsområder sker efter behov og til årsmøder. Som det følgende eksempel fra Idrætsrådet viser, er oplevelsen at deltagelsen tilfører stor værdi i samarbejdet:

Interviewer: "Hvad betyder det, at I har en repræsentant fra kommunen siddende med til møderne?"

Informant 1: "Ja, for mig betyder det jo meget. Det er jo vigtigt i forhold til at få svar på alle de der dagligdagsting, der foregår. [...] Så fra min side kunne det ikke undværes."

Informant 2: "Det bliver meget mere faktabaseret det, vi snakker om. Oftest, når vi er i tvivl om et eller andet om, hvordan noget forholder sig, så har du ofte et svar på det [henvendt til repræsentanten]. Det betyder meget."

Informant 3: "Også hvis der er noget, der skal følges op med kommunen, så er det også rart, der sidder en, som hurtigt følger op på det, og kan vende hurtigt tilbage til os."

Interview med bestyrelse, Idrættens Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Det samme gør sig gældende hos Kulturelt Samråd, hvor det derudover opleves som en stor styrke, at ikke bare konsulenten på området, men også de kommunale kulturinstitutioner er repræsenteret på møderne som tilforordnede:

”Det der med, at vi jo har tilforordnede fra det kommunale kulturliv, er jo med til at undgå, at vi bare er et foreningsråd. Jeg synes, en af de stærke ting ved det er, at konstruktionen netop er en kombination af foreningslivet og så institutionslivet. Det er noget der ikke findes i de andre samråd [...], og dermed kommer de meget nemt til at kigge ind ad i modsætning til den måde som Kulturelt Samråd arbejder på, som er meget mere udadvendt, og hvor vi forsøger at dele sol og vind lige på tværs af alle mulige kulturelle former og institutioner. Og det synes jeg hele tiden har været en styrke ved vores konstruktion frem for de andre.”

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Faste møder med forvaltningen i Slagelse Kommune

I Slagelse Kommune er den primære mødestruktur karakteriseret ved aftaler om et vist antal møder mellem samråd og forvaltning. På tværs af områderne varierer det, hvor mange møder der er tale om. Kulturrådet har fire årlige møder, BUS og aftenskolesamrådet har to møder årligt ifølge deres samarbejdsaftaler, mens Idrætsrådet har lidt hyppigere møder. Samrådene sætter stor pris på møderne, hvilket eksempelvis ses i det nedenstående udsagn fra aftenskolesamrådet:

”Man kan jo sige, at det var en fælles god proces, at vi fik nedskrevet sådan en samarbejdsaftale med forvaltningen om, at vi skulle mødes to gange om året, ikke? Og det udsprang af, at det havde idrætten fået, og så ville vi jo selvfølgelig også gerne have det.”

Interview med bestyrelse, Aftenskolesamrådet, Slagelse Kommune

Ifølge BUS i Slagelse står der også i deres samarbejdsaftale med kommunen, at kommunen efter behov deltager i netværkets møder. Det har samrådet dog ikke oplevet behov for endnu. Også aftenskolesamrådet, der har en aftale om to årlige møder, har en opfattelse af, at de kunne få flere møder, hvis der var behov for det. Slagelse Kulturråd har ud over de faste møder med forvaltningen også en formel involvering af det politiske niveau, da en politiker fra kulturudvalget sidder med i bestyrelsen. Idrætsrådet har derudover selv været opsøgende i at sikre sig møder med det politiske niveau:

”Vi har været opsøgende i kontakten ift. det øverste kommunale ledelseslag, og vi har haft rigtig god dialog der. Men, altså siden 2010 har vi jo haft møder med borgmesteren typisk en gang pr. kvartal og møde med udvalgsformanden typisk en gang pr. kvartal eller hyppigere. Så vi har jo virkelig forsøgt at gøre noget i forhold til dialogen for at få sat idrætten på dagsordenen, ikke.”

Interview med bestyrelse, Slagelse Idræts Råd

Dialogmøder med det politiske udvalg i Varde Kommune

I Varde Kommune består den formelle mødestruktur af to årlige dialogmøder mellem samrådene og det politiske udvalg, mens der ikke er faste møderammer på forvaltningsniveau.

Repræsentanter fra forvaltningen deltager af og til – men ikke på fast basis – i samrådenes bestyrelsesmøder eller i møder forud for disse.

På idrætsområdet mødes den ansvarlige konsulent nogle gange med samrådet forud for bestyrelsesmøderne. Når det gælder Varde Fællesråd, deltager konsulent i samrådets årsmøde, men ikke i bestyrelsesmøderne. På aftenskoleområdet har konsulent også været med til nogle af samrådets bestyrelsesmøder. Oplevelsen hos aftenskolerådet er derudover, at man hurtigt kan få et møde op at stå, hvis der er behov for det. Det er dog interessant, at forvaltningen selv giver udtryk for, at det ville være godt med en tættere mødedialog, selvom de understreger, det også handler om at finde en balance i, hvor mange møder de frivillige kræfter kan indkaldes til. Ønsket om flere møder med forvaltningen er også til stede hos Varde Idrætsråd:

Informant: "Ja, men jeg tror vigtigheden den anden vej rundt med, at vi har en dialog i gang med forvaltningen på sådan en månedsbasis. Den er meget mere vigtig end dialogen én gang hver halve år."

Interviewer: "Ja. Mere kontakt med forvaltningen?"

Informant: "Ja, fordi det er der, mange ting bliver støbt, og det er dem, der er med til at dirigere retningen."

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

På kulturområdet deltager kulturkonsulent i bestyrelsesmøderne i Kulturelt Råd, hvilket samrådet sætter pris på, da konsulent så kan fungere som bindeled til forvaltningen. Derudover foregår mødeaktiviteten med kulturaktørerne mere på enkeltforeningsniveau end på samrådsniveau. Der er partnerskabsaftaler og faste møder med nogle af de største foreninger på området, hvilket ifølge konsulent på området kan være med til at begrænse den rolle, samrådet spiller i det formelle samspil med forvaltningen.

Møder efter behov i Viborg Kommune

I Viborg Kommune deltager konsulenter på området fast i Viborg Kulturelle Samråds bestyrelsesmøder. Derudover oplever embedsværket, at der først og fremmest er møder med samrådene efter behov:

Informant 1: Der er ikke sådan et fast møde i kalenderen om måneden. I hvert fald ikke med os. Jeg ved, at [leder] har møder med dem [Idrætsrådet]. De har da af og til møder. Men jeg tror, det mere er nogle ad hoc møder."

Informant 2: "Jeg tror mere, der er åbne kommunikationslinjer."

Interview med konsulenter, Viborg Kommune

Generelt virker der til at være stor tilfredshed med adgangen til møder med forvaltningen. Folkeoplysningsrådet nævner eksplicit, at de ser det som en fordel, at der er møder efter behov:

"Det er efter behov. Og det er da langt at foretrække, synes jeg."

Interview med bestyrelse, Viborg Folkeoplysnings Samråd

På politisk niveau har Idrætsrådet to årlige møder med formand og næstformand for kulturudvalget, og også Kulturelt Råd har krav på et årligt dialogmøde med det politiske niveau.

Den uformelle kanal

I de fleste tilfælde står mødekanalen ikke alene. Den suppleres af uformel kontakt mellem kommuner og samråd – både på forvaltningsniveau og politisk niveau. På tværs af aktørtyper er der en udbredt opfattelse af, at der er mulighed for løbende dialog på tværs – eksempelvis som i de følgende uddrag:

”Det går begge veje. De kommer til dig eller til mig og lufter en ide – eller trykprøver nogle ting. Så kan vi også trykprøve nogle ting, og så er det sådan ligesom med tidevandet – det tager jo altid lidt af modstanden. Og så til sidst så har man en enighed om, at det er det, vi skal prøve at arbejde på.”

Interview med ledelse, Høje-Taastrup Kommune

”Jeg kan sagtens nogle gange lige gribe telefonen og ringe til formanden for kulturrådet [...] Det der med lige at få stukket fingeren i jorden, det har især i den her coronaperiode været rigtig godt. Men altså, hun kan ringe til mig engang i mellem, og jeg kan ringe til hende, hvis der er noget, der brænder på, eller noget, man lige har brug for en smule sparring om. Men i normale tider klarer vi det meste på de der kvartalsmøder, fordi på den måde er det jo ikke sådan et område, hvor der er bål og brand lige pludselig.”

Interview med konsulent i Kulturafdelingen, Slagelse Kommune

Oplevelsen hos informanterne i forvaltningerne er generelt, at de hører mest til samrådene på idrætsområdet – og i to af kommunerne også det kulturelle samråd, mens den uformelle dialog med samråd inden for aftenskoler, BUS/spejdersamråd og øvrige foreninger fylder mindre. Flere nævner dog coronasituationen som en anledning til, at samrådene på aftenskoleområdet kom mere på banen, end de plejer. Også når det gælder det politiske niveau, benytter mange samråd sig af de uformelle kanaler.

”Men når de har siddet så længe og har alle de der kontakter, som de har, så er det jo mange gange hurtigere for dem at ringe til borgmesteren, end det er at skulle igennem hele systemet.”

Interview med konsulenter, Høje-Taastrup Kommune

”Jamen, vi går jo politikervejen, hvis det er nødvendigt. Det er vi ikke bange for [...] Jeg kender dem jo.”

Interview med repræsentanter fra BUS, Viborg Kommune

På aftenskoleområdet nævner flere af samrådene, at de har hver deres politiske kontakter i byrådet i kraft af deres tilknytning til de landsdækkende oplysningsforbund, som de tager kontakt til efter behov. BUS i Høje-Taastrup arbejder med de politiske relationer ved at invitere dem med til forskellige typer af arrangementer. Eksempelvis kom både udvalgsformanden og borgmesteren på besøg, da kommunens spejdere deltog i Spejdernes Lejr i Sønderborg i 2017.

Høringskanalen

I kraft af samrådenes rolle som interesseorganisation er høringskanalen en af de formelle veje, hvor samrådene kan forsøge at påvirke de politiske beslutninger på området. Det kan være i forhold til det kommunale budget, hvor samrådene er en ud af mange høringsparter, men det kan også handle om specifikke forhold, der vedrører samrådets område. Eksempelvis som det er beskrevet i Viborg Idrætsråds samarbejdsaftale med kommunen:

- Høringspart vedr. idrætspolitiske spørgsmål
- Høringspart i forhold til anlægsinvesteringer indenfor idrætsområdet
- Høringspart i forbindelse med udarbejdelse af temaplaner, kommentarer til lokalplaner, mv.

Samarbejdsaftale, Viborg Idrætsråd

Høringskanalen omtales på tværs af kommuner og samrådstyper som en del af de indflydelseskanaler, der er i spil, og mange af samrådene benytter sig af muligheden for at afgive hørings svar. Interviewene tyder dog samlet på, at det ikke er igennem hørings svar, at samrådene oplever at opnå den største indflydelse. Høringskanalen ses derfor af flere samråd som en kanal, hvor samrådet bliver hørt i processen, men sjældent har reel indflydelse på resultatet (jf. kapitel 12 om samrådenes legitimerende funktion).

Samlet tyder informanternes udsagn på, at høringskanalen i nogle tilfælde kan være et fint supplement til de øvrige kanaler, men hvis den står alene, kan det være vanskeligt at udfolde rolle som interesseorganisation. Det skyldes også, at høringsfasen typisk først kommer, når der er kort vej til den endelige beslutning. I de tilfælde, hvor der er skabt tætte relationer mellem samrådene og kommunen, vil de pågældende beslutningsforslag typisk også være blevet drøftet på anden vis, hvorved den formelle høringsfase i sig selv bliver mindre vigtig.

Det er derfor især i de tilfælde, hvor relationerne er lidt mindre tætte, og hvor der ikke er fuld klarhed omkring samrådenes roller, at der er eksempler på frustrationer i relation til høringsrollen. Nogle samrådsrepræsentanter giver udtryk for, at de ikke oplever, at deres hørings svar bliver taget til efterretning:

Informant 1: "Når de nu har fået de hørings svar ind, så skulle de jo have sagt i anbefalingen til politikerne, at den her strategi skal laves om, så man tager højde for de kommentarer, der er kommet ind, og så skal den præsenteres igen. Men det er jo ikke sådan, det sker, vel. De siger bare godkend."

Informant 2: "Men igen, så vi kan jo ikke rigtigt vide, hvad der sker, når vi har sendt vores svar. Vi kan bare konstatere, at den der opfordring til dialog og den udstrakte hånd, den ikke rigtigt bliver taget imod, og der er givetvis et eller andet, vi bør gøre anderledes. Så det er lige med at finde ud af, hvad det er."

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

Andre giver udtryk for, at materialet kommer så sent, at det er svært at nå at byde ind, eller at materialet er svært tilgængeligt. En anden oplever ikke, at de bliver involveret som høringspart i de områder, de burde:

”Vi har jo en samarbejdsaftale, hvor vi egentlig har høringsret i alt omkring idræt. Og der tror jeg sådan set bare, vi kan sige, at vi ikke i tilstrækkelig grad høres og i ikke i et tilfredsstillende omfang. Det er sådan den helt korte version. Men der er sket en forbedring i den seneste tid, en forbedring ift. hvordan det har været før.”

Interview med bestyrelse, Slagelse Idrætsråd

Samlet tyder flere af svarene på, at der kan mangle en forventningsafstemning om samrådenes rolle i høringsprocesser, og at nogle af frustrationerne ville kunne undgås gennem en tættere dialog mellem kommunen og samrådene tidligere i processen.

Der er dog variation på tværs af både kommuner og samråd i forhold til, hvor godt høringskanalen opleves at fungere, ligesom den kan have forskellige funktioner. Et samråd nævner eksempelvis, at de altid laver hørings svar til kommunens budget – selvom der ikke er udsigt til besparelser – simpelthen for at gøre opmærksom på området:

”Når vi udtaler os til budgettet hvert år. Det kommer også i høring. Og nu er vi jo så privilegerede, at vi hvert år med glæde har kunnet konstatere at vores puljer er heller ikke i år blevet rørt, og det er jo positivt. Men vi udtaler os hvert eneste år, fordi de skal vide, vi er her og er tilfredse med den støtte vi får.”

Interview med bestyrelse, BUS, Høje-Taastrup Kommune

Medudviklerkanalen

Medudviklerkanalen er i spil, når samrådene indgår i udviklingsprocesser – det kan eksempelvis være politikudviklingsprocesser, hvor der er et forløb, som ligger ud over, hvad der kan karakteriseres som almindelige møder. Her er samrådene betydeligt mere involveret end i høringskanalen, og det munder typisk ud i et konkret produkt – som eksempelvis en idræts- eller kulturpolitik.

Som også den landsdækkende undersøgelse viste, er områdespecifikke politikker det emne, samrådene efter egen vurdering oplever at have størst indflydelse på (Thøgersen et al 2021, 75). Medudviklerkanalen er derfor helt central for samrådenes rolle som interesseorganisation.

Det varierer dog på tværs af både kommuner og samråd, i hvor høj grad samrådene er involveret i politikudviklingsprocesser, og om det er kommunen eller samrådet, der har taget initiativet til processen. I citaterne nedenfor nævnes to forskellige eksempler på processer, hvor samrådene har været involveret i hele processen:

”Kulturelt Råd har ret – det var faktisk dem, der skrev vores første kulturpolitik, som vi ligesom tog en politisk gennemarbejdning af. Så de er medskrivende på de politikker. Det samme gælder vores idræts- og bevægelsespolitik på idrætsområdet. Det er i meget, meget tæt dialog med samrådene, at vi skriver de politikker og indsatsområder og visioner. Det er jo i høj grad dem, der skal få det til at leve.”

Interview med formand for Fritids- og Kulturudvalget, Høje-Taastrup Kommune

”Jamen, for eksempel det her med, at vi skal lave ny kulturstrategi. Lad os gøre det sammen. Selvfølgelig hænger den på os. Det er kommunen, der skal have en ny kulturstrategi, og det er os, der skal lave arbejdet. Men lad os nu lige sætte os ned og snakke om det. Vi foreslår den her proces. Hvad siger I til det? Skulle det være på en anden måde? Vil I være med som afsender på en invitation til et møde omkring en ny kulturstrategi? Vil I være med i arbejdsgrupper? [...] I stedet for at man først kommer, når man siger ’Nu har vi det her forslag til en kulturstrategi – hvad siger I til den?’ Altså nærmest den der høringsrunde, ik? At vi er startet helt der, hvor vi skal til at planlægge, hvordan vi skal udvikle en ny kulturstrategi [...] Så man får dem med i udviklingsdelen af den.”

Interview med konsulent i Kulturafdelingen, Slagelse Kommune

Som det understreges i det sidste citat, er forskellen på denne kanal og høringskanalen netop, hvornår i processen samrådene involveres. Såfremt samrådene selv har været med til at formulere en politik, er høringskanalen mindre vigtig. Flere samråd, der har været involveret i politikprocesser, lægger netop vægt på vigtigheden af at blive inddraget tidligt og den positive oplevelse af at blive taget alvorligt og at have reel indflydelse.

Et andet eksempel, hvor et samråd har været involveret i en specifik beslutningsproces, er da Kulturelt Råd i Høje-Taastrup Kommune blev en del af ansættelsesudvalget i forbindelse med ansættelsen af en leder i en kommunal kulturinstitution:

Informant 1: ”Jeg har jo i flere år været med i ansættelsesudvalg på vores område. Så der har jeg siddet. Den første gang var jeg lidt overrasket over det. [Forvaltningschefen] ringede og spurgte, om jeg ville sidde med i ansættelsesudvalget. [...] Informant 2 [tilforordnet]: Jeg vil sige, at jeg blev rigtigt positivt overrasket, da jeg opdagede, at du sad der til ansættelsessamtalerne, fordi alle kommuner siger jo, at ’vi inddrager de frivillige og foreningerne’, og vi gør sådan og sådan, men det er ikke altid, at man kan se handlingen bag ordene, så det, synes jeg, er et tydeligt eksempel på at tage foreningerne alvorligt.”

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Som de ovenstående eksempler viser, kan medudvikling som kanal for samrådenes interessevaretagelse komme i spil på forskellig vis. Såfremt der er tale om reel medinddragelse, tyder resultaterne på, at kanalen kan bidrage til at styrke relationerne mellem kommunerne og samrådene. Der kan dog være en balance i forhold til de tidsmæssige ressourcer i samrådene og omfanget af medudviklingen. Derudover kan der være en balance i forhold til, hvor meget indflydelse det politiske niveau er villige til at afgive i processen og omfanget af den reelle indflydelse på henholdsvis proces og resultat (Jf. kapitel 12 om ’samrådenes legitimerende rolle’).

Udvalgskanalen

§ 35 stk. 2-udvalgene kan ses som en formel kanal for samrådenes interessevaretagelse. Kommunerne har i dag stor frihed til selv at definere udvalgets rolle og sammensætning, og som det er belyst i det indledende kapitel om områdets organisering, er der store forskelle på tværs af casekommunerne, når det gælder udvalgenes sammensætning og kompetencer.

I Høje-Taastrup Kommune er der et traditionelt folkeoplysningsudvalg med en tæt kobling til samrådene, mens udvalgene i Slagelse og Varde Kommuner primært er høringsorganer. I Viborg Kommune arbejder man med at give udvalget en mere udviklingsorienteret rolle. Derudover er der forskel på, om kulturområdet sidder med i udvalget eller ej. Det gør det i Høje-Taastrup og Varde Kommuner, men ikke i de to øvrige kommuner. Samlet er der derfor også store forskelle på, hvordan samrådene bruger – og kan bruge – udvalgskanalen i deres interessevaretagelse²⁰.

En overordnet pointe, som går på tværs af casekommuner, er, at idrætssamrådene tillægger § 35 stk. 2-udvalgene betydeligt mindre betydning end de øvrige samråd. Det er en udbredt opfattelse på tværs af forskellige typer af informanter i undersøgelsen og er særligt tydeligt i Viborg Kommune:

“Viborg Idrætsråd er utroligt stærkt og har jo en utroligt tæt dialog med forvaltningen og det politiske udvalg i forvejen, så for dem er det ikke helt på samme måde som for de andre samråd, fordi der er vi [Fritidsrådet] måske sådan et bindeled mellem samrådet, forvaltningen og kommunen. Det er vi ikke inden for idrætten, fordi det er så stærkt, så de har selv deres indgange.”

Interview med formand for Fritidsrådet, Viborg Kommune

Hvor flere idrætssamråd også selv giver udtryk for, at de enten godt kunne undvære udvalget, eller at de ikke oplever, det fungerer så godt, så spiller udvalgene en anderledes vigtig rolle for flere af de øvrige samråd, der i højere grad aktivt bruger udvalgene som en indflydelseskanal:

“Vi tager noget med, hvis der er noget fra BUS her, som vi skal tage op. Sagerne bliver jo lagt ud i god tid, så man kan nå at se, om der er nogle ting. Også hvis der er nogle ting, hvor vi kan se, at der er et eller andet, vi lige skal have afklaret med vores bagland, så de kan give deres mening til kende, inden det bliver båret frem i udvalget.”

Interview med bestyrelse, BUS, Høje-Taastrup Kommune

Aftenskolesamrådet i Høje-Taastrup kommune bruger Folkeoplysningsudvalget mere aktivt end tidligere. De oplever at få indflydelse den vej igennem og ser meget gerne, at Folkeoplysningsudvalget også er der i fremtiden:

“Det, jeg ser som den største frygt, det er jo, at man nogle gange har været inde på, at man skal nedlægge Folkeoplysningsudvalget her i kommunen. Og med den interesse der er for børn, unge og idræt, så tror jeg, at vi bliver glemt, hvis vi ikke har et folkeoplysningsudvalg, vi kan bearbejde. Så det frygter jeg lidt.”

Interview med bestyrelse, Voksenundervisningens Samråd, Høje-Taastrup Kommune

På tværs af kommuner hænger samrådenes vurdering af § 35 stk. 2-udvalgene tæt sammen med de kompetencer, udvalgene har. I Slagelse og Varde Kommuner har udvalgene

²⁰ Ud over § 35 stk. 2-udvalgene deltager flere af samrådene – i varierende omfang – også i andre typer af udvalg. I det følgende afgrænses fokus dog til § 35 stk. 2-udvalgene.

primært høringsret, og der oplever samrådene ikke, at udvalget har den store betydning som interessekanal. I Varde Kommune er det samrådenes indtryk, at de få møder, der er, primært bliver brugt som informationsmøder. I Slagelse Kommune nævner flere af samrådene, at de oplever nedlæggelsen af det tidligere folkeoplysningsudvalg som en klar forringelse af deres mulighed for at bruge udvalget som indflydelseskanal. Både fordi hyppigheden af møderne blev reduceret betragteligt, og fordi det blev erstattet af stormøder uden samme mulighed for reel dialog:

”Og de kommer jo nogle fra forvaltningen, og der kommer også et par politikere hver gang. Men der er jo forskel på at sidde til sådan nogle stormøder, hvor der kan være mellem 30 og 50, og så have en reel dialog med dem i et udvalg.”

Interview med bestyrelse, Aftenskolesamrådet, Slagelse Kommune

Samlet set er det især i Høje-Taastrup Kommune – og i nogen grad i Viborg Kommune – at samrådene bruger udvalgene som en kanal ind i systemet.

Når det gælder udvalgskanalen, adskiller kulturområdet sig fra de øvrige områder, da det ikke er med i udvalget i Viborg Kommune og i Slagelse Kommune. I Høje-Taastrup Kommune tillægger Kulturelt Samråd det meget stor værdi, at rådet er en del af Folkeoplysningsudvalget på lige fod med de øvrige foreningsområder:

”Det er jo den officielle kanal. Ellers er alt andet uofficielt [...] Men den formelle, den kommer selvfølgelig også ind via Folkeoplysningsudvalget. Så jeg kan kun stemme for, at andre kommuner også ville lukke deres kulturelle samråd eller deres kulturelle foreninger ind i Folkeoplysningsudvalget.”

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Afslutningsvist er det en central pointe, at der i tre af kommunerne er sket store ændringer i udvalgenes struktur og funktion over tid, og at det fortsat er til overvejelse, hvordan den formelle brugerinddragelsesstruktur skrues sammen på den mest hensigtsmæssige måde. Casestudierne viser, at der på tværs af casekommuner fortsat kan være et potentiale i at videreudvikle på relationen mellem samrådene og § 35 stk. 2-udvalgene. Dette tema vil blive uddybet yderligere i den afsluttende perspektivering (kapitel 12).

Kapitel 5: Koordineringsrollen

De lokale foreninger er samrådenes bagland og dem, de er sat i verden for. I et demokratisk perspektiv hænger rollen som koordineringsorgan tæt sammen med samrådenes rolle som interesseorganisation: Såfremt samrådene på meningsfuld vis skal kunne varetage interesser for området som helhed, kræver det en vis grad af koordinering på tværs af områdets foreninger for at skabe fælles holdninger (Waldahl 2009, 56). Som det formuleres af en af informanterne i undersøgelsen:

”Jeg håber, at de også selv tænker det her med, at de skal være koordineringsorgan, for hvis ikke de på en eller anden måde formår at have den der føling af, hvad der foregår blandt dem, de varetager interessen for, så er det svært for dem at være interesseorganisation.”

Interview med konsulent i Kulturafdelingen, Slagelse Kommune

I den landsdækkende undersøgelse er koordineringsrollen nævnt i 76 pct. af samrådenes vedtægter, og rollen tillægges næstmest betydning (efter rollen som interesseorganisation), når samrådene vurderer, hvad der har størst betydning for samrådets rolle i dag. Samtidig er det særligt i forhold til den koordinerende funktion, at samrådene i den landsdækkende undersøgelse gerne ville spille en større rolle, end de gør i dag. Det ser dermed ud til at være en rolle, hvor der ifølge samrådene selv er et udviklingspotentiale – på tværs af de forskellige typer af samråd (Thøgersen et al 2021, 106f).

Også foreningerne tillægger det stor betydning for samrådets rolle, at de bidrager til at sikre en demokratisk beslutningsstruktur, men de lægger i mindre grad end samrådene vægt på de øvrige aspekter i koordineringsrollen (figur 15). Det kan hænge sammen med, at betydningen af koordineringsrollen er mere synlig for samrådene i deres samspil med kommunen.

I casestudierne lægger både kommunerne og langt de fleste af samrådene ligeledes stor vægt på samrådenes rolle som koordineringsorgan. Boksen nedenfor viser den forståelse af rollen, som informanterne er blevet præsenteret for under interviewene.

I rollen som koordineringsorgan fremstår samrådene som et koordinerende forum, hvor formålet er at skabe en fælles mening og interesse blandt foreningerne via fælles drøftelser. En vigtig formel arena for dette arbejde kan være samrådenes årsmøder/generalforsamlinger, men rollen som koordineringsorgan kan også udspille sig på andre arenaer og i mere uformelle netværk og kontaktflader, hvor fælles problemstillinger på området drøftes og vurderes.

Kommunerne fokuserer især på, hvor bredt samrådene når ud – herunder, hvor gode de er til at nå ud til de mindre foreninger, der ofte ikke er med i samrådenes bestyrelser. Disse overvejelser hænger tæt sammen med diskussionen af graden af repræsentativitet, som er belyst i kapitel 2 og er en helt central problemstilling i forhold til samrådenes demokratiske rolle.

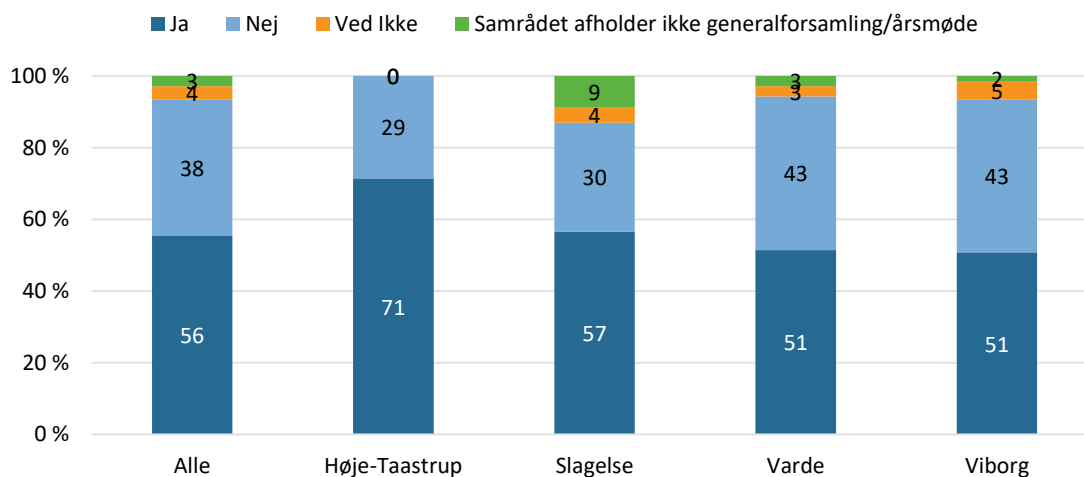
Nedenfor vil der primært være fokus på den koordinerende rolle, samrådene spiller for de foreninger, der er tilknyttet samrådene: Hvilke kontaktflader er der mellem foreninger og samråd? Og hvordan arbejder samrådene konkret med at få skabt dialog med foreningerne og at få deres input til samrådets arbejde? Først vil den formelle relation, der udspiller sig på samrådenes årsmøder/generalforsamlinger, blive belyst. Derefter sættes fokus på de øvrige kontaktflader mellem samråd og foreninger med fokus på koordinering.

Den formelle relation

En vigtig formel arena for samrådenes koordinerende rolle kan være deres årsmøder/generalforsamlinger, hvor foreningerne har mulighed for indflydelse, og hvor centrale problemstillinger kan drøftes. Generalforsamlingernes betydning afhænger dog af, hvor stor tilslutning der er fra medlemsforeningerne. Det afhænger desuden af de enkelte samråds organisationsstruktur, hvorvidt der afholdes generalforsamlinger. De to samråd i undersøgelsen, som ikke er organiseret som paraplyorganisationer – aftenskolesamrådet i Slagelse og BUS i Viborg Kommune – afholder således ikke årsmøder, mens de øvrige gør.

Som figur 19 viser, angiver mere end halvdelen af foreningerne i undersøgelsen, at de typisk deltager i samrådets generalforsamling. Deltagelsen er særlig høj blandt foreningerne i Høje-Taastrup Kommune (71 pct.), mens den ligger mellem 51 og 57 pct. i de øvrige kommuner.

Figur 19: Deltagelse i samrådets generalforsamling/årsmøde – fordelt på kommunerne (pct.)

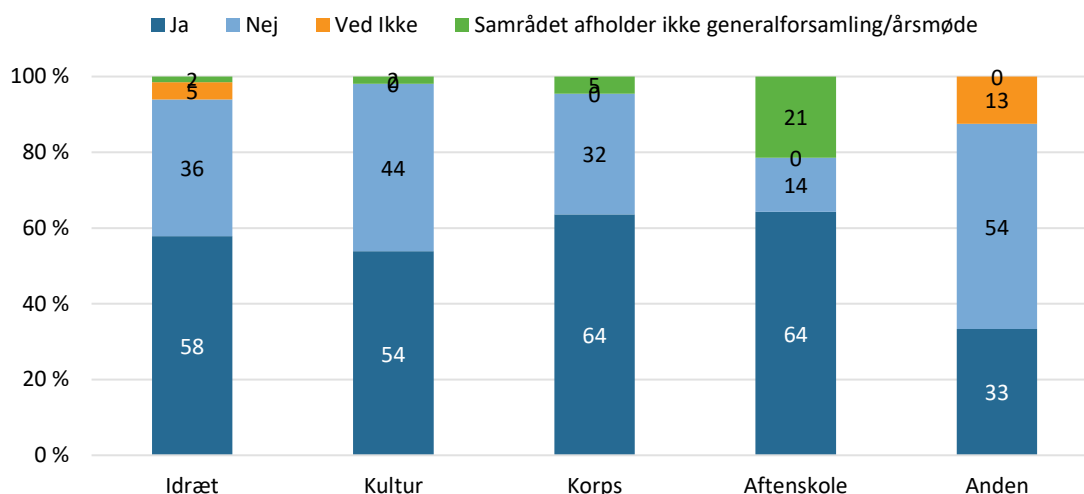
Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Deltager jeres forening normalt til samrådets generalforsamling/årsmøde?". Fordelt på alle foreninger, der er medlem af et samråd (n=245), og ditto foreninger i Høje-Taastrup Kommune (n=42), Slagelse Kommune (n=46), Varde Kommune (n=35) og Viborg Kommune (n=122).

Andelen af foreninger, der angiver at deltage i generalforsamlingen, er meget høj, når der sammenlignes med samrådenes egen vurdering i den landsdækkende undersøgelse. Her var den gennemsnitlige vurdering, at 29 pct. af medlemsforeningerne deltog (Thøgersen et al. 2021, 13). Det kan skyldes flere ting. En mulighed er, at situationen i casekommunerne adskiller sig fra det landsdækkende billede. Mere sandsynligt er det dog nok, at de

foreninger, der har svaret på spørgeskemaet, og som har angivet medlemskab, er lidt mere engagerede end den gennemsnitlige forening²¹.

På tværs af foreningstyper er andelen, der typisk deltager i samrådets generalforsamling, lidt højere blandt aftenskoler og uniformerede korps end blandt de øvrige foreningstyper (figur 20). Her kan det spille ind, at der er tale om små områder, og at en stor del af foreningerne derfor selv er engageret i samrådets bestyrelse.

Figur 20: Deltagelse i samrådets generalforsamling/årsmøde – fordelt på foreningstyper (pct.)

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Deltager jeres forening normalt til samrådets generalforsamling/årsmøde?". Spørgsmålet er kun henvendt foreninger, der er medlem af et samråd (n=245). Fordelt på foreningstyper: Idræt (n=133), kultur (n=52), uniformeret korps (n=22), aftenskole (n=14), anden foreningstype (n=24).

Særligt blandt de foreninger, der har kategoriseret sig selv som 'anden foreningstype', er deltagelsen lav. Her deltager en tredjedel af foreningerne i generalforsamlinger/årsmøder, mens lidt over halvdelen ikke gør.

Det kan dels skyldes, at der kan være foreninger i denne gruppe, som eksempelvis ikke ser sig selv som en idrætsforening, selvom den formelt set tilhører det område. Men det kan også omfatte foreninger, der er medlem af samråd målrettet 'øvrige foreninger' i Varde og Høje-Taastrup Kommuner, som begge steder omfatter mange forskellige foreninger. Det kan være en udfordring at finde fællesnævneren i samråd med meget forskellige typer af foreninger, hvilket tydeligt kommer til udtryk i citatet nedenfor:

"Det vil jeg også gerne gøre med mikrofonen på: Kalde det skraldespandssamrådet. Fordi det er det, det er. Det er folk, der ikke lige passer ind i de andre kasser, man nu har

²¹ Som tidligere nævnt er der mange foreninger i undersøgelsen, som har angivet, at de ikke er medlem af samrådet – selvom der i nogle af kommunerne er tale om automatisk medlemskab. Der kan dermed være foreninger, som reelt er medlem, men som ikke selv har angivet det, og som derfor ikke har besvaret spørgsmålet om deltagelsen i generalforsamlingen.

fået defineret. Og det betyder, at vi har en blanding af omkring 14 forskellige foreninger nu, hvoraf jeg desværre må sige, at jeg ikke tror, jeg nogensinde har mødt omkring ni af dem. Og det har været en rigtig, rigtig hård kamp for os, fordi vi sidder med så forskellige foreningstyper her. Det er ofte sådan nogle foreninger, som synes, at de bare passer sig selv bedst. De har egentlig ikke brug for noget. Det er ikke ligesom med idrætten, hvor man har behov for at snakke haltider og lignende.”

Interview med formand, Samrådet for Øvrige Foreninger og Folkeoplysningsudvalget, Høje-Taastrup Kommune

Ifølge formanden er der tre foreninger i bestyrelsen, og så er der tre andre foreninger, som af og til kommer til årsmøderne, men det er overvejende bestyrelsesmedlemmerne, der deltager. Også i Varde Kommune oplever Fællesrådet udfordringer med at få de mange forskellige foreninger engageret i det fælles projekt. Formanden oplever det svært at skabe forståelse for samrådets rolle:

”Fordi der er nogle af dem, der siger: ’Hvorfor skal jeg interessere mig for, hvad de laverovre i fugleklubben?’. Og det er jo selvfølgelig også rigtigt. Men det er jo egentlig samme arbejde, vi alle sammen laver, det hedder bare noget forskelligt. Men vi har ikke helt tabt tråden, og vi bliver ved lidt endnu. Vi håber jo, det lykkes at få lidt mere forståelse for det, vi laver.”

Interview med formand, Varde Fællesråd

Det er dermed sandsynligt, at den store forskellighed i medlemsskaren kan være en medvirkende forklaring på en lav tilslutning til samrådenes generalforsamlinger blandt disse foreninger.

Blandt de andre samråd i undersøgelsen er der store forskelle på oplevelsen af opbakningen til generalforsamlingen/årsmødet. Nogle oplever det som svært at tiltrække folk, mens andre er godt tilfredse med fremmødet. Der er også eksempler fra idrætsområdet på, at der er tale om deciderede valg med flere opstillede kandidater, end der er brug for. Det er dog ikke det generelle billede.

Flere steder er det et opmærksomhedspunkt, at man gerne vil have flere til at komme – og generelt gerne vil engagere flere foreninger. Der er flere forskellige greb i spil – eksempelvis bruger Slagelse Kulturråd generalforsamlingen som en anledning til at komme tættere på medlemmerne ved at afholde det på skift hos dem:

”Det er vigtigt for os, at vi holder vores generalforsamlinger ude hos nogle af medlemmerne, fordi får de lov til at fortælle om, hvad der foregår, vi får rundvisning og sådan noget. Det, synes vi, er vigtigt. Så der foregår altid et foredrag eller noget på det sted, hvor vi er ”

Interview med bestyrelse, Slagelse Kulturråd

Samrådene har dermed en bevidsthed om vigtigheden af at være i kontakt med deres bagland, og generalforsamlingen kan være en af vejene til det. Samrådenes egne mulige forklaringer på, at det nogle steder kniber med engagementet, er, at mange foreninger koncentrerer sig om aktiviteterne i deres egne foreninger, og dermed ikke føler et behov for at engagere sig og måske heller ikke har ressourcerne til det. Nogle informanter nævner også, at

det måske kan ses som et udtryk for tilfredshed: Såfremt foreningerne var utilfredse med samrådets arbejde, eller der var en brændende platform, ville der være større chance for, at de dukkede op.

Det samlede indtryk fra casestudierne er, at generalforsamlingerne fungerer som foreningernes formelle mulighed for at deltage i den demokratiske struktur, og de bruges samtidig mange steder som en anledning til at udbrede kendskabet til samrådets arbejde. I kraft af den svingende opbakning står det dog også klart, at generalforsamlingerne langt fra kan stå alene, såfremt samrådene skal udfolde deres rolle som koordineringsorgan.

Øvrige kontaktflader mellem samråd og medlemsforeninger

Rollen som koordineringsorgan kan også udspille sig på andre arenaer og igennem mere uformelle netværk og kontaktflader. Sådanne mindre formelle sammenhænge kan i nogle tilfælde skabe bedre forudsætninger for demokratisk samtale og debat (Waldahl 2009, 57). Den følgende analyse vil have fokus på tre temaer:

Først vil der blive set på omfanget af medlemsforeningernes kontakt med samrådene. Det skal understreges, at denne kontakt ikke udelukkende er relevant for samrådenes rolle som koordineringsorgan. Den kan også være relateret til de øvrige roller. Alligevel er den medtaget her, da omfanget af kontakt kan ses som et udtryk for, i hvilken grad samrådene har fingeren på pulsen i forhold til deres foreninger.

Derefter vil det – ligeledes med udgangspunkt i foreningsundersøgelsen – blive belyst, hvad henvendelserne fra foreningerne til samrådene drejer sig om.

Endelig vil det – med udgangspunkt i det kvalitative materiale – blive undersøgt, hvordan informanterne ser på samrådenes rolle som koordineringsorgan, og hvordan det kommer til udtryk i konkrete initiativer og handlinger.

Omfanget af kontakt mellem foreninger og samråd

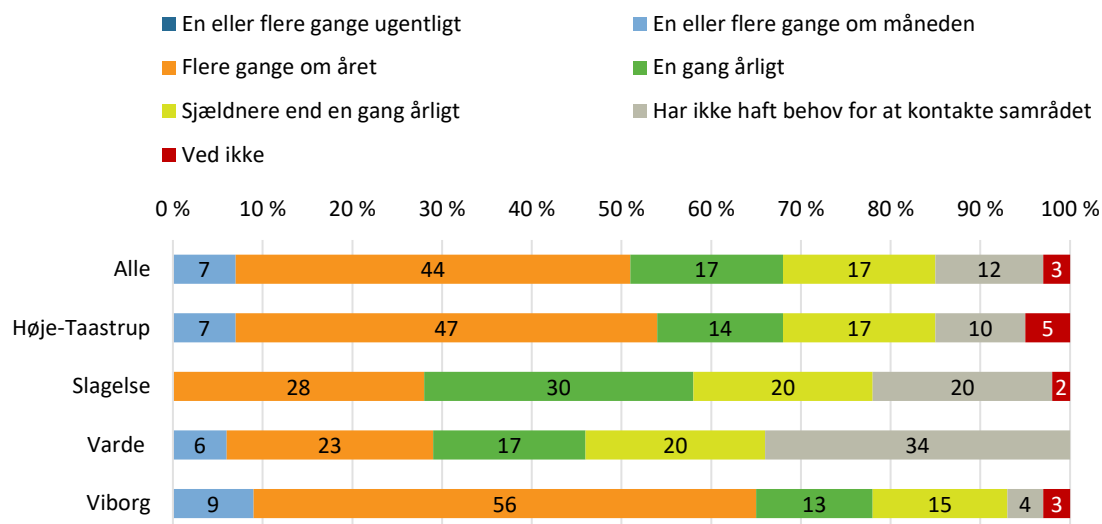
I spørgeskemaet er medlemsforeningerne blevet spurgt om, hvor ofte de er i kontakt med samrådene gennem formelle eller uformelle møder (som også kan være på telefon eller mail).

Figur 21 viser, at ingen af foreningerne har kontakt på ugentlig basis, mens 7 pct. har kontakt en eller flere gange om måneden. Det mest udbredte er at være i kontakt med samrådet flere gange om året, men ikke månedligt. Der er ingen helt klare mønstre på tværs af små og store foreninger. Dog er der en lidt større andel af de små foreninger, som er i kontakt med samrådet sjældnere end en gang om året (tabel 29 i bilagsmaterialet).

Der er forskel på omfanget af kontakt på tværs af casekommunerne. Særligt i Viborg Kommune er der relativ hyppig kontakt. Her har 64 pct. kontakt med samrådet mere end en gang om året. I Høje-Taastrup Kommune er den tilsvarende andel på 55 pct., mens langt

størstedelen af foreningerne i Slagelse og Varde Kommuner er i kontakt med samrådet en gang om året eller sjældnere.

Figur 21: Hyppigheden af foreningernes kontakt med samrådet (pct.)

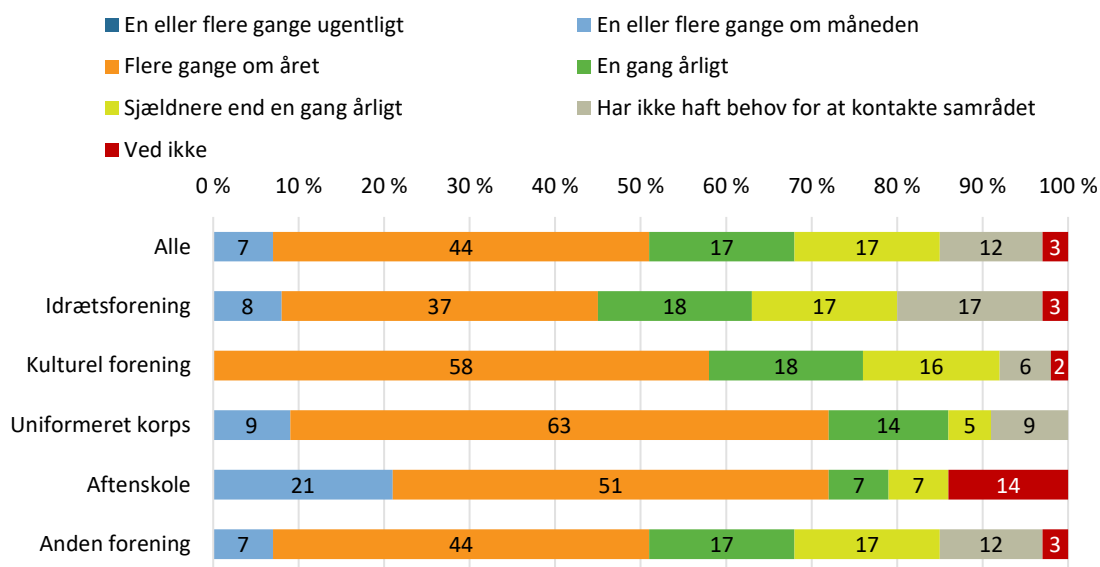

Figuren viser fordelingen af svar til spørgsmålet: "Hvor ofte er jeres forening i kontakt med samrådet gennem formelle eller uformelle møder?" i alt (n=243) og på tværs af kommuner: Høje-Taastrup (n=42), Slagelse (n=46), Varde (n=35) og Viborg (n=120).

På tværs af foreningstyper er hyppigheden af kontakt størst blandt de uniformerede korps og aftenskolerne, hvor henholdsvis 73 og 71 pct er i kontakt med deres samråd mere end en gang om året. Det kan skyldes, at mange af disse samråd har en praksis for, at alle foreninger inviteres med til møder i samrådet.

Andelen af foreninger, der er i kontakt med deres samråd mindst en gang årligt, er lavest blandt idrætsforeningerne. Det virker umiddelbart overraskende, da idrætssamrådene er blandt de mest aktive samråd. En mulig forklaring er dog, at antallet af foreninger på området er betydeligt større end på de øvrige områder.

Figur 22: Hyppigheden af foreningernes kontakt med samrådet (pct.)

Figuren viser fordelingen af svar til spørgsmålet: "Hvor ofte er jeres forening i kontakt med samrådet gennem formelle eller uformelle møder?" i alt (n=243) og på tværs af foreningstyper: Idrætsforening (n=132), kulturel forening (n=51), uniformeret korps (n=22), aftenskole (n=14), anden forening (n=24).

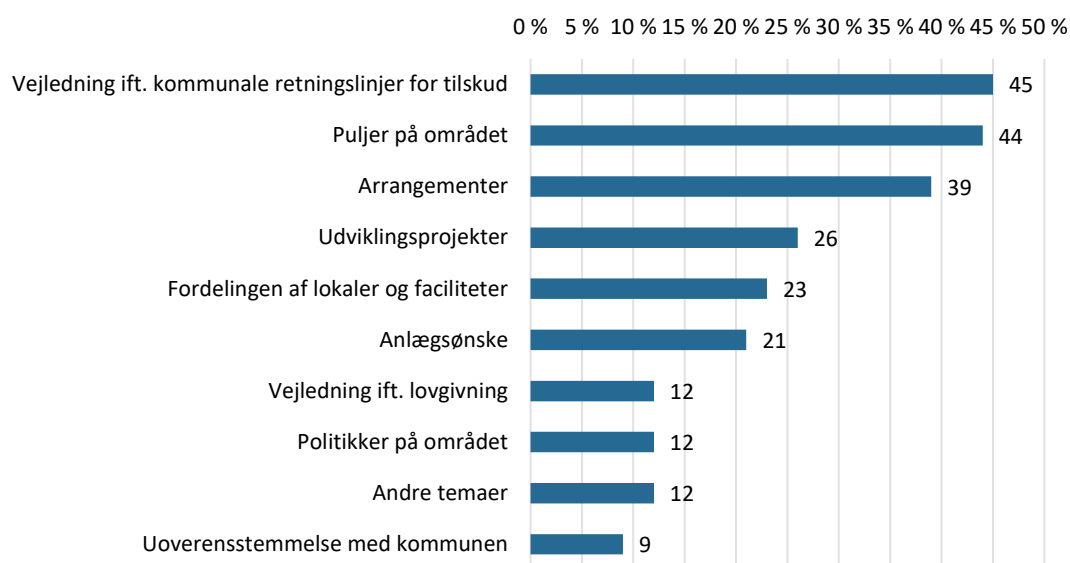
Indholdet i foreningernes henvendelser til samrådene

Ses der på indholdet i foreningernes henvendelser, angiver flest foreninger (45 pct.), at de søger vejledning i forhold til kommunale retningslinjer for tilskud, eller at de kontakter samrådet vedrørende puljer på området (44 pct.) (figur 23).

Henvendelserne handler således i høj grad om økonomi, og det er forhold, der i vid udstrækning knytter sig til samrådenes roller som serviceorgan og implementeringsorgan. Svarene kan dog også dreje sig om henvendelser vedrørende foreningens tilskudsbehov, hvilket i højere grad kan relatere sig til rollen som koordinerings- og interesseorgan, hvor samrådet med foreningernes henvendelser får indblik i behovene på området og kan agere ud fra det.

Der er også en stor andel af foreningerne, der henvender sig vedrørende arrangementer på området. Arrangementer er anledninger til at foreninger mødes på tværs, hvilket kan være centralt for koordineringsrollen. Henvendelser vedrørende udviklingsprojekter, fordelingen af lokaler og faciliteter samt anlægsønsker, som mellem 21 og 26 pct. af foreningerne har henvendt sig til samrådet om, er ligeledes interessant for samrådenes rolle som koordineringsorgan.

Figur 23: Hvad henvender foreningerne sig til samrådet om? (pct.)

Figuren viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvad henvender I jer typisk til samrådet omkring?". Kun foreninger, der er medlem af et samråd, og som minimum kontakter samrådet én gang årligt, har fået spørgsmålet (n=165).

Der er nogle forskelle i foreningernes henvendelser til samrådene på tværs af kommuner (se tabel 30 i bilagsmaterialet), men de mest interessante forskelle ses på tværs af foreningstyper, hvilket fremgår af tabel 16. Forskellene hænger sammen med karakteren af de respektive foreningsområder og de forskelle, der er på samrådenes roller på tværs af områderne.

Eksempelvis er det især idrætsforeninger og aftenskoler, der henvender sig om fordelingen af lokaler og faciliteter, hvilket hænger godt sammen med facilitetsbrugen på disse områder. På idrætsområdet hænger det også sammen med, at nogle af samrådene på området har konkrete opgaver inden for det felt. Det samme gør sig gældende for anlægsønsker, hvor flere samråd står for prioriteringen af disse ønsker (se kapitel 6). Det kan ses som en central koordinerende funktion, selvom der også er tale om konkret opgaveløsning.

Vejledning i forhold til kommunale retningslinjer fylder på tværs af områder – og især blandt de uniformerede korps og aftenskolerne. Aftenskolerne og de kulturelle foreninger henvender sig derudover især vedrørende puljer på området. På kulturområdet hænger det givetvis sammen med, at to af de kulturelle samråd i casekommunerne (Viborg og Høje-Taastrup) administrerer en større pulje med kulturmidler. Henvendelser om arrangementer kommer især fra de kulturelle foreninger og aftenskolerne, men er udbredte på tværs af områder.

Tabel 16: Indholdet i foreningers henvendelser til deres samråd – fordelt på foreningstyper (pct.)

	Foreningstype					Alle
	Idrætsforening	Kulturel forening	Uniformeret korps	Aftenskole	Anden forening	
Vejledning ift. kommunale retningslinjer for tilskud	40	46	58	55	43	45
Puljer på området	32	64	42	64	50	44
Arrangementer	28	44	63	46	57	39
Udviklingsprojekter	34	10	32	46	0	26
Fordelingen af lokaler og faciliteter	34	8	11	36	7	23
Anlægsønske	33	3	21	0	14	21
Vejledning ift. lovgivning	15	15	5	0	0	12
Politikker på området	10	13	16	27	0	12
Andre temaer	15	5	16	18	7	12
Uoverensstemmelse med kommunen	15	3	5	9	0	9
Antal foreninger	82	39	19	11	14	165

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvad henvender I jer typisk til samrådet omkring?" fordelt på foreningstyper. Kun foreninger, der er medlem af et samråd, og som minimum kontakter samrådet én gang årligt, har fået spørgsmålet (n=165).

Den koordinerende rolle i praksis

Som den ovenstående analyse viser, er der nogle overordnede forskelle på tværs af områder, når det gælder de generelle kontaktflader. Disse forskelle kommer også til udtryk, når der ses på, hvordan samrådenes koordinerende funktion konkret kommer til udtryk i praksis i casekommunerne.

En overordnet pointe er, at der kan være behov for en større koordinerende indsats på de større foreningsområder end på de mindre foreningsområder som aftenskoler og uniformerede korps. Her vil en relativ stor andel af områdets foreninger ofte være repræsenteret til samrådets møder, hvorfor koordineringen i nogen grad kan foregå der. Omvendt kan der være brug for flere særlige koordineringsinitiativer på de større foreningsområder som idræt og kultur.

Casestudierne viser, at der er mange forskellige typer af koordineringsinitiativer i spil. Det gælder eksempelvis etablering af netværk, fælles arrangementer (lejre, kurser mv.), dialogmøder, besigtigelsesbesøg, afholdelse af møder hos medlemsforeninger og undersøgelser blandt medlemsforeningerne. Figur 24 viser de overordnede karakteristika ved samrådenes koordinerende rolle på tværs af områder.

Som det fremgår, er langt de fleste af de ovennævnte eksempler på koordineringsinitiativer i spil på idrætsområdet, mens spektret er betydeligt mere begrænset på de øvrige områder. På BUS-/spejderområdet er det særligt interessant, at Spejdernes Lejr ser ud til at have styrket koordineringen på tværs i alle tre kommuner med sådanne råd. På kulturområdet –

og især på aftenskoleområdet – foregår det meste koordinering internt i samrådet, mens der er spredte eksempler på koordinerende initiativer. I det følgende uddybes det, hvordan samrådenes koordinerende rolle kommer til udtryk i praksis i de fire kommuner.

Figur 24: Den koordinerende rolle i praksis – på tværs af samrådstyper

<p>Idrætssamråd</p> <p>Den koordinerende rolle tillægges stor værdi og ses i sammenhæng med rollen som interesseorganisation.</p> <p>Der er mange forskellige eksempler på tiltag, der har en koordinerende funktion (etablering af netværk, dialogmøder, besigtigelsesbesøg, undersøgelser).</p>	<p>Kulturelle samråd</p> <p>Relativt begrænset fokus på koordinering.</p> <p>Spredte tiltag for fælles aktiviteter, arrangementer og kendskab på tværs (fælles annoncering, årsmøder hos medlemsforeninger, kurser mv.)</p> <p>Det meste koordinering foregår internt i samrådene.</p>
<p>BUS/spejdersamråd</p> <p>Den koordinerende rolle tillægges stor og selvstændig værdi.</p> <p>Spejdernes Lejr og samarbejde om lokale arrangementer som konkrete koordineringsarenaer.</p>	<p>Aftenskolesamråd</p> <p>Koordineringen foregår helt overvejende internt i samrådet.</p> <p>Samrådene oplever udfordringer med at engagere især de mindre aftenskoler, men de bliver informeret om samrådets arbejde og opfordres til input.</p>

Idrætssamråd

I kraft af det store antal foreninger på idrætsområdet kan den koordinerende funktion være særlig vigtig for idrætssamrådene. Både casestudierne og den landsdækkende undersøgelse viser da også, at det er en rolle, der lægges stor vægt på.

Den landsdækkende undersøgelse viste, at det – ligesom på kulturområdet – særligt er inden for den koordinerende rolle, at idrætssamrådene selv ser den største forskel mellem deres rolle i dag og deres ideelle rolle (Thøgersen et al 2021, 106). Det tyder på, at det er en rolle, samrådene på området gerne vil udvikle, hvilket også er et ønske hos flere idrætssamråd i undersøgelsen.

I de kvalitative interviews er der flere eksempler på konkrete tiltag og initiativer, som relaterer sig til den koordinerende rolle, og rådene har hver især flere forskellige initiativer. Et fællestræk på tværs af samrådene er som nævnt, at de ser en tæt kobling mellem den koordinerende rolle og rollen som interesseorganisation.

I Slagelse Kommune afholder idrætsrådet lokale dialogmøder for foreninger fem steder i kommunen for at nå rundt til de forskellige lokalområder:

”Hvert år holder vi dialogmøder i hele kommunen. Og det gør vi i de tre købstader, Skælskør, Korsør og Slagelse, og så holder vi på skift i de mindre lokalsamfund. Så vi holder det fem steder hvert år [...] Og så tager vi bordet rundt, hvor vi siger: ’Jamen hvad er det så, I bøvler med? Og hvad er gået godt, til vidensdeling blandt foreningerne og er der så nogle ting, der ikke går så godt’. Og det er så det, vi prøver at samle op på til videre proces/bearbejdning til glæde for den lokale idræt.”

Interview med bestyrelse, Slagelse Idrætsråd

I Høje-Taastrup Kommune nævner repræsentanter fra idrætsrådet blandt andet besigtigelsesture som en vej til at opnå større indsigt og forståelse for de forskellige behov på området. Denne indsigt kan igen benyttes som grundlag for at kunne sætte en retning for rådets interessevaretagelse. Samrådet bruger også sådanne ture til at komme i kontakt med de foreninger, de ikke kender så godt, og har derudover taget initiativ til etableringen af netværk inden for forskellige aktivitetstyper. Sidstnævnte er en model, der også bruges af Viborg Idrætsråd:

”Rollen som den, der hedder koordineringsorgan, den har vi faktisk taget op i nogle år i form af, at vi danner nogle netværk. Og det kan være sportsgrene - det kan være pigefodbold, det kan være e-sport, det kan være ridesport, eller det kan være tennis. Og det har vist sig, at når man så drager klubberne sammen, som dybest set måske i hverdagen kan være meget konkurrerende på både medlemmer og aktiviteter, så giver det noget. Hvis nu man over for kommunen og over for omgivelserne skal være lidt stærke, så skal man mange gange stå sammen. Og det tror jeg egentlig er gået op for både dem og os, at det værd at arbejde mere med.”

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

Citatet er et eksempel på, at samrådene kan have et bevidst strategisk fokus på koordinering som en vej til at fremme samrådets indflydelsesmuligheder. Viborg Idrætsråd skiller sig derudover - som tidligere nævnt - ud ved, at de arbejder meget analyse- og datadrevet, hvilket også har betydning for samrådets koordinerende funktion. Når der er et vidensgrundlag at diskutere ud fra, er oplevelsen, at det bliver lettere at skabe en fælles holdning til og forståelse for en given problemstilling - eksempelvis ved prioritering af anlægsønsker. Også i Varde Kommune ses koordineringen som en mulig vej til indflydelse:

”Hvis de kommer med input til, hvad det er, de gerne vil have, og der er nogle gangangere på tværs af foreninger, så viser det jo, at vi har idrætsforeningerne bag os, og så kan vi jo bruge det som pression overfor Kultur og Fritid og sige ’Der er 25 idrætsforeninger, der har det her ønske, så nu skal vi gøre et eller andet ved det’.”

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

De oplever dog, at de mangler bedre kontakt til medlemsforeningerne, og vil gerne have mere input fra dem. Rådet har forsøgt at sende spørgeskemaer ud til foreningerne for at få viden om, hvilke problemstillinger de oplever, men fik kun meget begrænset respons. Derudover har de organiseret sig, så de hver især er kontaktperson for ét område inden for idrætten. Rådet håber, at det kan medvirke til at synliggøre rådets rolle over for de forskellige typer af idrætsforeninger.

Samlet set er der mange eksempler på forskellige koordinerende tiltag og et fortsat ønske om at videreudvikle denne rolle og at nå bredere ud i dialogen med foreningerne. Her er en interessant pointe fra et af samrådene i undersøgelsen, at forskellige typer af arrangementer og aktiviteter kan tiltrække andre typer af foreninger end dem, der engagerer sig politisk i dialogmøder. Det kan tale for, at en vifte af forskellige koordinerende tiltag kan fremme et bredt engagement.

Kulturelle samråd

I den landsdækkende undersøgelse er det på kulturområdet, at færrest samråd nævner koordineringsrollen i deres vedtægter. Kulturelle samråd lægger også i mindre grad end de øvrige samråd vægt på koordinering, når de vurderer deres egen rolle (Thøgersen et al. 2021, 106). Heller ikke i casestudierne er det koordineringsrollen, som fylder mest i samrådenes egen selvforståelse. Der er alligevel konkrete eksempler på, at den koordinerende rolle er i spil.

I Høje-Taastrup Kommune understreger flere repræsentanter for Kulturelt Samråd, at kulturinstitutionernes plads i samrådet er med til at styrke den koordinerende rolle, fordi der er mulighed for at koordinere mellem aktørerne på området som helhed. Hovedparten af koordineringen foregår ifølge samrådet internt og når i mere begrænset grad ud til de øvrige foreninger, hvilket også er forvaltningens opfattelse. Det afspejler sig konkret ved, at samrådet har svært ved at tiltrække foreninger til samrådets årsmøder:

Interviewer: "Så den der koordinering af interesser, den foregår måske mere internt i samrådet end med alle foreningerne som helhed?"

Informant: "Ja, det vil jeg sige. Vi kan jo spørge os selv, om det er fordi, vi gør et godt stykke arbejde, og vores foreninger ikke har det store behov for at mødes. Det kan vi ikke vide. Vi har prøvet forskellige muligheder gennem årene. Vi har også haft stand-up, og det gav hellere ikke rigtigt noget."

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

I Slagelse Kommune forsøger samrådet at holde fingeren på pulsen ved at afholde møder rundt omkring hos de enkelte medlemmer for at komme tættere på dem. Derudover giver de mulighed for, at alle medlemmer kan annoncere deres arrangementer på samrådets hjemmeside, så kendskabet til de enkelte aktørers aktiviteter og arrangementer kan udbredes. Det er envejskommunikation, der ikke omfatter direkte erfaringsudveksling, men det kan ses som et element af koordinering og kendskabsopbygning – selvom det også grænser op til at være en servicefunktion:

"Så bruger vi også hjemmesiden meget til f.eks. at lægge informationer på, og vi har det også sådan, at dem, der er medlemmer, de må lægge deres arrangementer på hjemmesiden, og dermed kan de annoncere til alle de andre medlemmer."

Interview med bestyrelse, Slagelse Kulturråd

I Viborg Kommune har Kulturelt Samråd ved en enkelt lejlighed taget initiativ til at tage en fælles problemstilling op gennem et kursus i online kommunikation, men derudover har konkrete koordinerende tiltag ikke fyldt meget for samrådets arbejde.

Samlet tyder resultaterne på, at der fortsat er et potentiale i at videreudvikle den koordinerende rolle på kulturområdet. Ikke mindst i lyset af resultaterne på landsplan, som viser, at samrådene på området gerne selv ville spille en større koordinerende rolle, end de gør i dag – især når det gælder meningsudvekslingen på tværs af foreningerne (Thøgersen et al. 2021, 106).

BUS/spejdersamråd

Som det kom til udtryk i den landsdækkende undersøgelse af samråd, har den koordinerende rolle stor betydning for BUS/spejdersamrådenes syn på deres egen rolle. Den er også tydelig, når der ses på disse samråds vedtægter, hvor 94 pct. eksplicit omtaler den koordinerende rolle (Thøgersen et al. 2021, 45).

De kvalitative interviews i casekommunerne viser også, at samrådene på dette område – i højere grad end på de øvrige områder – tillægger den koordinerende rolle en stor og selvstændig værdi. Der er ikke nødvendigvis en direkte kobling mellem den koordinerende rolle og samrådets interessevaretagelse. Det er selve kontakten og samarbejdet mellem de lokale grupper og kredse, som tillægges værdi – selvom det kan kræve en stor indsats at involvere de øvrige grupper og kredse.

Her er det blandt andet interessant, at alle tre BUS/spejdersamråd i undersøgelsen nævner Spejdernes Lejr som et konkret eksempel på samrådets koordinerende rolle – eksempelvis som i det følgende citat:

”Da begrebet Spejdernes Lejr blev født, var det BUS, der tog initiativet til at samle alle spejdergrupper i Høje-Taastrup Kommune til en møderække, hvor vi fik planlagt vores lejrplads, hvad vi skulle lave de forskellige dage og alt det praktiske. Så i stedet for at hver enkelt gruppe sad og planlagde den her sommerlejr, så sad alle spejderledere og planlagde, hvad der skulle arrangeres.”

Interview med bestyrelse, BUS, Høje-Taastrup Kommune

Selvom en stor del af denne koordinering har været af praktisk karakter, giver informanterne udtryk for, at det har haft stor betydning for kendskabet og samarbejdet på tværs af korpserne, og at der er kommet en større synergi mellem grupper og kredse i kommunen. Det ser dermed ud til, at beslutningen på landsplan om at holde en fælles landslejr, har manifesteret sig i mere tværgående samarbejde hos de lokale grupper i casekommunerne.

Der er dog også eksempler på lokale initiativer til at styrke samarbejdet. Som det understreges af samrådet i Slagelse Kommune, er der behov for initiativer ind imellem de store lejre, som finder sted hvert femte år. De har derfor arbejdet på et årligt dagsarrangement på tværs af grupper/kredse i kommunen. Oplevelsen er, at den koordinerende indsats kan være med til at synliggøre værdien af samarbejdet på tværs og samrådets rolle.

Selvom der på tværs af BUS/spejdersamrådene er en oplevelse af, at man har god føling med, hvad der rører sig i de øvrige grupper/kredse i kommunen, er der ikke nødvendigvis meget løbende kontakt og koordinering. I Høje-Taastrup Kommune har samrådet et fast

punkt på samrådsmøderne, hvor der er mulighed for, at grupperne kan komme med input, men det er sjældent, der kommer meget retur:

”Jeg kan jo konstatere, at når jeg repræsenterer fem grupper, og når jeg skriver rundt før vores møder her og spørger, om der er noget, de synes vi skal vide, så er det ofte, jeg ikke hører fra dem alle sammen. Nogle gange hører jeg kun fra en, og så kan jeg berette fra min egen gruppe. Men der er nogen, der er svære at trække op, det må vi konstatere.”

Interview med bestyrelse, BUS, Høje-Taastrup Kommune

Eksemplet viser samtidig tydeligt, hvordan selve samrådsstrukturen på området kan spille en rolle for koordineringen. De enkelte medlemmer i bestyrelsen repræsenterer typisk hver især de øvrige grupper/kredse inden for deres korps, og dermed er der en struktur for kommunikations- og erfaringsudveksling på tværs. Selvom der ikke altid er meget respons, giver flere informanter udtryk for, at det er muligt at engagere foreningerne, hvis der opstår et konkret behov eller en særlig problemstilling, der skal ageres på.

Aftenskolesamråd

Den landsdækkende undersøgelse viste, at aftenskolesamråd er særligt optagede af den del af den koordinerende rolle, der handler om at sikre dialogen mellem brugere og beslutningstagere (Thøgersen et al. 2021, 106).

Et centralt kendetegn ved aftenskoleområdet er, at det omfatter så få foreninger, at en stor del af den koordinerende rolle uvilkårligt foregår internt i samrådet. På tværs af casekommunerne er det klare billede, at det ofte er de største aftenskoler, hvoraf nogle har aktiviteter i flere kommuner, der deltager aktivt i samrådsmøderne og er med i bestyrelserne. Denne tendens trådte også frem i Vifos undersøgelse af aftenskolerne på landsplan (Bjerrum & Thøgersen 2018, 104).

Der er dog fokus på at samarbejde og forsøge at nå ud til de mindre foreninger og give dem mulighed for at komme med input. Det sker blandt andet ved at informere alle områdets foreninger om, hvad der er på dagsordenen til møderne, og hvad der bliver besluttet – eksempelvis som i citatet nedenfor:

Interviewer: ”Hvad med jeres samarbejde med de her aftenskoler, som I jo et eller andet sted repræsenterer, men som måske ikke deltager på møderne. Hvordan er jeres samarbejde med dem?”

Informant 1: ”Så får de jo bare en mail ud med information om, hvad vi har bestemt og ikke bestemt. De bliver jo hørt, men det er jo ikke fordi, at vi trækker i dem for, at de skal komme og deltage. Det er jo et tilbud.”

Informant 2: ”Og hvad der bliver talt med forvaltningen om, får de et fyldestgørende referat af, og er der ikke input fra andre, så bliver det jo det input, der er kommet, og det er typisk fra LOF og FOF, og det bliver så også ført til referat. Og så må folk byde ind, hvis de er utilfredse, men vi bliver nødt til at sige lige ud, at der er en stor mangel på reaktion, og nu sidder jeg jo i tre samråd, og det er lidt det samme alle steder.”

Interview med bestyrelse, Aftenskolesamrådet, Slagelse Kommune

På tværs af casekommunerne er oplevelsen dog, at der er begrænset feedback – især fra de mindre aftenskoler, selvom flere af samrådene har forsøgt at nå bredere ud ved at kontakte dem direkte.

Et andet særligt kendetegn ved aftenskoleområdet er, at aftenskolerne selv er bevidste om, at de har den koordinerende rolle samtidig med, at de er konkurrenter, hvilket til tider kan udfordre samarbejdet. Alle steder er der dog fokus på at skabe et konstruktivt samarbejde med vægt på de fælles udfordringer og problemstillinger.

Kapitel 6: Servicerollen

I det følgende ses der nærmere på samrådenes rolle som serviceorgan for foreningerne. Servicerollen er skrevet ind i 63 pct. af alle samråds vedtægter (Thøgersen et al. 2021, 43). Informanterne er i interviewene blevet præsenteret for den følgende definition af rollen:

I rollen som serviceorgan spiller samrådene en vejledende og rådgivende rolle for foreningerne på området. Det kan eksempelvis være tilfælde, hvor samrådene hjælper foreningerne med råd og vejledning i forhold til de kommunale retningslinjer for tilskud, eller når de bidrager til at løse andre behov hos foreningerne.

I interviews med samrådene, forvaltningerne og politikerne fremhæves servicerollen i mindre omfang end de foregående roller. Men der er forskel på tværs af kommuner. I Høje-Taastrup, Slagelse og Varde Kommuner er det primært kommunen, som løfter servicerollen, mens samrådene i Viborg Kommune i højere grad har servicerollen som en del af deres arbejdsopgaver. Ligeledes er der forskel på tværs af samrådstype, hvor BUS og aftenskolesamråd i højere grad varetager servicerollen. Tabel 17 viser samrådenes service-rolle, som den kommer til udtryk hos kommunerne og samrådene selv.

Tabel 17: Samrådenes servicerolle på tværs af casekommunerne

Høje-Taastrup	Slagelse	Varde	Viborg
Det er primært kommunen, der varetager servicerollen. Dog angiver Kulturelt Samråd og Voksenundervisningssamrådet også at have elementer af denne rolle.	Det er primært kommunen, der varetager servicerollen. Dog angiver alle samråd at have elementer af denne rolle – ikke mindst Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd.	Det er primært kommunen, der varetager servicerollen. Dog har Varde Aftenskoleråd elementer af denne rolle.	Med undtagelse af Kulturelt Samråd, varetager alle samråd elementer af servicerollen, mens også Viborg Kommune har servicefunktioner. Servicerollen fylder dog mindre end de øvrige samrådsroller.

Rapporten har tidligere vist, at mange foreninger vægter servicefunktionen højt. Da foreningerne helt åbent blev spurgt til, hvad samrådenes vigtigste funktion bør være, var der flest, der svarede opgaver inden for servicerollen (figur 14). Da foreningerne fik en række valgmuligheder om, hvilke af samrådenes opgaver der har mest betydning for dem, scorede 'at vejlede foreninger på området' tredjehøjest (figur 15). Servicerollen er således central for foreningerne. Selvom delrapport 3 viser, at foreningerne i høj grad kontakter kommunen, hvis de har spørgsmål, er der også en del, der tager fat i deres samråd.

Derfor er det interessant, at samrådene i mindre grad mener, at de varetager servicefunktionen. Eftersom foreningerne i høj grad oplever, at det har betydning for dem, kan det skyldes, at servicerollen måske ikke ligger først for, når samrådene tænker på deres egen rolle, men det er en meget synlig rolle for foreningerne, hvis de har oplevet at få råd og vejledning.

I kraft af kommunernes forskellige tilgange til servicerollen og variationen i de forskellige samrådstypers oplevede behov, opfattes servicerollen også forskelligt. Det vil følgende afsnit belyse med fokus på forskellighederne på tværs af kommuner og områder.

Servicerollen – en kommunal opgave eller en samrådsopgave?

I Høje-Taastrup, Slagelse og Varde Kommuner bliver servicerollen i høj grad varetaget af kommunen. Interviewene peger på, at forvaltningen er opsøgende overfor foreningerne, og at foreningerne kender konsulenterne:

”Vi er meget udfarende i forhold til vores foreningsliv, og det er sådan generelt, så ved foreningerne også, at det er os, de skal henvende sig til. Så på den måde har der ikke været brug for samrådets repræsentanter til det formål.”

Interview med ledelse, Høje-Taastrup Kommune

Der er således i mindre grad ’brug for’, at servicerollen varetages af et samråd. Eftersom der er ansatte kræfter til at løfte servicerollen, forventes det ikke, at samrådene bruger ressourcer herpå:

”Serviceorgan, jamen den er lidt svær, fordi det handler også igen om, hvor meget man kan pålægge et råd at arbejde med det.”

Interview med formand for Kultur og Fritidsudvalget, Varde Kommune

Blandt samrådene er der overvejende en oplevelse af, at de kommunalt ansatte har både viden på området og ressourcer til at stå til rådighed for foreningerne. Der ser derfor ikke ud til at være utilfredshed med, at det er kommunen, der varetager serviceopgaven i tre af kommunerne:

”Jeg tror, at serviceorgan, det er det, der fylder mindst. (...) Der tror jeg, vi har nogle rigtig gode idrætskonsulenter. De er gode til at kunne svare på de ting.”

Interview med bestyrelse, Idrættens Samråd, Høje-Taastrup Kommune

I Viborg Kommune har samrådene i højere grad en servicefunktion. I deres samarbejdsaftale med kommunen forpligter Viborg Idrætsråd sig til at udføre en række serviceydelser.

”Generelle serviceydelser, som Viborg Idrætsråd yder:

- Information om aktuelle idrætstilbud i Viborg Kommune
- Rådgivning, vejledning og information om forhold af betydning for idrætten i Viborg Kommune
- Konsulenttydelser vedr. opstart af nye idrætsforeninger i Viborg Kommune
- Konsulenttydelser i forbindelse med relevante foreningsbaserede/foreningsrelaterede idrætsrelaterede projekter i Viborg Kommune
- Formidling af relevant information på idrætsområdet til kulturforvaltningen
- Afholdelse af kurser og seminarer om emner af almen interesse for det lokale idræts- og foreningsliv

- Afholdelse af årlige formandsmøder for foreningerne i Viborg Kommune.”

Samarbejdsaftale mellem Viborg Idrætsråd og Viborg Kommune

Viborg Idrætsråd, og også flere af de øvrige samråd i kommunen, er opsøgende overfor foreningerne – men på meget forskellige måder og niveauer, som følgende citater understreger:

”[Repræsentant fra bestyrelsen] har været ude hos knap 100 foreninger og kigge på deres klubhuse. Altså, det er jo klart, det er jo guld værd, at han kan tage ud og rådgive foreningerne og vejlede dem.”

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

”Der var nogle, der var ved at bygge shelters, det læste jeg så i avisen. Jamen, så sender jeg dem lige en mail om, at jeg har set i avisen, at de er ved at udvide derude i Karup. Og så sagde jeg, at der er lige de her to-tre lokale fonde, I skal være opmærksomme på.”

Interview med foreningsrepræsentanter, BUS, Viborg Kommune

Som de to eksempler viser, kan servicerollen udfolde sig ved, at samrådet møder fysisk op ude hos de enkelte foreninger og rådgiver, men det kan også foregå helt uformelt over mail eller telefon.

Selvom mange af samrådene i Viborg Kommune selv angiver, at de har en servicerolle, ligger mange servicefunktioner dog fortsat hos forvaltningen.

Kapacitet til serviceydelser?

Samrådenes tilgang til servicefunktionen kan handle om tradition i den enkelte kommune, men flere informanter nævner, at den interne organisering og kapacitet i samrådene også har betydning for graden af varetagelse af servicerollen:

”De er jo også i ét eller andet omfang serviceorganer. Men det handler jo om, hvor store er de. Fordi det er klart, hvis man har en administration, hvor der sidder otte mand, så er det også nemmere at ringe til dem og få noget hjælp. Kulturelt Samråd har ikke nogen organisering, så det ville de ikke kunne.”

Interview med sekretariatsleder, Viborg Kommune

På den anden side ses det, at BUS og aftenskolesamråd i højere grad varetager servicerollen. Det er således ikke kun samrådets størrelse, der er på spil, men også antallet af foreninger under samrådet samt samrådets relation til disse:

”Jeg oplevede faktisk, at en tre-fire af de mindre aftenskoler ringede til mig for at spørge om hjælp til at søge Kulturministeriet. Og det kunne jeg jo nemt lige svare på, fordi jeg havde selvfølgelig været nødt til at sætte mig ind i det.”

Interview med formand, Varde Aftenskoleråd

”Den der med, at vi skal være et serviceorgan og rådgive om forskellige ting og sager. Netop i forhold til tilskud og sådan noget, der har vi faktisk planer om at skulle lave et møde, hvor [navn på bestyrelsesmedlem] skulle fortælle en hel masse, fordi han er rigtig god til at få tilskud til forskellige ting, så det vil vi gerne brede ud til de andre grupper også.”

Interview med bestyrelse, BUS, Slagelse Kommune

Det tegner således et billede af forskellige måder at varetage servicerollen på. Hvor Viborg Idrætsråd med otte fuldtidsansatte og en stor bestyrelse har ressourcer til at besøge knap 100 foreninger, kan aftenskolesamrådet i Varde vejlede tre-fire mindre foreninger, der ringer om hjælp. Der kan således være forskel på omfanget og på, hvor formel/uformel servicefunktionen er, selvom samrådene i begge eksempler varetager servicerollen.

Ligeledes kan samrådene godt have en servicerolle, uden at de nødvendigvis tænker over det eller bruger meget energi på det. Det kan eksempelvis ske ved, at de lægger informationer på hjemmesiden, hvorved nogle servicefunktioner kan løses én gang til gavn for flere foreninger:

”Jo, og her står der det der med serviceorganet. Det er vi jo vel, men i vore dage vil jeg sige, at der ligger jo utroligt meget inde på hjemmesiden.”

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

At samrådene af og til løser servicefunktioner, selvom de måske ikke selv er så bevidste om det, kan være årsagen til, at samrådene i mindre grad end foreningerne ser sig selv som serviceorganer. Der er dog også samråd, der godt kunne se sig selv mere i servicerollen i en ideel verden:

”I den ideelle verden så ville det jo være BUS’ rolle, at vi var så overskudsagtige, at vi i enormt høj grad kunne være et serviceorgan i forhold til både det, der er i gang, men også det, der måske lige kunne komme i gang med et lille spark, og kunne gå ud og dyrke lidt jomfrueligt land op på en eller anden facon.”

Interview med bestyrelse, BUS, Slagelse Kommune

”Rollen som serviceorgan diskuterer vi engang i mellem. Om vi skal være et større serviceorgan, end det, vi er. Men det er også et spørgsmål om, hvor mange der er ansat, og hvor mange foreninger hver enkelt ansat magter. Fordi selvfølgelig er der nogle service-ringer, vi kunne gøre for foreningslivet.”

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

Selvom flere samråd dermed ideelt set ser sig selv i en mere udbredt servicerolle, kan samrådets ressourcemæssige overskud sætte nogle begrænsninger for, hvor meget de kan engagere sig.

Samlet viser casestudierne, at der er forskel på varetagelsen af servicerollen på tværs af både kommuner og samrådstyper. Der ses en tendens til, at BUS og aftenskolesamråd i højere grad end de øvrige varetager service af foreningerne. Her er servicerollen dog ofte af uformel karakter, hvor samrådene hjælper foreningerne efter behov – og altså på

foreningernes initiativ mere end på samrådets. Interviewene peger på en generel tilfredshed med arbejdsdelingen, og hvis servicefunktionen varetages kommunalt, kan det frigive tid i samrådet til at fokusere på nogle af de øvrige roller.

Kapitel 7: Implementeringsrollen

I det følgende ses der nærmere på, i hvilken udstrækning og på hvilken måde samrådenes implementeringsrolle kommer til udtryk i casestudierne. Informanterne er i interviewene blevet præsenteret for den følgende definition af rollen:

I rollen som implementeringsorgan varetager samrådet konkrete opgaver på vegne af kommunen. Det kan eksempelvis være fordeling af puljer, fordeling af træningstider i de kommunale haller eller helt andre opgaver.

Rollen som implementeringsorgan handler dermed om de konkrete opgaver, som samrådene løser for kommunen. Implementeringsrollen er den rolle, som færrest samråd – 25 pct. – i den landsdækkende undersøgelse har nævnt i deres vedtægter (Thøgersen et al. 2021, 43). Spørger man foreningerne i casekommunerne åbent om samrådenes vigtigste rolle, svarer kun 9 pct., at implementeringsrollen bør være samrådets vigtigste funktion. Det gælder således både blandt foreninger og samråd, at implementeringsrollen prioriteres lavere end de øvrige roller. Alligevel viser den landsdækkende undersøgelse, at der i mange samråds samarbejdsaftaler med kommunen indgår implementeringsopgaver som administration af tilskud/kommunale midler, administration af kommunale faciliteter og profilering af kommunen (Thøgersen et al. 2021, 45, 63).

Set på tværs af de forskellige samrådstyper i den landsdækkende undersøgelse er det især de kulturelle samråd, der skiller sig ud inden for implementering. En stor andel af de kulturelle samråd administrerer nemlig økonomiske puljer, der skal understøtte kulturlivet, på vegne af kommunerne. Implementeringsrollen er nævnt i 46 pct. af de kulturelle samråds vedtægter mod de gennemsnitlige 25 pct. (Thøgersen et al. 2021, 45).

Implementeringsrollen er interessant af flere årsager. Som dette kapitel vil vise, er der forskellige holdninger til, hvorvidt implementeringsopgaver bør uddelegeres til samrådene, eller om de bør være placeret i kommunalt regi. I forlængelse af dette nævner flere informanter, at det også handler om at finde en balance mellem mængden af opgaver og de ressourcer, der er til stede i samrådene, som i de fleste tilfælde drives på frivillig basis.

Analysen vil starte med et overblik over, hvilke opgaver samrådene i de fire casekommuner løser. Herefter vil det blive belyst, hvilke fordele og udfordringer det giver.

Undersøgelsen tyder på, at konkrete opgaver kan være med til at synliggøre samrådene. Eksempelvis har foreningsundersøgelsen vist, at kendskabet til de kulturelle samråd er størst i de to kommuner, hvor samrådene står for at uddele puljemidler (kapitel 2). Også uddeling af priser mv. kan potentielt synliggøre samrådene over for foreningerne.

En væsentlig forudsætning for, at samrådene kan løse konkrete opgaver, er dog, at kommunen afgiver beslutningskompetence til samrådene. Det kræver ressourcer hos samrådet såvel som en høj grad af tillid og en god dialog mellem parterne.

Samrådenes opgaver i de fire casekommuner – et overblik

På tværs af casekommuner og samrådstyper har samrådene i varierende grad implementeringsopgaver. Denne variation er illustreret i tabel 18, der viser en oversigt over, hvilke opgaver samrådene løser. Tabellen bygger på samrådenes vedtægter, besvarelser i interviews samt spørgeskema, hvor de har forholdt sig til nedenstående opgaveområder.

Tabel 18: Opgaver, som samrådene løser i de enkelte kommuner

	Idrætssamråd	Kulturelle samråd	BUS	Aftenskole-samråd	Samråd for øvrige foreninger
Administration af en eller flere puljer	Idrættens Samråd i Høje-Taastrup	Kulturelt Samråd i Høje-Taastrup (for både medlemmer og ikke-medlemmer) Kulturelt Samråd i Viborg (for medlemmer)		Varde Aftenskoleråd har valgt at bruge de midler, de får af kommunen, til at uddele puljemidler. Uddelingen sker dermed på eget initiativ og ikke på vegne af kommunen.	
Uddelingen af hæderspriser	Idrættens Samråd i Høje-Taastrup Slagelse Idrætsråd Varde Idrætsråd Viborg Idrætsråd	Kulturelt Samråd i Høje-Taastrup uddeler en kulturpris	BUS i Høje-Taastrup		
Fordelingen af lokaler	Idrættens Samråd i Høje-Taastrup laver retningslinjer for fordeling haltider				
Prioriteringen af anlægsønsker	Idrættens Samråd i Høje-Taastrup Viborg Idrætsråd				
Andre opgaver	Slagelse Idrætsråd laver medlemsoverblik som	Kulturelt Samråd i Høje-Taastrup laver events og står for	BUS i Høje-Taastrup uddeleler medlemstilskud efter regler godkendt i		Samrådet for Øvrige Foreninger i Høje-Taastrup uddeleler

	grundlag for halfordeling.	kommunens kunstindkøb.	Folkeoplysningsudvalget/byrådet.		medlemstilskud efter regler godkendt i Folkeoplysningsudvalget/byrådet.
	Viborg Idrætsråd laver events og foretager analyser mv., der anvendes i beslutningsprocessen vedrørende halfordeling.	Kulturelt Samråd i Viborg laver events.			
	Idrættens Samråd i Høje-Taastrup uddeler medlemstilskud efter regler godkendt i Folkeoplysningsudvalget/byrådet.				

Tabellen opsummerer samrådernes opgaver, som de fremgår i deres vedtægter, spørgeskemabesvarelser og i interviews. Tabellen oplister en række forskellige opgaver, der alle er udtryk for implementeringsopgaver. I spørgeskemaet er samrådene spurgt til, om de løfter nogen af ovenstående opgaver på vegne af kommunen. Hvis de løfter opgaverne på eget initiativ, er de dog ligeledes inkluderet i denne tabel. Der kan være forskel på, hvorvidt samrådene selv vurderer sig som havende en implementeringsrolle, men i tabellen er alle samråd, der løfter minimum en af ovenstående opgaver, inkluderet. To samråd med implementeringsrollen kan således lave vidt forskellige typer af implementeringsopgaver.

Som det fremgår af oversigten, er uddeling af priser den opgavetype, som flest samråd varetager. Set på samrådstype adskiller idrætssamrådene sig ved at have den bredeste vifte af implementeringsopgaver samt ved særligt at være involveret i forhold til lokaler og faciliteter samt uddeling af priser.

Som det fremgår af skemaet, har idrætssamrådene i Høje-Taastrup, Slagelse og Viborg indflydelse på enten fordeling af haltider eller prioriteringen af anlægsønsker ved, at de på hver deres måde understøtter den politiske/kommunale beslutningsproces med retningslinjer og undersøgelser.

I Varde er faciliteterne overvejende selvejede af foreningerne, hvorfor brugen heraf er lokalt forankret og ikke noget, forvaltningen eller samrådene er involveret i. I alle fire kommuner er der generel tilfredshed med den model, der er valgt. Særligt for Viborg Idrætsråd er, at de har otte ansatte konsulenter, hvorved der er flere ressourcer til at udføre implementeringsopgaver end hos de øvrige samråd, der baserer sig på frivillige kræfter.

De kulturelle samråds opgaver handler primært om fordeling af puljemidler og afholdelse af events. Her svarer situationen i casekommunerne godt overens med de landsdækkende resultater. Aftenskolesamråd og BUS/spejdersamråd har kun i meget begrænset grad implementeringsopgaver.

Som det fremgår af oversigten, er der også variation på tværs af kommuner. I Viborg Kommune har samrådene implementeringsopgaver på idrætsområdet og kulturområdet, mens der i Slagelse og Varde Kommuner kun er enkelte implementeringsopgaver, der varetages af samråd. I Høje-Taastrup Kommune eksisterer en struktur, hvor samrådene ses som et 'fagudvalg', der fordeler midler i form af medlemstilskud efter regler godkendt i Folkeoplysningsudvalget/byrådet. Dermed varetager de fleste samråd i Høje-Taastrup en implementeringsopgave på vegne af kommunen, der omhandler uddeling af økonomiske midler. Dette fremgår i tabellen under 'andre opgaver', da det ikke er en decideret pulje, der kan søges af medlemmer.

Med de ovenstående mønstre på tværs af kommuner og samrådstyper i bagehovedet vil følgende afsnit undersøge fordele og ulemper ved at have implementeringsopgaver i samrådet.

Hvorfor implementering hos samrådet?

Der kan være forskellige begrundelser for at have implementeringsopgaver i samrådet. Som dette afsnit vil vise, kan det handle om, hvem der har de bedste kompetencer for at løse opgaven, og det kan handle om en ambition om at inddrage foreningslivet mest muligt. Især på kulturområdet henvises der i høj grad til armslængdeprincippet, når kommunerne beskriver, hvorvidt og hvorfor samrådet varetager denne opgave:

"Det arbejde, de så udfører for os, det har en kæmpe værdi, fordi der [i forbindelse med fordeling af midler] kommer vi nemt over i nogle potentielle konflikter. Der er vi jo rigtig meget kommune herinde, hvor de jo ligesom er på foreningernes side. Og vi har fået meget ud af pengene også, tror jeg. Fået dem ud og arbejde på en god måde."

Interview med konsulenter, Viborg Kommune

I Slagelse Kommune er implementeringsopgaver dog et kommunalt anliggende. Det begrundes med, at beslutningerne alligevel skal godkendes kommunalt, hvorfor det ikke giver mening for parterne at give samrådet ansvar for uddeling af midler:

"Det ville være dobbeltarbejde, kan man sige. Eller det ville det ikke, men det vil ikke tage noget arbejde fra os. Så kunne Kulturrådet få lov at sige, at de uddeler midler, men kommunale midler skal alligevel godkendes kommunalt."

Interview med konsulent i Kulturfædelingen, Slagelse Kommune

Der er således argumenter for og imod, at implementeringsopgaver bør placeres hos samrådene. Fordelene ved, at samråd varetager implementeringsopgaver, er blandt andet, at samrådene får indflydelse, og det giver synlighed omkring deres rolle. Men det kræver til gengæld dels, at samrådet har ressourcer til at påtage sig opgaven, og dels at kommunen har tillid til samrådet og giver det kompetence til at varetage rollen. I det følgende vil disse fordele ved og forudsætninger for samrådenes involvering i opgaveløsningen blive uddybet.

Fordele ved samrådenes implementeringsrolle

Gennem implementeringsopgaver kan samrådene opnå indflydelse og synlighed, hvilket igen kan være en motivationsfaktor for at tage disse opgaver på sig, selvom det kræver en indsats af de frivillige i samrådet. Både de kommunale informanter og samrådsrepræsentanterne fremhæver, at implementeringen sikrer samrådet indflydelse på de relevante opgaver:

"Altså, vi har jo lagt ret meget indflydelse ud til vores samråd i hvert fald. Altså Kulturrelt Samråd er jo nærmest dem, der disponerer over vores midler til kultur, når det er puljer. Så på den måde har vi også opbygget en eller anden form for tillid til dem. Det er jo tillid begge veje i forhold til, at vi også fralægger os noget ansvar. Og det gør det jo som regel sjovere at være aktiv, hvis man har noget at skulle have sagt."

Interview med formand for Fritids- og Kulturudvalget, Høje-Taastrup Kommune

Implementering kan også være en måde at gøre opmærksom på sig selv. Det kan ske gennem prisuddelinger, events eller ved at gøre opmærksom på puljer, der kan søges. I del 1 af denne rapport viste afsnittet om foreningernes kendskab til samrådene blandt andet, at de kulturelle foreninger kender samrådet betydeligt bedre i de kommuner, hvor de uddeler midler.

Særligt for Varde Aftenskoleråd er, at de har valgt at bruge de midler, de får af kommunen, til at uddele puljemidler. Den omtalte pulje er således ikke en pulje på vegne af kommunen, men på eget initiativ. Både puljen og formandens initiativ med at ringe til medlemmer og fortælle om den kan skabe synlighed om samrådet og de muligheder, det tilbyder:

"Altså, jeg fik fortalt om, at vi har en faktisk en pulje, vi administrerer, på omkring 30.000 kr. om året. Dem har jeg da fået ud til et par stykker mere, som har søgt den og fået derfra."

Interview med formand, Varde Aftenskoleråd

Den opmærksomhed kan give samrådet mere implementeringsarbejde, fordi de derved får flere ansøgere til puljen. Det illustrerer dermed, at implementeringsrollen kan være selvforstærkende; når den løses godt, giver det flere opgaver. Denne pointe kommer også tydeligt til udtryk ved den udvikling, der har været i Viborg Idrætsråd over tid, hvor rådet har fået tildelt flere og flere opgaver i takt med, at de har løst dem på tilfredsstillende vis.

Hvad kræver det at have implementering som samrådsopgave?

Både samrådene og kommunerne understreger, at hvis implementeringsopgaver skal løses af samrådene, så kræver det ressourcer, et godt samarbejde og at kommunen har tillid til, at samrådet kan varetage opgaverne. De tre elementer spiller sammen og forstærker hinanden på forskellig vis. Som casestudierne har vist, er der meget, der tyder på, at ressourcestærke samråd også kan blive skabt gennem tillid og uddelegering af opgaver.

I Høje-Taastrup Kommune blev samrådene ved etableringen i 1991 'født' med forholdsvis mange kompetencer. Det kan have været medvirkende til at skabe et ressourcestærkt miljø

i samrådene. Viborg Idrætsråd er et eksempel på et samråd, der selv har ønsket opgaverne, har løst dem godt og derigennem fået både mere tillid og flere opgaver.

For både kommunen og samrådene er det vigtigt at finde den rigtige balance mellem samrådets visioner, ressourcer og implementeringsrollen, samt at støtte de processer, der øger den gensidige tillid.

At administrere puljer, udarbejde retningslinjer, læse ansøgninger, lave uddelinger og events er tidskrævende. Det kræver således, at samrådet har tilstrækkelige ressourcer og villighed til at bruge tiden til det.

I Viborg Kommune har man valgt at understøtte Idrætsrådet med ekstra ressourcer ved at have konsulenter ansat i Idrætsrådet. Det er således en måde at styrke samrådet på, hvorfor samrådet også har mulighed for at varetage flere opgaver.

Det kræver et højt tillidsniveau fra politikerne og forvaltningens side at afgive indflydelse, men det er også vigtigt, at der er respekt for de beslutninger, der så er lagt i samrådene. Kommunernes repræsentanter understreger, at samrådene har deres tillid, og at det fortløbende kræver opretholdelse af et armslængdeprincip:

"Det er vel også det skønne ved armslængdeprincippet. Vi mener det faktisk, når vi siger 'Værsgo', her er en pose penge, I er fagpersonerne, kan I ikke bruge dem bedst muligt?'"

Interview med konsulenter, Viborg Kommune

"Noget af det, der slog mig i det her, det er hvor decentral en struktur, vi har. Altså, at timefordeling er noget, man laver i Idrættens Samråd. At fordeling af kommunens kunstindkøb foregår i Kulturelt Samråd. Der er ingen politikere. Det har jeg ikke set så decentralt før."

Interview med ledelse, Høje-Taastrup Kommune

Kommunen blander sig ikke i samrådets beslutninger, heller ikke selvom samrådet kan træffe beslutninger, som kommunen selv havde valgt anderledes. Det er en del af pakken, når man vil give samrådet indflydelse og implementeringsopgaver:

"Ja, altså, nogle gange vil de selvfølgelig købe noget, som vi synes er grimt eller forkert, men det er jo bare en risiko, man må løbe. Jeg synes jo ikke, at det er noget, vi oplever. Jeg synes, de har et rigtig godt øje for at investere i ting, der giver hele kommunen værdi, og de laver nogle langsigtede ting. Selv om det jo egentlig er en forsamling af mennesker, der er godt oppe i årene, der sidder i for eksempel Kulturelt Samråd, så er de enormt visionære og nytænkende."

Interview med formand for Fritids- og Kulturudvalget, Høje-Taastrup Kommune

I Viborg Kommune har man ligeledes givet idrætsrådet ret frie tøjler, men der følges årligt op på samarbejdet, hvor forventningerne afstemmes. På den måde sikrer kommunen sig, at de får den værdi, som de ønsker.

”Så er der jo heldigvis ’lønsamtale’ en gang om året. Altså, det er jo sådan det foregår, ikke? Hvis I skal have midlerne, så skal I løse de og de opgaver. Så den er jo ikke læn-gere.”

Interview med konsulenter, Viborg Kommune

Eksemplet illustrerer en samarbejdsmodel, som fungerer i Viborg Kommune, ligesom hver af de øvrige casekommuner har fundet sin samarbejdsmodel og omfang af implementeringsopgaver. Implementeringsrollen og fordelingen af opgaver er således et sted, der illustrerer facetter af arbejdsdelingen mellem de forskellige parter i kommunen.

Men der kan være udfordringer, når interesser clasher, som i følgende eksempel, hvor Viborg Idrætsråd havde stillet et forslag til nye retningslinjer for rideklubberne, der sprang de økonomiske rammer, som kommunen havde stillet til rådighed, og hvor de efterfølgende fik at vide fra både forvaltningen og det politiske niveau, at modellen måtte justeres:

”Vi har siddet sammen med Idrætsrådet og alle rideklubberne og diskuteret retningslinjer [for tilskud til rideklubberne], som de fik til opgave at udarbejde et forslag til. Og der løb vi ind i en problemstilling, fordi idrætsrådet kom tilbage med en model, som var rigtig god for rideklubberne, men den kostede bare 300.000 kr. mere end det, der var i budgetrammen, selvom aftalen var, at modellen skulle være inden for budgetrammen. Så når man som kommune beder et samråd om at varetage et analyse- og modelarbejde for kommunen, er det helt afgørende, at der er klare aftaler om krav og forventninger, både administrativt og politisk.”

Interview med sekretariatschef, Viborg Kommune

I andre tilfælde ønsker samrådene slet ikke at være kommunens forlængede arm:

”Men vi har jo også været ovre i noget af det, som jeg ikke bryder mig så meget om. Hvor vi sådan skal gøre det, som politikerne gerne vil, eller skal arrangere ting for dem. Og det, synes jeg ikke, er en opgave for os. Idrætseksperisen i kommunen skal jo ikke sidde og gøre sådan noget, det har de jo nogle folk inde på forvaltningen til at skulle håndtere. Og det er heller ikke det, der ligger i ordet ’råd’, hvis du spørger mig.”

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

Eksemplerne viser således en stor variation på tværs af samråd: Hvor nogle samråd således gerne påtager sig implementeringsrollen, er andre altså helst fri.

Samarbejdet er ikke altid let, fordi der er mange interesser i det. Men fælles er, at der skal være balance mellem rollens potentialer og samrådets forudsætninger, for at det giver mening for samrådet at udføre implementering. Flere samråd ville gerne have den indflydelse, implementeringsrollen kan give, men magter ikke opgaven på grund af manglende resourcer:

”Så hvis kommunen kommer med en pose penge og spørger, om vi gerne vil forholde os til, hvordan de skulle fordeles i puljer, så vil vi gerne være med. Men det er ikke os, der skal stå for at forvalte dem.”

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

”Jeg synes da, det kunne være smart, hvis man kunne blive implementeringsorgan og for eksempel få mulighed for at fordele nogle puljer. Men der tænker jeg sådan lidt lavpraktisk: Hvem i alverden skal gøre det? Så er det virkelig meget konkret, og man skal også holde stien virkelig ren, også overfor kommunen, og så skal der jo lægges regnskaber og sådan noget. Det afskrækker mig en lille smule. Og så skal de [puljerne] offentliggøres, og så skal det synliggøres, og det er altså et kæmpe arbejde.”

Interview med bestyrelse, Viborg Folkeoplysnings Samråd

Kapitel 8: Rollernes overlap og indbyrdes sammenhæng

Interviewene har vist, at sondringen mellem de fire roller har været meningsfulde for informanterne at diskutere. Ofte satte beskrivelserne af de fire roller gang i refleksioner over informanternes egne overvejelser over, hvilken rolle samrådene kan og bør spille.

Det har været tydeligt, at informanterne i vid udstrækning har fundet de fire roller dækkende for den måde, samrådene fungerer på i dag. På spørgsmålet om, hvorvidt samrådene også spiller andre roller, har kun ganske få informanter givet udtryk for supplerende roller – og flere af disse kan ses som elementer af en af de fire roller eller som overbygning herpå.

Det gælder eksempelvis mæglerrollen, der kan ses som et element af interessevaretagelsen. Som det fremgår i analysen af foreningernes kontaktflader, er uoverensstemmelser med kommunen netop en situation, hvor mange foreninger vælger at kontakte deres samråd (delrapport 3). Nogle nævner den overordnede rolle som bindeled mellem foreninger og kommune, mens andre nævner udviklingsrollen som en rolle, de enten har eller gerne vil have. Den kan både have elementer af interessevaretagelse, koordinering og implementering afhængigt af, hvad udviklingstiltaget indebærer²². Udviklingsrollen understreges i særdeleshed af Viborg Idrætsråd:

Informant 1: "Jeg synes, der mangler det der udviklingsben, hvor vi faktisk sætter en dagsorden og prøver at pushe nogle stemninger og se nogle tendenser og sådan noget."

Informant 2: "Altså vi sidder ikke med fordeling af træningstider og sådan noget. Der er ikke mange puljer, vi sidder med. Det er jo Fritidsrådets opgave jo, men det er rigtigt, den der proaktive rolle, den mangler vi måske [i de fire roller]?"

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

Citatet kredser således om en ambition om ikke blot at varetage foreningernes interesser, men også udvikle på dem. Denne lyst til at være (endnu) mere proaktiv går igen i flere samråd.

Endelig nævner enkelte informanter den legitimerende rolle, som samråd kan have, og som også kan være interessant i en mere principiel diskussion af samrådenes demokratiske rolle som bindeled. Denne funktion vil derfor blive diskuteret yderligere i rapportens afsluttende perspektiver (kapitel 12).

Analysen har også vist, at der er en tæt sammenhæng mellem rollerne, og at de derfor ikke kan betragtes isoleret set. Det er disse overlap og rollernes indbyrdes sammenhæng, der vil være i fokus nedenfor.

²² Udviklingsrollen har således et bredere perspektiv end – og bør ikke forveksles med – medudviklerkanalen, hvor samråd og kommune sammen udvikler et konkret produkt i form af eksempelvis en politik eller en strategi eller træffer en fælles beslutning.

Rollernes overlap

I arbejdet med analysen af rollerne er det blevet tydeligt, at der findes mange overlap. Flere informanter understreger, at det er svært for dem at adskille rollerne, og der er også flere konkrete forhold i samrådsarbejdet, som rummer flere roller på en gang. Et godt eksempel på det er events, som mange af samrådene planlægger og udfører. I nogle tilfælde kan der være tale om en implementeringsopgave, samrådet løser for kommunen, men det kræver koordinering på tværs af foreninger, og det kan samtidig bidrage til at udbrede kendskabet til samrådet.

Et andet eksempel kan være samrådenes involvering i kommunale strategier og politikker, hvor samrådet i processen varetager interesser, men hvor de også ofte efterfølgende bidrager til implementeringen af politikken. Sådanne eksempler viser, at nogle opgaver kan være udtryk for flere roller på samme tid. Og den pointe kan det være vigtigt at være opmærksom på i samarbejdet med samrådene, påpeger udvalgsformanden i Viborg Kommune:

”Så selvfølgelig er de en interesseorganisation, og man skal selvfølgelig ikke bilde sig andet ind. Men samtidig kan vi jo godt have et fint samarbejde, og de kender jo også godt selv deres egen position. Så den rolle [som interesseorganisation] spiller de da 100 pct. Men jeg er da ikke i tvivl om, at mange af de indsatser, vi laver, dem medvirker de også til at implementere ude i foreningerne. Det er jeg da sikker på, at de gør.”

Interview med udvalgsformand, Viborg Kommune

Diskussionen om, hvorvidt samrådene på legitim vis kan spille rollen som foreningernes vagthund og være implementeringsorgan på én gang, kan være særlig relevant i de tilfælde, hvor samrådene er dybt involveret i opgaveløsningen, som det eksempelvis er tilfældet med Viborg Idrætsråd. Hverken repræsentanterne fra kommunen eller idrætsrådet selv oplever det som en større udfordring. Det er en diskussion, der en gang imellem dukker op, men det bliver løst. Forvaltningen understreger dog, at en forudsætning for, at det kan fungere, er, at der er en god og tillidsfuld relation mellem parterne, så der kan tales åbent om de forskellige positioner:

”Jeg synes ikke, at vi på det administrative niveau har problemer. Men det hænger rigtig meget sammen med, at vi grundlæggende har den samme tilgang. [Idrætsrådets leder] og jeg er meget enige, og jeg er med på, at han har én rolle, og jeg har en anden. Vi skal til [navn på by] og snakke om et halprojekt lige herefter. Der tager vi afsted fælles, og vi ved godt, hvad for en rolle vi hver især spiller, så det er ikke noget problem.”

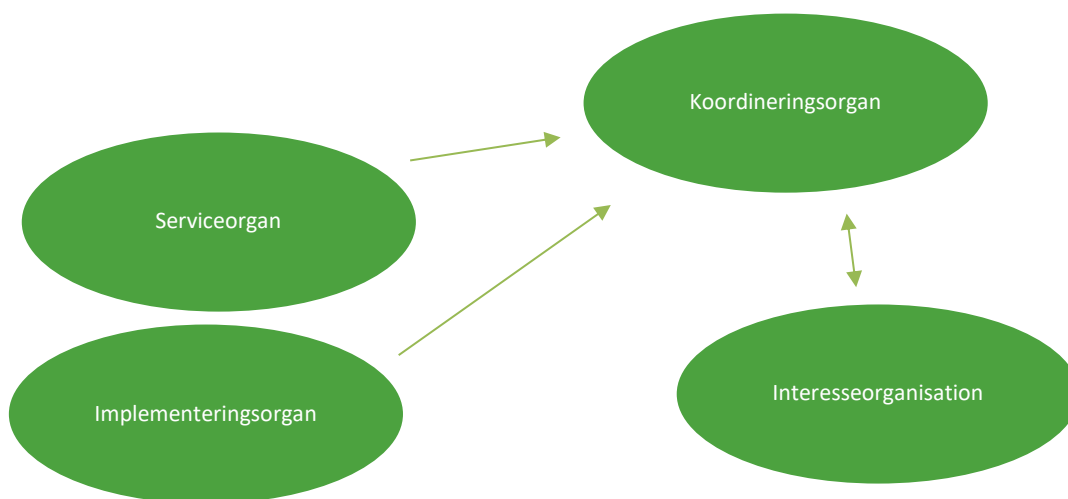
Interview med sekretariatschef, Viborg Kommune

Sekretariatslederen nævner derudover, at den demokratiske organisering er særlig vigtig, når rollerne overlapper. Når samrådet er valgt og organiseret på demokratisk vis, vil der være konsekvenser, hvis Idrætsrådet ikke formår at balancere mellem rollerne.

Rollernes indbyrdes sammenhæng

Ud over at de fire roller kan overlappe hinanden, har analysen også tydeliggjort den indbyrdes sammenhæng, der kan være mellem rollerne. Et samråds engagement i én rolle kan således have betydning for, hvordan samrådene kan agere inden for de øvrige roller. De sammenhænge mellem rollerne, der er trådt frem i analysen, er illustreret i figur 25 og uddybet nedenfor.

Figur 25: Rollernes indbyrdes sammenhæng

I et demokratisk perspektiv er den indbyrdes sammenhæng mellem koordineringsrollen og rollen som interesseorganisation som tidligere nævnt særlig vigtig. Som analysen har vist, er en god kontakt med baglandet særligt vigtig for kommunerne, og en tydelig koordinerende rolle kan derved øge sandsynligheden for indflydelse. Analysen har vist, at flere samråd – især på idrætsområdet – er strategisk bevidste om denne sammenhæng.

Som det også er kommet frem, er koordineringsrollen dog langt fra altid så omfattende i praksis, som samråd og kommuner kunne ønske sig. Derfor er det særligt interessant at se på, hvad der kan styrke samrådenes muligheder for koordinering, og her ser det ud til, at rollen som implementeringsorgan kan gøre en positiv forskel.

Analysen viser, at konkret opgaveløsning kan bidrage til at styrke foreningernes kendskab til samrådet og dermed give bedre betingelser for koordinering – og i sidste ende dermed bedre betingelser for legitim interessevaretagelse.

Det er særlig tydeligt på kulturområdet, hvor kendskabet til samrådet er størst i de kommuner, der administrerer puljer. Også servicerollen kan have et potentiale til at styrke relationerne på tværs af foreninger og samråd, og foreningernes vægtning af servicerollen kan tyde på, at det betyder mere for dem, end samrådene nødvendigvis er klar over, da deres primære fokus er på andre roller. Overordnet set er den centrale læring fra analysen, at det at have en tydelig funktion er helt centralt for samrådenes muligheder for at nå ud til foreningerne.

Derudover kan der være en selvforstærkende effekt på tværs af rollerne. Såfremt et samråd formår at koordinere mellem foreningerne på området og derefter lykkes med at få indflydelse, må det forventes at styrke foreningernes opbakning til samrådet, hvilket igen kan øge mulighederne for indflydelse.

**DEL 3:
SAMRÅDENE I FREMTIDEN:
UDFORDRINGER OG
POTENTIALER**

Introduktion – del 3

Den ovenstående analyse har givet et dybere indblik i den rolle, samrådene i de fire casekommuner spiller i dag. Analysen har vist, at der er store forskelle på den rolle samrådene spiller – både på tværs af områder og på tværs af casekommunerne. Derfor er der også forskel på, hvilke udfordringer aktørerne på området oplever, og hvilke fremadrettede potentialer de ser. Det er disse forhold, der er i fokus i denne delanalyse, som er struktureret i de nedenstående tre kapitler:

- Tværgående udfordringer og potentialer (kapitel 9)
- Områdespecifikke udfordringer og potentialer (kapitel 10)
- Kommunespecifikke udfordringer og potentialer (kapitel 11)

Formålet med analysen er at samle op på de erfaringer, der er kommet til udtryk i casestudierne, så læringen kan tages med i det videre arbejde med at udvikle samspillet på tværs af foreninger, samråd og kommuner.

Kapitel 12 afslutter rapporten med en perspektiverede del, der løfter analysens resultater op til en mere principiel diskussion af samrådenes roller.

Kapitel 9: Tværgående udfordringer og potentialer

Det første kapitel sætter fokus på de udfordringer og potentialer, som går på tværs af flere områder og casekommuner. Først vil der være fokus på to typer af udfordringer, som i særlig grad blev tydelige i casestudierne. Derefter vil der blive set på mulige fremtidige potentialer for samrådenes arbejde:

- Rekrutterings- og generationsudfordringen
- Baglandets engagement i samrådets arbejde
- Potentialer og fremtidsvisioner for samrådenes arbejde.

Rekrutterings- og generationsudfordringen

Den landsdækkende undersøgelse af lokale samråd viste, at det at sikre fornyelsen i samrådenes bestyrelser er en udfordring, mange samråd oplever. Hele 45 pct. af samrådene finder det enten svært eller meget svært (Thøgersen et al 2021, 112).

At der er en potentiel generationsudfordring, ses også ved, at der er et relativt højt aldersgennemsnit blandt bestyrelsesmedlemmerne i samrådene. Kun 18 pct. af bestyrelsesmedlemmerne er under 46 år, og mere end en fjerdedel er over 65 år (Thøgersen et al 2021, 130).

Også i casestudierne lægger flere informanter vægt på, at der kan være en udfordring med at tiltrække nye og yngre kræfter, og at der kan være nogle strukturer i samrådsarbejdet, som måske ikke appellerer så meget til yngre mennesker:

“Generelt i forhold til samrådsstrukturen tænker jeg, at hvis man nu vil have nogle yngre kræfter, der går ind i den model, så skal den være på en måde, så de gider at gå ind i den. Og når jeg kigger på Kulturelt Samråd, så er det jo meget traditionelt med, at man kommer ind og repræsenterer en type af forening. Det kunne man jo godt organisere på en helt anden måde, så det i højere grad appellerede til yngre mennesker. Fordi det tror jeg er med til også at afholde mange fra at gå ind i det [...] Kunne man f.eks. sige, at vi har en plads til en, der repræsenterer selvorganiserede grupper? Bare lige for at tage et eksempel, men man kunne også have to pladser, hvor der sad nogle projektmennesker, for at få åbnet lidt op, ikke?”

Interview med konsulenter, Høje-Taastrup Kommune

Et centralt spørgsmål for det fremtidige samrådsarbejde er derfor, hvilke muligheder der er for at engagere flere yngre kræfter i samrådsarbejdet. Undersøgelser har vist, at unge er mere midlertidigt engagerede og oftere arbejder frivilligt uden at være medlem af foreninger end andre aldersgrupper (Espersen et al. 2021, 14). Derfor kan det være interessant at se på mulighederne for forskellige typer af engagement. Det kunne eksempelvis være gennem nedsættelse af ad hoc arbejdsgrupper under samrådene i forbindelse med særlige tiltag eller arrangementer, hvor der var mulighed for engagement uden at binde sig for en længere periode.

Samme tankegang kan være interessant, når det gælder § 35 stk. 2-udvalgene. I Viborg Fritidsråd er tanken netop, at udvalget løbende skal arbejde med tematiske arbejdsgrupper,

hvor der også er mulighed for at trække eksterne ressourcepersoner ind. I Slagelse Kommune har man forsøgt at skrue på strukturerne for at involvere de unge. Det nye Forum for Folkeoplysning er skruet sådan sammen, at de enkelte samråd skal stille med to repræsentanter, hvoraf den ene skal være under 25 år. Erfaringerne viser dog, at det kan være en svær øvelse – ikke mindst på aftenskoleområdet.

Et generelt opmærksomhedspunkt, når det gælder involveringen af selvorganiserede grupper i beslutningsstrukturerne, er dog, at det kan blive mindre klart, hvilke interesser de involverede repræsenterer. Der kan således være et skisma mellem den demokratiske legitimitet og ønsket om at favne nye grupper uden for de etablerede foreningsstrukturer.

En anden vigtig pointe relateret til rekrutteringen af frivillige til samrådsarbejdet er, at flere understreger, at det skal være motiverende at være der. Det gælder ikke kun i forhold til unge, men i forhold til engagementet generelt – eksempelvis som det formuleres af en samrådsformand:

”Problemstillingen, som jeg ser den, er lige nu, at samrådet er gået i retning af et drifts-samråd. Og det er noget af det mest demotiverende. Fordi så kunne man lige så godt bare have én siddende fra forvaltningen til at træffe de her beslutninger. Styrken ved at have frivillige foreninger med inde i det, det er, at man kan få noget ildsjælhed [...] For det er jo sådan en selvforstærkende effekt, du kommer til at se i det: Hvis samrådet kommer for langt væk fra at lave nogle af de her nye projekter, så bliver det bare drift, og så er det ikke så interessant, og så er der færre, der interesserer sig for det, og så har man færre at trække på til at gå i den retning der.”

Interview med formand, Samrådet for Øvrige Foreninger og Folkeoplysningsudvalget, Høje-Taastrup Kommune

At reel indflydelse og konkrete opgaver kan virke fremmende for engagementet er en pointe, flere informanter understreger. Som det fremgår af citatet ovenfor, handler det om at skabe en positiv spiral. For nogle samråd handler det om indflydelse, mens det for andre kan handle om at etablere gode samarbejdsrelationer på tværs af foreningerne på området. Det vigtigste er at mærke, at arbejdet i samrådet gør en positiv forskel, men det kan være en udfordring at undgå at 'gå i drift' – især hvis ressourcerne er begrænsede.

Udfordringerne med at tiltrække nye kræfter til samrådsarbejdet hænger sammen med, at samrådene ikke altid oplever så stor opbakning fra det lokale foreningsliv (jf. nedenfor). Når mange foreninger ikke engagerer sig, er der færre potentielle frivillige kræfter at trække på. Det gælder ikke mindst på de mindre foreningsområder, hvor antallet af foreninger er begrænset, og hvor de samme personer derfor ofte må besætte poster i både samråd og § 35 stk. 2-udvalget – ud over poster i egen forening.

Svingende opbakning og engagement fra baglandet

I den landsdækkende undersøgelse oplevede 30 pct. af samrådene det som svært eller meget svært at få opbakning fra de lokale foreninger på området (Thøgersen et al. 2021, 112). I casestudierne er der inden for alle fire casekommuner eksempler på et eller flere samråd, som oplever udfordringer med at engagere baglandet.

Den begrænsede opbakning, som nogle samråd og kommuner oplever, kommer til udtryk på forskellig vis. Nogle samråd fortæller, at foreningerne generelt ikke kommer med input til samrådets arbejde – heller ikke selvom de efterspørger det. Udfordringen opleves også hos de stærke samråd:

Informant 1: "Der, hvor vi altid har haft en udfordring, det er i forhold til at engagere medlemsforeningerne i diskussionen."

Informant 2: "De har nok i deres eget, ikke? Det tænker jeg. Og sådan vil det blive ved med at være. De har nok i deres egne problemer."

Informant 1: "Vi spiller badminton. Hvorfor skal vi snakke om fodbold?"

Interview med bestyrelse, Viborg Idrætsråd

Som flere samråd også selv er opmærksomme på, kan det skyldes forskellige ting. Enten kan det skyldes, at foreningerne ikke oplever et behov for samrådet. Som foreningsundersøgelsen har vist, er de mest udbredte begrundelser for ikke at være medlem af et samråd, at foreningerne foretrækker at gå direkte til kommunen, at de ikke kender samrådet nok, og at de ikke oplever at have brug for et samråd (figur 6). Samtidig tillægger knap en fjerdedel af medlemsforeningerne kun samrådene lille eller ingen betydning for foreningen (figur 9).

Det kan også skyldes, at mange foreninger overvejende har fokus på de aktiviteter, foreningen beskæftiger sig med, mens de i mindre grad har fokus på at engagere sig i fælles initiativer (se delrapport 3), hvilket også kan hænge sammen med de ressourcemæssige rammer, de opererer inden for:

"Da jeg ringede rundt her i kommunen, så vidste de egentlig godt, at samrådet var der. De var glade for at få udspecificeret, hvad puljen handlede om, men de følte ikke rigtigt, at de havde ressourcerne til at dukke op. Det er især mange af de små som f.eks. en husmoderforening eller én, der kun har et blæseorkester. De synes måske ikke, at de har så meget tilfælles med os, der gerne vil lave debatarrangementer."

Interview med formand, Varde Aftenskoleråd

"Nej det er faktisk nok det, der er udfordringen. De har rigeligt at se til i det daglige. De har rigeligt i sig selv. Jeg er nødt til at sige, at nogle af de grupper, der er i vores område, de har ingen interesse i det der politiske og papirarbejdet og sådan noget."

Interview med repræsentanter fra BUS, Viborg Kommune

Foreningsundersøgelsen viser generelt, at de foreninger, der ikke er medlem af samråd, er mindre udadvendte end medlemsforeningerne – både når det gælder holdninger og konkrete samarbejdsrelationer (se delrapport 3). Samtidig er der en tendens til, at større foreninger er mere tilbøjelige til at være medlemmer end mindre foreninger.

Ses der i stedet på konkrete udfordringer med at få foreningerne til at bruge samrådet som en kanal ind i det politiske system, kan det handle om forskellige traditioner på tværs af både foreninger, kommuner og samråd.

Manglende tradition for at bruge samrådene forekommer især i tilfælde, hvor samrådene har en kort historik – som eksempelvis i Varde Kommune. I sådanne tilfælde kan der være et potentiale for at styrke baglandets engagement i samrådene, hvis samrådenes rolle bliver tydeliggjort, og der kommer nogle klarere samarbejdsstrukturer på tværs.

En sidste potentiel forklaring på det til tider begrænsede engagement er, at det kan være et udtryk for tilfredshed med samrådenes arbejde – eller for tilfredshed med de generelle vilkår for foreningslivet. Som vist tidligere er tre fjerdedele af medlemsforeningerne godt tilfredse med samrådets arbejde, og som det fremgår af delrapport 3, er foreningerne også generelt godt tilfredse med samarbejdet med kommunen. Flere informanter nævner, at de tror, flere ville engagere sig mere, hvis der virkelig var en brændende platform:

”Nej, vi får ikke nogen henvendelser. Der er ikke nogen, der har problemer. Når der ikke er nogen, der har problemer, så er vi jo overflødige. Og det er jo en gammel vane, at man går til kommunen.”

Interview med formand, Varde Kulturelt Råd

”Omvendt har jeg også en tyrkertro på, at hvis der virkelig opstår noget, hvor vi har brug for, at der er nogle, der tager fra, så vil det også ske. Det er dét, jeg hører fra mine egne.”

Interview med repræsentanter, BUS, Viborg Kommune

Samlet er de udfordringer, der knytter sig til kontakten til baglandet, helt centrale for graden af repræsentativitet i samrådene. Dermed er udfordringerne også væsentlige for samrådenes demokratiske rolle og potentiale, hvilket vil blive yderligere diskuteret i den afsluttende perspektivering (kapitel 12).

Potentialer og fremtidsvisioner for samrådenes arbejde

Trods de oplevede udfordringer viser resultaterne også, at der er et stort potentiale for at videreudvikle samrådenes rolle i fremtiden. Det kommer til udtryk hos både foreninger, samråd og kommuner, som i det følgende citat

”Der er ingen tvivl om, at hvis de vil, så kan de gå ind og spille en større samfundsmæssig rolle. Det betyder også, at de ville få bedre bevilling. Men det kræver, at man kan tænke sig ind i de strategier, der er inden for det offentlige.”

Interview med direktør, Viborg Kommune

Den landsdækkende undersøgelse blandt samråd viste, at samrådene generelt gerne vil spille en større rolle, end de gør i dag, og 60 pct. af samrådene har svaret bekræftende på spørgsmålet om, hvorvidt de har nogen særlige indsatsområder i den kommende tid (Thøgersen et al 2021, 122).

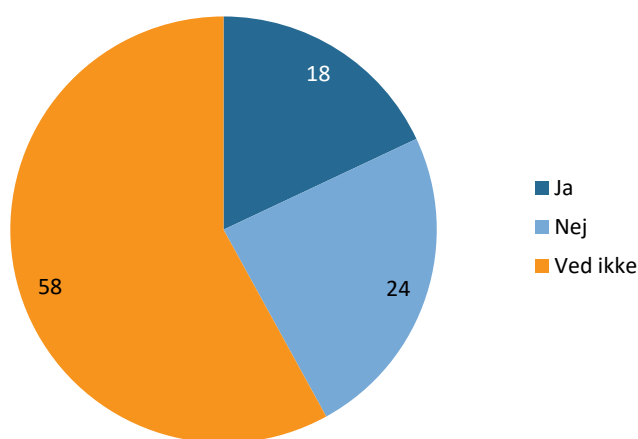
Som det vil fremgå nedenfor, er der påfaldende stor overensstemmelse, når der ses på fremtidsvisionerne hos henholdsvis samråd og kommuner: Både samråd og kommuner så gerne, at samrådene spillede en større rolle, end det er tilfældet i dag. Denne pointe tyder på et godt fundament for det videre samarbejde om at udvikle samrådenes roller i en

retning, som både kommuner og samråd kan se sig selv i. I det følgende belyses det, hvilke visioner og tanker henholdsvis foreningerne, samrådene selv og kommunerne har for samrådenes fremtidige rolle.

Foreningernes fremtidsvisioner

Foreningsundersøgelsen har vist, at foreningerne i casekommunerne også gerne så, at samrådene spillede en større rolle, når de skal beskrive, hvordan de ser samrådenes aktuelle og ideelle rolle. Samtidig er der dog ret få foreninger, der har konkrete ønsker. På spørgsmålet om, hvorvidt der er emner, samrådet burde engagere sig mere i, har knap en femtedel af medlemsforeningerne svaret bekræftende på spørgsmålet (figur 26).

Figur 26: Er der emner, samrådet burde involvere sig mere i? (pct.)

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Er der ud fra dit synspunkt nogle emner, som samrådet burde involvere sig mere i?" (n=215). Kun de foreninger, der er medlem af et samråd, har fået spørgsmålet.

Det er desuden bemærkelsesværdigt, at næsten seks ud af ti medlemsforeninger har svaret 'ved ikke' til spørgsmålet. Det skal igen ses i sammenhæng med, at mange foreninger ikke har tætte relationer til samrådene, og der kan være usikkerhed om, hvilke emner samrådene beskæftiger sig med. Blandt de foreninger, der har svaret ja til ovenstående spørgsmål, har 39 uddybet. Flere uddybende besvarelser efterspørger mere 'synlighed'. For nogle er det primært overfor foreninger, for andre er det mere overfor kommunen eller i den offentlige debat:

"De skal give sig mere til kende og tage aktiv kontakt til foreningen."

"De må gerne være mere synlige både ift., hvad deres funktion og opgave er overfor borgerne, og også gerne blande sig i den kulturelle debat i kommunen - f.eks. i de lokale aviser."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Derudover handler mange af de uddybende svar om et ønske om at styrke interessevaretagelsen og at have et samråd, der har reel indflydelse på lokale problematikker og

kommunens politik, som kan indlede konstruktive dialoger, og som varetager alle medlemsforeningernes interesser:

"Samrådet måtte gerne påvirke byrådet på en måde, der satte kultur på dagsordenen. Kultur er andet end håndbold."

"De skal være inspirator til foreningerne – og ikke være det kommunales forlængede arm."

"Få skabt en dialog og samarbejde med forvaltningen. Forvaltningen har i mange år selv besluttet mange ting i foreningslivet uden at tage samrådet med. Således at foreninger med gode relationer til forvaltningen kunne få ting igennem, uden at det blev taget op og evt. behandlet i samrådet i forhold til de andre foreninger/brugere."

"(...) At de evner at blive/være upartisk og være mæglende – det er det, jeg pt. ser som vores udfordring med dem."

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Samrådenes egne fremtidsvisioner

Ønsket om at spille en større rolle er også tydelig i de fremtidsvisioner, der kommer til udtryk hos samrådene selv i de kvalitative interviews. De enkelte samråds visioner afspejler i nogen grad variationen i, hvor etableret en position samrådet har, og i hvilken grad de grundlæggende forhold efter samrådets opfattelse fungerer på tilfredsstillende vis. Er de ikke på plads, er det ofte disse forhold, der er i fokus. Det kan eksempelvis være ønsker om bedre inddragelsesstrukturer og dialog samt en tydeligere definition af samrådets funktion. Alt sammen forhold der overvejende knytter sig til samrådenes rolle som interesseorganisation, og som i vid udstrækning knytter sig til de specifikke inddragelsesstrukturer i de respektive kommuner, hvilket vil blive uddybet i kapitel 11.

Der er dog også eksempler på helt konkrete forhold, som samrådene gerne vil arbejde mere med. Visionerne kredser især om arrangementer og samarbejdstiltag og relaterer sig således overvejende til samrådenes koordinerende og implementerende rolle. Nedenfor uddybes nogle konkrete eksempler på, hvilke tiltag samrådene har i tankerne.

Arrangementer og processer

Særligt på BUS-området, men også på de øvrige områder, nævner flere samråd, at de gerne ville stå for fælles arrangementer, der kan samle området som helhed:

"Vi synes jo alle sammen, at det kunne være rigtig hyggeligt det her med at have en dag om året, en spejdernes dag. Men det falder igen tilbage på, at det kan være svært at engagere grupperne i det"

Interview med BUS, Høje-Taastrup Kommune

Af andre eksempler nævnes blandt andet fælles kulturarrangementer eller arrangementer med oplæg fra eksterne oplægsholdere, der kan give inspiration inden for særlige emner

eller problemstillinger. I BUS i Slagelse har formanden en vision om, at BUS kunne være facilitator for fælles udviklingsprocesser på området:

”Da jeg startede som formand, havde jeg en drøm om, at jeg gerne ville lave foreningsudvikling. Jeg ville gerne have, at vi i fællesskab kunne udvikle noget spejderarbejde de steder, hvor det var svært. Få nogle af dem, der sådan er på kanten af samfundet, ind i spejderarbejdet og støtte op om det og få lavet nogle hjælpemekanismer. At få noget nyt til at ske. Men for det første så har vi ikke rigtig overskuddet til det. Jeg tror nærmest, jeg var den eneste, som syntes, det var rigtig spændende, og det kan man jo ikke alene. Og så dør vi også bare i trælse ting. Det behøvede ikke at være på det sociale område, men det der med, at hvis man gerne ville prøve et eller andet, at man så kunne have nogle ressourcer til det i BUS. Det synes jeg kunne være interessant.”

Interview med bestyrelse, BUS, Slagelse Kommune

Citatet kredser således om en ambition om at udvikle på området – ikke blot varetage foreningernes interesser, men udvikle på dem. Som et lignende eksempel nævner BUS i Viborg Kommune, at der kunne være behov for en fælles proces, hvor grupper og kredse kunne få faglig sparring om, hvordan man bedst inkluderer ’bogstavbørn’.

Interviewene giver således indtryk af, at der er mange ideer til, hvad det kunne være relevant at samle området om. Som det også fremgår af citaterne, og som flere andre nævner, er udfordringen, at sådanne tiltag og arrangementer kan være ressourcekrævende at få op at stå, og samtidig skal man ramme rigtigt for at få opbakning fra foreningerne. Vigtigheden af at sikre balancen mellem ressourcer og mængden af tiltag, som også var tydelig i analysen af implementeringsrollen, er således også central her.

Samarbejde og partnerskaber

Særligt på aftenskoleområdet understreger flere samråd, at de gerne vil mere samarbejde. Det kan både være i forbindelse med konkret opgaveløsning og partnerskaber, som i det følgende citat, men det kan også være samarbejde i bredere forstand:

Informant 1: ”Men jeg kunne godt tænke mig at sige, at Voksenundervisningens Samråd går ind for samarbejde, og vi vil gerne have flere samarbejdspartnere. Det synes jeg, det er det eftermæle, jeg gerne vil have lov til at sætte på vegne af os. [...] Det er det, vi hele vejen siger, når vi er nogle steder, at vi går ind for samarbejde.”

Informant 2: ”Ja, og partnerskabsaftaler.”

Interview med bestyrelse, Voksenundervisningens Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Samarbejde er også i fokus hos Viborg Folkeoplysnings Samråd, der påtænker at udnytte det momentum, coronasituationen har medført, til igen at forsøge at nå bredere ud til de mindre aftenskoler. En kursusdag, hvor samrådet kan give sparring til mindre foreninger i forhold til regnskaber og ansøgninger, nævnes ligeledes som en fremtidig mulighed. Viborg Idrætsråd har det som en vision at styrke samarbejdet med skoleområdet i forhold til at få udviklet et samarbejde på tværs af skoler og foreninger. Der er således mange forskellige tanker om samarbejdsrelationer i spil.

På et mere overordnet plan giver flere samråd – især på de mindre foreningsområder – udtryk for et ønske om mere samarbejde på tværs af rådene – eksempelvis som i det følgende citat:

”Jeg husker jo tilbage med julelys i øjnene på, hvordan vi har haft nogle af de her fællesmøder, hvor man har samlet foreninger på tværs. Man har samlet samrådene, og så har man haft en eller anden konkret problemstilling. Der har været noget om en facilitets-ø, og det har været en stor messe, hvor man har snakket frivillighed. Så har man fået nogle gode talere ind, og så har man snakket om det i grupper. De ting, synes jeg, er helt fantastiske, og dem synes jeg stadigvæk, der er et potentiale for at få noget mere af [...] Det er altså, når man få sat folk sammen, der sker noget udvikling.”

Interview med formand, Samrådet for Øvrige Foreninger, Høje-Taastrup Kommune

I forbindelse med de fælles tiltag kan det være et vigtigt opmærksomhedspunkt, at der netop vælges temaer, som er relevante for området som helhed. Som aftenskolesamrådet i Varde Kommune understreger, favner området en stor forskellighed, og fælles tiltag, som ikke favner alle, kan være demotiverende for samarbejdet. Ifølge formanden ville et større fokus på forskelligheden ind i det fælles kunne styrke relationerne og samrådets mulighed for at spille en større rolle:

”Hvis man skal udnytte potentialet rundt omkring, så skal man holde op med at tænke området som mere eller mindre ét område [...] Fordi så vil de få meget mere ud af os. Altså, vi kan virkelig spille en rolle i forhold til implementering. Men det kræver jo måske også, at vi mødes med flere og andre end enkelte udvalg, fordi de der ting, de går jo på tværs.”

Interview med formand, Varde Aftenskoleråd

Samarbejdet på tværs af områderne er også i fokus hos flere kommunale repræsentanter – og er interessant i den videre diskussion af relationerne mellem samrådene og § 35 stk. 2-udvalgene, som vil blive belyst i den afsluttende perspektivering (kapitel 12).

Kommunernes fremtidsvisioner for samrådene

Casestudierne viser overordnet set, at der er god overensstemmelse mellem samrådenes og kommunernes syn på samrådenes fremtidige rolle. Også kommunerne så gerne, at samrådene fremover spillede en større og mere aktiv rolle på området. Det gælder både i forhold til den koordinerende rolle, hvor ønsket om, at rådene har god kontakt til deres bagland, er i fokus. Men det gælder også den interessevaretagende rolle og i det hele taget ønsket om, at samrådene ville være en mere aktiv og udfarende medspiller – blandt andet som det kommer til udtryk i de følgende eksempler:

”Jamen, man kunne da godt ønske sig, at – jeg kan jo kun tale for mig selv, så jeg ved ikke, om det er nødvendigvis den kommunale holdning til det – men det kunne da være fint, hvis BUS var lidt mere interesseorganisation og meldte noget ud en gang imellem. Tog initiativ og sagde: ‘Jamen, vi vil gerne have, at kommunen ser lidt mere på de uni-formeredes vilkår. Prøv at se, kunne man ikke gøre sådan og sådan’.”

Interview med konsulenter, Viborg Kommune

”For mig at se så holder vi det enten på møder fire gange om året, hvor vi har den her udveksling af: ’Hvad sker der hos jer, hvad sker der hos os?’ Og vi holder det årlige kulturtopmøde. Så er det det niveau, vi holder det på. Men ideelt set, så vil jeg gerne udvikle mere af det der med, hvordan vi kan lave nogle ting sammen? Eller hvordan kunne vi understøtte, at Kulturrådet går ud og skaber mere debat eller laver nogle indsatser, projekter – et eller andet – som de synes kunne være interessant at få i gang? Det synes jeg helt klart kunne være dejligt, hvis vi fik arbejdet os over i sådan noget. Men samtidig er det noget, der kun kommer til at ske, hvis de kan rumme det.”

Interview med konsulent på kulturområdet, Slagelse Kommune

Som det fremgår, er der også hos kommunerne en bevidsthed om, at samrådene arbejder under begrænsede ressourcer, og at det derfor gælder om at finde den rigtige balance for, hvor meget samrådene kan gabe over.

Samlet tyder resultaterne på, at der overordnet set er god overensstemmelse mellem kommunernes og samrådenes ønsker til fremtiden. Det betyder ikke nødvendigvis, at udviklingen så går i den ønskede retning af sig selv, men det viser, at der – på tværs af casekommunerne – er et godt fundament for det videre samarbejde (se kapitel 11).

Det fælles centrale spørgsmål er dog, hvilke konkrete tiltag der skal til for at få kommunernes og samrådenes visioner til at mødes. Her er det en vigtig pointe, at ressourcemæssige udfordringer nogle gange gør, at samrådenes visioner holder sig på idéplanet. Omvendt afholder kommunerne sig af og til fra at komme med konkrete forslag og ideer, da de finder det vigtigt, at initiativet og ejerskabet kommer fra samrådene selv. Derfor kan en overvejelse være, hvordan kommunerne kan støtte op om samrådenes ideer og visioner, uden det sker på bekostning af samrådenes initiativ og ejerskab.

Kapitel 10: Områdespecifikke kendetegn og potentialer

I tråd med den landsdækkende undersøgelse af lokale samråd har analysen af casekommunerne illustreret, at der er store forskelle på tværs af de forskellige typer af samråd – både når det gælder samrådenes karakteristika, den rolle de spiller, og det samspil de har med kommunen.

Dette afsnit vil derfor sætte fokus på de enkelte samrådstyper én for én og trække opmærksomhedspunkter, særlige kendetegn og fremtidspotentialer frem. Som det vil fremgå, har samrådene på de respektive områder hver deres særlige styrker og udfordringer, hvorved der også kan være et læringspotentiale på tværs af områderne.

Kapitlet vil fokusere på samrådstyperne i relation til de fire roller og derudfra se på fremtidspotentialerne på området. Udfordringer og potentialer, der knytter sig til strukturen for samarbejdet, og de relationelle forhold, som i højere grad knytter sig til situationen i de enkelte kommuner, vil blive uddybet i kapitel 12, der omhandler de kommunespecifikke kendetegn.

Idrætssamråd

Idrætsområdet er overordnet karakteriseret ved at være det område, hvor antallet af foreninger er størst. Samtidig er det et område med stor politisk bevågenhed sammenlignet med de øvrige områder. Det kan være en medvirkende årsag til, at foreningernes kendskab til idrætssamrådene er udbredt – også blandt foreninger uden for idrætsområdet.

På trods af et højt kendskab er der dog kun 56 pct. af idrætsforeningerne i undersøgelsen, der angiver at være medlem af et samråd. Blandt medlemsforeningerne er kendskabet til idrætssamrådenes arbejde lidt lavere end blandt kulturelle samråd og BUS/spejdersamråd, og hele 30 pct. tillægger deres idrætssamråd ingen eller lille betydning for foreningen.

Det kan hænge sammen med områdets størrelse, som kan gøre det svært for idrætssamrådene at nå ud til alle foreninger, men det handler givetvis også om, at mange foreninger ikke orienterer sig mod de lokale brugerinddragelsesstrukturer (delrapport 3).

Samlet tyder tallene på, at der kan være et fortsat potentiale for at skabe en tættere relation mellem idrætssamrådene og medlemmerne.

Idrætssamrådene og de fire roller

I relation til de fire roller skiller idrætssamrådene sig ud ved at være den samrådstype, der i særdeleshed er orienteret mod rollen som interesseorganisation. Det kom tydeligt til udtryk i den landsdækkende undersøgelse, hvor rollen som interesseorganisation blev nævnt i 100 pct. af idrætssamrådenes vedtægter. Den store tilslutning til denne rolle kan blandt andet skyldes, at der – også historisk set – har været et strategisk fokus fra Danmarks Idrætsforbunds side på at etablere lokale råd, der kunne varetage områdets interesser (Thøgersen et al 2021, 31).

Resultaterne viser, at idrætssamrådene også udfolder rollen i praksis. Det ses blandt andet ved, at idrætssamrådene i den landsdækkende undersøgelse har den højeste grad af selv-vurderet indflydelse, når der sammenlignes på tværs af samrådstyper (Ibid. 76).

Casestudierne viser, at idrætssamrådene i casekommunerne benytter mange forskellige kanaler til deres interessevaretagelse. De fleste steder står samrådene på idrætsområdet stærkt i såvel mødestrukturer som uformelle kontaktflader til både forvaltningen og det politiske system, hvilket igen er i overensstemmelse med billedet fra den landsdækkende undersøgelse (Ibid. 67ff). Kun engagementet i § 35 stk. 2-udvalget ser ud til at være mindre end blandt de øvrige samrådstyper.

Det er ligeledes på idrætsområdet, at flest forskellige koordineringsinitiativer er i spil – eksempelvis i form af netværk, dialogmøder, besigtigelsesbesøg, undersøgelser mv. Mængden af tiltag kan blandt andet hænge sammen med områdets størrelse og karakter med mange forskellige typer af foreninger med forskellige behov. Det kan øge vigtigheden af koordinering – i modsætning til situationen på de mindre områder, hvor det kan være lettere at have føling med området som helhed.

Vigtigheden af koordinering forstærkes af idrætsområdets karakter, hvor mange forskellige typer af foreninger med forskellige interesser og facilitetsbehov kan føre til flere potentielle interessekonflikter end på de øvrige områder.

Casestudierne viser, at idrætssamrådene gerne vil påtage sig koordineringsrollen – også i højere grad, end de gør i dag. Samtidig er der flere eksempler på, at samrådene er bevidste om, at en stærk koordinering kan fremme samrådets indflydelsesmuligheder, hvorved koordineringsrollen også tænkes ind på strategisk vis.

Selv de mest veletablerede samråd finder det dog svært at engagere foreningerne, hvilket kan hænge sammen med, at mange foreninger har deres primære fokus på deres egne aktiviteter (delrapport 3). Der kan derfor være et potentiale i en tættere relation til foreningerne – eventuelt gennem flere koordinerende aktiviteter.

Servicerollen fylder ikke meget blandt idrætssamrådene i casekommunerne med undtagelse af Viborg Idrætssamråd, hvor servicerollen er direkte indskrevet i samrådets samarbejdsaftale med kommunen. Ellers varetages servicerollen på området primært af kommunerne. Når det gælder implementering, fylder det en del hos tre af de fire idrætssamråd. Lige som i den landsdækkende undersøgelse kredser idrætssamrådenes opgaver om forhold relateret til anlæg og lokaler (prioritering og fordeling af ønsker) samt uddeling af hæderspriser på området. Særligt i forhold til lokaler og anlæg er der overlap til den koordinerende rolle.

Der er dog store forskelle på idrætssamrådenes karakteristika på tværs af casekommunerne i undersøgelsen. I den ene ende af skalaen ses Viborg Idrætsråd, der har en helt særlig position i kraft af det store driftstilskud, de modtager fra kommunen til gengæld for løsningen af en række konkrete opgaver. Derudover har idrætsrådet en lang historik og en etableret

position med tætte relationer til såvel forvaltningen som det politiske system. I den anden ende af skalaen ses Varde Idrætsråd, der med kun seks års historik fortsat arbejder med at definere sin egen rolle og etablere sin position i brugerinddragelsesstrukturerne.

Derfor er der også forskel på, hvilke potentialer og udfordringer der er for de enkelte samråd. Disse forskelle vil der blive samlet op på i kapitlet om de kommunespecifikke kendetegn, udfordringer og potentialer.

Fremtidige potentialer for idrætssamråd

Sammenlignet med andre områder står idrætssamrådene generelt stærkt, hvilket også kommer til udtryk i casekommuner. Områdets styrke kan være en medvirkende årsag til, at idrætssamrådene i undersøgelsen ikke lægger særlig stor vægt på betydningen af de lovpligtige brugerinddragelsesstrukturer på området i form af § 35 stk. 2-udvalget.

Det er en tendens, der også ses blandt idrætsforeningerne, hvor få foreninger tillægger udvalget stor betydning (delrapport 3). Dette billede er ikke nødvendigvis en udfordring for idrætsområdet selv, men det kan være medvirkende til, at flere kommuner oplever, at idrætssamrådene nedprioriterer de tværgående udvalg.

Ses der i stedet på idrætssamrådenes roller, peger undersøgelsen samlet på, at det særligt er i forhold til den koordinerende rolle, at der fortsat er et stort udviklingspotentiale for at komme tættere på foreningerne.

Det gælder i nogle kommuner mere end i andre, men også hos de stærke samråd, kan der være et potentiale i at opnå et større indbyrdes kendskab og stærkere relationer. Ud over at det kan have positiv betydning i sig selv, kan det bidrage til at styrke rollen som interesseorganisation og samrådenes demokratiske legitimitet. Som analysen har vist, arbejder de enkelte samråd med mange forskellige typer af koordineringsinitiativer, som der kan hentes inspiration i. De enkelte kan have potentialer til at nå ud til forskellige foreningstyper, hvorved en kombination af flere koordinerende tiltag kan være en styrke. Også løsningen af konkrete opgaver kan være en måde, samrådene kan skabe synlighed omkring deres egen rolle på.

Roller som interesseorganisation står allerede i dag stærkt flere steder, men kan styrkes yderligere ved at arbejde med en kombination af de forskellige kanaler til interessevaretagelse. I brugen af de forskellige kanaler er det dog vigtigt samtidig at have fokus på, at tilidsbaserede relationer til de forskellige niveauer i kommunen også ser ud til at være en central forudsætning for et godt samspil og reelle indflydelsesmuligheder.

Kulturelle samråd

De kulturelle samråd skiller sig ud ved, at de ikke i lige så høj grad som de øvrige samråd er en integreret del af folkeoplysningsområdet. På landsplan er der repræsentanter fra kulturområdet i 47 pct. af kommunernes § 35 stk. 2-udvalg, mens både idrætten, aftenskolerne og de uniformerede korps som hovedregel er repræsenteret (Thøgersen 2021, 36). I

casekommunerne er kulturområdet repræsenteret i Folkeoplysningsudvalget i Høje-Taastrup Kommune og i Fritidssamrådet i Varde Kommune.

Derudover er området karakteriseret ved, at potentielle medlemmer af de kulturelle samråd kan være en mere diffus gruppe, end det er tilfældet på andre samrådsområder, hvilket også kom til udtryk i den landsdækkende undersøgelse (Thøgersen et al. 2021, 23). Der er mange forskellige typer af kulturaktører, og nogle kulturelle samråd har en medlemsskare, der rækker ud over foreningslivet. Det gælder eksempelvis i Slagelse Kulturråd, hvor både foreninger, institutioner og enkeltpersoner kan være medlem.

På tværs af casekommunerne angiver lidt over halvdelen af foreningerne på området (53 pct.), at de er medlem af det kulturelle samråd. Det er lidt under den tilsvarende andel på idrætsområdet og betydeligt lavere end på de to øvrige områder. Medlemsforeningerne på kulturområdet tillægger dog deres samråd relativ stor betydning sammenlignet med flere af de øvrige foreningsområder.

Kulturelle samråd og de fire roller

I relation til de fire roller skiller de kulturelle samråd i undersøgelsen på landsplan sig ud ved et stort fokus på implementeringsrollen. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at 46 pct. af de kulturelle samråd har nævnt implementeringsopgaver i deres vedtægter, mens den tilsvarende andel ligger mellem 11 og 21 pct. blandt de øvrige samrådstyper. Implementeringsrollen kommer også tydeligt til udtryk i casestudierne i de to kommuner – Høje-Taastrup og Viborg – hvor samrådet på kulturområdet har ansvaret for at administrere en større pulje til kulturelle aktiviteter.

Analysen viser, at det at administrere puljer kan være en vej til at udbrede kendskabet til samrådet blandt områdets foreninger. Hvor henholdsvis 89 og 100 pct. af de kulturelle foreninger i Høje-Taastrup og Viborg Kommune kender til det kulturelle samråd, er de tilsvarende andele i Slagelse og Varde Kommuner på henholdsvis 52 og 67 pct. Forskellene i kendskabet kan dog også påvirkes af andre forhold end puljemidlerne, men det er sandsynligt, at de spiller en stor rolle.

Blandt de kulturelle samråd er der ikke så entydigt fokus på rollen som interesseorganisation, som det er tilfældet på idrætsområdet. Varetagelsen af områdets interesser fylder dog noget – også i casestudierne – ikke mindst i de kommuner, hvor samrådene administrerer midler, og hvor de derfor har en særlig interesse i at arbejde for flere midler til området. Undersøgelsen på landsplan viser dog, at kulturelle samråd i lavere grad end de øvrige samråd oplever at have indflydelse på de kommunale beslutninger på området, hvilket også kan hænge sammen med, at området ikke altid er involveret i de lovpligtige brugerinddragelsesstrukturer.

Både servicerollen og koordineringsrollen har begrænset fokus blandt de kulturelle samråd. I forhold til koordineringen foregår den primært internt i samrådet, og derudover er der spredte tiltag for fælles aktiviteter i form af arrangementer, kurser, fælles annoncering og årsmøder rundt omkring hos medlemmerne, som kan være med til at styrke det

tværgående kendskab. Et særligt interessant koordinerende element ses desuden hos Kulturelt Råd i Høje-Taastrup Kommune, hvor repræsentanter fra kommunale kulturinstitutioner sidder med i rådet som tilforordnede. Det giver mulighed for, at koordineringen ikke kun omfatter foreningslivet, men også institutionerne på området. Koordineringen eksternt spiller dog samlet set en begrænset rolle hos de kulturelle samråd, og der er ikke en lige så klar kobling mellem koordineringsrollen og interessevaretagelsen, som der ses hos idræts-samrådene.

Fremtidige potentialer for kulturelle samråd

Analysen viser, at de kulturelle samråds roller varierer meget på tværs af kommunerne. Resultaterne tyder dog samlet på, at der på flere områder er et potentiale for at styrke samrådenes rolle på kulturområdet.

Det gælder ikke mindst i forhold til rollerne som interesseorganisation og koordineringsorgan, som også er de to roller, hvor den landsdækkende undersøgelse viser størst forskel mellem den rolle, samrådene spiller i dag, og den rolle, de gerne ville spille.

Rollen som interesseorganisation kan udfordres af, at kulturelle samråd ikke alle steder har adgang til de lovpligtige brugerinddragelsesstrukturer. I hvert fald har den landsdækkende undersøgelse vist, at samråd med repræsentation i § 35 stk. 2-udvalgene har en højere selvvalgt indflydelse end øvrige samråd.

En vej til at styrke muligheden for, at de kulturelle samråd kan udfolde rollen som interesseorganisation yderligere, kan derfor være at se på, hvilke mulige kanaler der er til stede. Her er det interessant, at Kulturelt Råd i Høje-Taastrup Kommune lægger stor vægt på deres deltagelse i Folkeoplysningsudvalget. Ikke kun på grund af indflydelsesmulighederne, men også fordi det giver området en etableret position på kultur- og fritidsområdet som helhed.

At involvere kulturområdet i § 35 stk. 2-udvalget kan være en mulig vej. Erfaringer fra Slagelse Kommune viser dog, at kulturelle samråd godt kan inddrages og få indflydelse på anden vis, såfremt kommunen åbner sine politikprocesser og inviterer samrådene ind, som det eksempelvis skete i forbindelse med udviklingen af kommunens strategi på området.

En anden vej til at styrke de kulturelle samråds rolle kan være at se på deres koordinerende funktion, hvor der ligeledes ser ud til at være et betydeligt potentiale. Selv i de kommuner, hvor foreningerne har et stort kendskab til samrådet, foregår koordineringen alligevel primært internt i samrådet.

Analysen har vist, at puljer kan styrke foreningernes kendskab til samrådene, men puljemidlerne alene skaber ikke nødvendigvis en relation til foreningerne. Det kan derfor være værd at overveje, om relationerne til foreningerne kan styrkes på anden vis – eksempelvis gennem nogle af de koordinerende aktiviteter, der allerede er eksempler på. Der kan også hentes inspiration fra idrætsområdet til tiltag, der kan give samrådene større indsigt i foreningernes behov og interesser på området, så de i højere grad end i dag har et legitimt

fundament til være med til at sætte en strategisk retning for området. Ligesom på idrætsområdet er der tale om et område, hvor der er mange foreninger og en stor forskellighed i foreningernes behov for eksempelvis faciliteter, hvorved den koordinerende funktion kan være særlig vigtig.

Såfremt der sættes fokus på interessevaretagelsen og den koordinerende funktion, kan det bidrage til at skabe en større klarhed over, hvad det er for en rolle, kulturelle samråd skal spille, hvilket i dag er uklart for en relativ stor andel af de kulturelle samråd i den landsdækkende undersøgelse (Thøgersen et al., 115). Konkrete opgaver – i form af fordelingen af puljemidler eller andre typer af opgaver – kan ligeledes være med til at definere og synliggøre samrådenes rolle over for områdets foreninger.

Aftenskolesamråd

Aftenskolesamrådene repræsenterer det mindste foreningsområde i undersøgelsen, når der ses på antallet af medlemmer i samrådene. Området er derudover karakteriseret ved, at posterne i samrådsbestyrelserne overvejende er besat af større aftenskoler, som nogle gange har aktiviteter i flere forskellige kommuner, og som derfor også har sæde i flere forskellige aftenskolesamråd.

Det kan på den ene side være en styrke, da der er mulighed for at dele erfaringer på tværs af kommunegrænser. Men på den anden side kan det være meget ressourcekrævende, når de samme aftenskoler skal besætte flere samrådsposter, og der samtidig også er pladser i § 35 stk. 2-udvalget, der skal besættes. Det kan være en af årsagerne til, at det at finde de tidsmæssige ressourcer til arbejdet i samrådet opleves som en lidt større udfordring blandt aftenskolesamråd end blandt øvrige samråd (Thøgersen et al 2021, 115).

På den positive side er der et meget udbredt kendskab til aftenskolesamrådene blandt aftenskolerne i foreningsundersøgelsen. Med undtagelse af Viborg Kommune, hvor der er betydeligt flere aftenskoler end i de øvrige kommuner, kender samtlige aftenskoler i de øvrige kommuner til deres respektive aftenskolesamråd. Også blandt aftenskolesamrådenes medlemmer er der udbredt kendskab til samrådenes arbejde. Dette kendskab styrker potentialet for, at aftenskolesamrådene kan spille en koordinerende rolle. På tværs af casekommuner oplever aftenskolesamrådene dog et begrænset engagement fra de mindre aftenskoler, hvilket kan trække i den modsatte retning.

I modsætning til situationen på idrætsområdet og kulturområdet, er der relativt begrænsede forskelle på aftenskolesamrådenes rolle og position på tværs af casekommunerne. Det er således nogle af de samme udfordringer og potentialer, der ses i alle fire kommuner.

Aftenskolesamråd og de fire roller

Ses der på aftenskolesamrådene og de fire roller, er det rollen som interesseorganisation, der fylder mest i samrådenes bevidsthed. Det ses i den landsdækkende undersøgelse, hvor det nævnes i 92 pct. af aftenskolesamrådenes vedtægter (Thøgersen et al 2021, 45), men det

kommer også tydeligt til udtryk i casestudierne, hvor rollen som interesseorganisation tillægges størst vægt blandt alle fire aftenskolesamråd.

Det er karakteristisk for interessevaretagelsen på aftenskoleområdet, at fokus i vid udstrækning er på tilskud og retningslinjer for tilskud. Det kan hænge sammen med, at området har lønede ledere og ansatte, hvorved de økonomiske rammer betyder meget. Det har været særlig tydeligt under coronanedlukningen, hvor det i særdeleshed er aftenskolesamråd, der har engageret sig i at sikre foreningernes vilkår (Ibid., 83). Det er desuden tydeligt, at en stor del af aftenskolesamrådenes interessevaretagelse foregår gennem § 35 stk. 2-udvalgene, som derfor er vigtige strukturer for disse samråd.

Selvom undersøgelsen viser, at aftenskolerne generelt har et udbredt kendskab til deres lokale aftenskolesamråd, fylder den koordinerende rolle ikke meget i samrådenes praksis. Koordineringen foregår primært på samrådsmøderne, og selvom de øvrige aftenskoler orienteres, kommer der sjældent input til samrådets arbejde. Ud over orienteringer og sporadiske forsøg på at engagere de øvrige aftenskoler er der ikke mange deciderede koordinerende aktiviteter i spil. Undersøgelsen på landsplan viser dog, at aftenskolesamrådene mener, at det at sikre dialogen på området burde fylde mere i samrådenes roller, end det gør i dag (Ibid., 108).

Serviceollen ser derimod ud til at fylde mere på aftenskoleområdet end på de øvrige samrådsområder. Selvom kommunerne er det primære serviceorgan, oplever samrådene på tværs af kommuner, at de jævnligt bliver spurgt til råds af aftenskolerne. Det kan blandt andet hænge sammen med, at aftenskoleområdet er præget af komplekse tilskudsregler, hvor der kan være et behov for vejledning.

I forhold til implementeringsrollen viser den landsdækkende undersøgelse, at aftenskoleområdet er det område, hvor færrest samråd løser implementeringsopgaver for kommunen. Det er dog samtidig interessant, at det også er det område, hvor der er størst forskelle på den aktuelle og ideelle rolle, når det gælder udførelsen af opgaver på vegne af kommunen (Ibid., 108). Det kan tyde på, at flere aftenskolesamråd gerne vil påtage sig opgaver. Casestudierne peger dog på, at der kan være et skisma mellem decideret opgaveløsning og de ressourcer, der er til rådighed i samrådet. Det er således ikke nødvendigvis alle aftenskolesamråd, der ønsker at påtage opgaver.

Fremtidige potentialer for aftenskolesamråd

Aftenskolesamrådene har generelt et stort fokus på interessevaretagelse, men casestudierne tyder også på, at der kan være potentialer for at styrke denne rolle yderligere. Som en af kommunerne nævner, har coronanedlukningen bidraget til at synliggøre aftenskolernes rolle som interesseorganisation. Der kan således være et momentum for at fortsætte den gode dialog, der mange steder har været mellem kommuner og samråd i forbindelse med krisehåndteringen. En interessant overvejelse er derudover, om fokus i interessevaretagelsen kan bredes ud til også at handle om andre ting end økonomi og retningslinjer. Kan der være andre forhold eller fælles tiltag, som aftenskoleområdet som helhed kunne nyde godt af?

En styrkelse af samrådenes rolle kan også ske gennem et større fokus på koordinering, hvor det især er kontakten til de mindre aftenskoler, der med fordel kan styrkes. Det er dog formentlig et vilkår på området, at de største aftenskoler med lønnede ledere ofte vil være dem, der trækker det største læs i samrådene.

Selvom kendskabet til samrådene generelt er stort, er der kun 36 pct. af aftenskolerne i foreningsundersøgelsen, der tillægger samrådet stor eller meget stor betydning. Der kan derfor fortsat være et potentiale i at styrke samrådenes synlighed og rolle.

Synligheden kan eksempelvis styrkes gennem opgaveløsning eller fælles arrangementer og events. Her er det interessant, at flere samråd gerne vil spille en større rolle, når det gælder løsningen af konkrete opgaver. Det kan både handle om opgaver, der løses direkte i samrådet, men det er også en mulighed, at samrådene kan spille en rolle i forhold til at få partnerskabsprojekter op at stå. Det kan eksempelvis være samarbejde om projekter på sundhedsområdet, hvor aftenskolerne kan sætte deres særlige kompetencer og erfaringer med særlige målgrupper i spil.

Nogle steder kan der også være et potentiale for at styrke synligheden gennem større fokus på kommunikationen af samrådenes eksistens og rolle – eksempelvis gennem omtale på kommunens hjemmeside.

Fra kommunernes side kan det derudover være et opmærksomhedspunkt, hvordan aftenskolesamrådene tænkes ind i den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur på området. § 35 stk. 2-udvalgene ser ud til at være vigtige for området. I tilfælde, hvor disse udvalg spiller en begrænset rolle, kan det derfor være relevant at overveje for både kommuner og samråd, hvilke andre kanaler der kan benyttes til dialog med aftenskoleområdet.

BUS/spejdersamråd

BUS/spejdersamråd har gennemsnitligt flere medlemsforeninger end aftenskolesamrådene, men der er stadig tale om små samråd. Foreningsundersøgelsen viser, at BUS/spejdersamråd er den samrådstype, hvor flest foreninger på området – 65 pct. – angiver at være medlem af samrådet. Der er dog samtidig næsten en fjerdedel af foreningerne, som ikke ved, om de er medlem, så der er stadig et potentiale for at arbejde med samrådenes synlighed.

I casekommunerne er der BUS/spejdersamråd i tre af kommunerne, mens de uniformerede korps i Varde Kommune tilhører Varde Fællesråd, der også omfatter flere andre foreningstyper. Der er i de fleste tilfælde tale om paraplyorganisationer, men i Viborg Kommune er der ikke en formel medlemsstruktur. Der er desuden det særlige ved strukturen på området, at samrådene typisk er organiseret, så der er en repræsentant for hver af de forskellige korps, der er til stede i kommunen. Denne repræsentant er ansvarlig for at være bindeled til de øvrige grupper/kredse inden for korpset, hvilket kan styrke samrådenes koordinerende funktion.

På tværs af casekommunerne er det karakteristisk, at det ikke er BUS/spejdersamrådene, kommunerne hører mest til. Der er i vid udstrækning en opfattelse af, at de overvejende passer sig selv, selvom der er en god dialog med dem. Det er samme billede, som kom til udtryk i en undersøgelse af de uniformerede korps på tværs af fem store kommuner i Danmark (Bedaf et al 2021). For medlemsforeningerne ser samrådene dog ud til at være vigtige. 50 pct. af foreningerne tillægger deres BUS/spejdersamråd enten stor eller meget stor betydning, hvilket er den højeste andel på tværs af foreningstyper.

Det viser, at samrådene spiller en vigtig rolle internt på området, selvom flere har en mindre synlig rolle over for kommunerne end de øvrige samrådstyper. Det kan hænge sammen med BUS/spejdersamrådenes store fokus på koordinering, som er uddybet nedenfor.

BUS/spejdersamråd og de fire roller

Når det gælder de fire roller, skiller BUS/spejdersamrådene sig ud ved at have et særligt stort fokus på den koordinerende rolle. Koordineringen er nævnt i hele 94 pct. af BUS/spejdersamrådenes vedtægter på landsplan (Thøgersen et al. 2021, 45) og står også helt centralt for BUS/spejdersamrådene i casekommunerne.

Her er det særligt interessant, at den koordinerende rolle tillægges en stor og selvstændig værdi, som ikke i samme grad ses blandt de øvrige samrådstyper. Det kan blandt andet skyldes, at de lokale grupper/kredse er en mere homogen flok, end det er tilfældet på idrætsområdet, og at fællesskab rent værdimæssigt fylder meget på området (Bjerrum et al. 2021).

Der er ikke den samme direkte kobling mellem koordineringsrollen og interessevaretagelsesrollen, som især ses blandt idrætssamrådene. En anden interessant pointe er, at Spejdernes Lejr på landsplan, der foregår i et samarbejde på tværs af mange spejderkorps, ser ud til at have haft en afsmittende effekt på samarbejdet på lokalt plan. Samrådene i casekommunerne understreger alle Spejdernes Lejr – og lokale arrangementer – som konkrete koordineringsarenaer.

Rollen som interesseorganisation er BUS/spejdersamrådene dog også bevidste om, men det kommer primært til udtryk ved, at samrådene har fokus på at sikre, at området ikke bliver glemt, og at de er synlige over for kommunen. Det kan også hænge sammen med, at der i casekommunerne ikke har været eksempler på større konflikter eller nedskæringer, der formentlig ville have mobiliseret samrådenes interessevaretagelsesrolle i højere grad. Som en informant understreger, lægger områdets karakter ikke op til potentielle interessekonflikter på samme måde, som det kan være tilfældet på idrætsområdet, da der er et mindre facilitetsbehov, og da aktiviteter og interesser på tværs af korps ikke er så forskellige.

Lige som på aftenskoleområdet viser casestudierne, at de formelle brugerinddragelsesstrukturer er vigtige for BUS/spejdersamrådene. Det er særligt her, at de har fokus på varetagelsen af områdets interesser.

Serviceollen er en rolle, flere af samrådene jævnligt tager på sig, selvom den primært ligger i kommunalt regi. Når det gælder implementering, er BUS/spejdersamrådene i begrænset grad involveret – med undtagelse af BUS i Høje-Taastrup, som har nogle formelle kompetencer og opgaver i forbindelse med tilskuddene på området.

Fremtidige potentialer for BUS/spejdersamråd

BUS/spejdersamråd er i den landsdækkende undersøgelse den samrådstype, hvor forskellen mellem samrådenes aktuelle og ideelle rolle er mindst. Det kan ses som et udtryk for, at samrådene er tæt på at spille den rolle, de mener, de bør spille, hvilket understøttes af, at medlemsforeningerne i vid udstrækning er tilfredse med samrådenes arbejde. Samtidig er der udbredt tilfredshed med samarbejdet med kommunen (Thøgersen et al. 2021, 86).

Også i casekommunerne virker BUS/spejdersamrådene til at være tilfredse med den rolle, de spiller, men der er også udviklingspotentialer. Flere nævner, at de gerne ville spille en mere aktiv rolle i forhold til arrangementer og andre fælles initiativer – som eksempelvis foreningsudvikling. Men at det dels kan knibe med ressourcer i samrådet selv, og dels med at få de øvrige grupper/kredse til at møde op. Det kan blandt andet hænge sammen med den struktur, der er i de uniformerede korps, hvor der er en tæt tilknytning til landsorganisationerne på området, og hvor der derfor er et stort engagement inden for hvert af de respektive korps – også på distriktsniveau. Da områdets størrelse samtidig er begrænset, kræver det noget at få de lokale grupper og kredse til at prioritere møder og aktiviteter i samrådsregi.

Også når det gælder samrådenes rolle som interessevaretagere, kan der være et potentiale på området. Her er det en central pointe, at samrådene har så godt fat i foreningerne på deres område, at de også på legitim vis kan varetage interesser for området som helhed. Samtidig giver flere af de kommunale repræsentanter i undersøgelsen udtryk for, at de oplever en stor velvilje på området, og at der ville være gode muligheder for at få sat tiltag i gang, hvis BUS/spejdersamrådene kom med fælles ønsker til initiativer – eller var aktive i en fælles diskussion af behovet for faciliteter på området.

Sådanne fælles diskussioner ville samtidig have et potentiale til at styrke samrådenes synlighed overfor foreningerne yderligere, og det ville skabe større klarhed omkring samrådenes roller og betydning. I den forbindelse viser casestudierne væsentligheden af, at samrådene har en konkret rolle at varetage.

Flere understreger eksempelvis, hvordan Spejdernes Lejr har fungeret som en katalysator for samarbejdet. Derfor kan det være centralt at være opmærksom på, der også ind imellem sådanne større begivenheder er andre konkrete opgaver eller fælles initiativer at tage fat på.

Som et sidste opmærksomhedspunkt kan det være centralt at overveje, hvordan samrådenes synlighed kan styrkes gennem større fokus på kommunikationen af deres rolle og eksistens. Ikke kun i flere af casekommunerne, men også i mange andre af landets kommuner, kan det være svært at finde informationer om BUS/spejdersamrådene, hvem der sidder i

samrådet, og hvilken rolle samrådene spiller. Det er et område, hvor kommunerne potentielt kan støtte – eksempelvis ved at omtale samrådene på kommunens hjemmeside.

Samråd for øvrige foreninger

Samråd for øvrige foreninger eksisterer kun i to af casestudierne – Høje-Taastrup og Varde Kommuner, og derfor vil denne samrådstype kun blive behandlet kort.

Fælles for de to samråd er, at deres tilstedeværelse hænger sammen med den tilskuds- og brugerinddragelsesstruktur, der er etableret i de to kommuner, som forudsætter, at alle foreninger har et samråd at være medlem af. Samrådene er således ikke etableret, fordi foreningerne selv oplevede et behov. Som analysen har vist, kan det være en udfordring at være et samråd for en gruppe af foreninger, der ikke naturligt hører sammen i et interessefællesskab, og hvor mange ikke oplever et behov for samrådet.

De to samråd spiller derfor i dag en relativ begrænset rolle. Begge steder arbejder de med at få etableret tættere bånd til foreningerne på området, men oplever det som svært. En særlig udfordring er her, at en del af de øvrige foreninger er mindre udadvendte end foreningslivet som helhed, og mange har primært fokus på deres egne aktiviteter. Samtidig er volumen ikke så stor – specielt ikke i Høje-Taastrup Kommune, hvor de uniformerede korps har deres eget samråd.

Samrådet i Varde Kommune har taget initiativer til flere fælles arrangementer, hvor også andre foreninger inviteres med. Generelt vil begge samråd gerne have et tættere samarbejde med de øvrige foreningsområder. Herunder kan det være en overvejelse, om de nuværende skillelinjer på tværs af samrådstyper er de rigtige, eller om linjerne kunne trækkes på anden vis, så forskelligheden internt i samrådene var knap så stor.

Alternativt kan der være et potentiale i at sætte fokus på, hvordan medlemsforeningernes forskellighed i højere grad kan ses som en styrke og sættes bedre i spil. Endelig kan samrådenes rolle ind i § 35 stk. 2-udvalget og tættere relationer på tværs af samrådene i de enkelte kommuner være en mulig vej til at styrke samrådene for øvrige foreninger.

Kapitel 11: Kommunespecifikke kendetegn og potentialer

Samrådenes roller og potentialer varierer ikke kun på tværs af områder – de varierer også i høj grad på tværs af de fire casekommuner i undersøgelsen. Analysen har vist, at forskellene kan hænge sammen med såvel historikken og traditionerne på området som konkrete samarbejdsstrukturer og personlige relationer. Det er disse forhold, dette kapitel vil sætte fokus på.

Særligt i forhold til historikken står kommunerne meget forskellige steder. Hvor den nuværende samrådsstruktur i Høje-Taastrup Kommune har været i spil siden 1991, er strukturen i Varde Kommune etableret i 2014. Derfor er det naturligt, at der er forskel på, hvor samrådene i disse to kommuner står i dag, og hvor godt de er integreret i beslutningsstrukturerne på området. Det betyder også, at der er forskel på, hvilke potentialer der ligger først for i de enkelte kommuner.

Analysens resultater tyder samlet på, at samrådene har den mest etablerede position i Høje-Taastrup og Viborg Kommuner, hvor andelen af foreninger, der angiver medlemskab, er størst. Det er samtidig i de to kommuner, at foreningerne tillægger samrådene den største betydning, og hvor der er størst tilfredshed med samrådenes arbejde. I Slagelse og Varde Kommuner er relationen mellem samrådene og foreningerne mindre tæt, og samrådenes position er mindre etableret – dog med variation på tværs af typer.

Casestudierne viser dog, at der i alle fire kommuner er både udfordringer og potentialer, der kan arbejdes videre med, ligesom der også internt i kommunerne er store forskelle på samrådenes roller og potentialer på tværs af foreningsområder.

I det følgende opsummeres og uddybes de særlige kendetegn og potentialer, som casestudierne har tydeliggjort i de enkelte casekommuner, men som også kan tjene til inspiration og refleksion over egen praksis for samråd og kommuner, der opererer i andre kontekster.

Det gælder uanset, om det er kontekster, hvor samrådene har en etableret position, eller kontekster, hvor samråd og kommuner stadig arbejder med at finde frem til en meningsfuld model for samarbejdet.

Det primære fokus vil være på de organisatoriske strukturer og relationer, der er i spil i casekommunerne, mens den måde samrådene udfolder deres forskellige roller på, vil fylde mindre. Det skyldes, at disse roller i vid udstrækning er områdespecifikke, og derfor er udfoldet i kapitel 10.

Forskellene på tværs af kommunerne skal også ses i lyset af variationen i karakteren af de lovpligtige § 35 stk. 2-udvalg, som samrådenes rolle i større eller mindre grad er knyttet sammen med. Derfor vil relationen mellem samrådene og disses lovpligtige strukturer også være i fokus. For hver af de fire casekommuner vil der være fokus på de følgende punkter:

- Samrådenes organisering, relationer og position
- Samrådene og den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur
- Særlige opmærksomhedspunkter og fremtidige potentialer

Høje-Taastrup Kommune

De fem samråd i Høje-Taastrup Kommune består af Idrættens Samråd, Kulturelt Samråd, BUS, Voksenundervisningens Samråd og Samrådet for Øvrige Foreninger.

Samrådenes organisering, relationer og position i kommunen

Samrådene i Høje-Taastrup Kommune er alle kommunalt nedsatte råd, der formelt set er udvalgt under Folkeoplysningsudvalget (se nedenfor), men som samtidig er paraplyorganisationer for foreningerne på deres respektive område. Samrådene har indgået i den nuværende struktur siden 1991, men to af rådene – Idrættens Samråd og BUS – eksisterede allerede som paraplyorganisationer inden da. Alle samråd har dermed eksisteret i mere end 30 år, hvilket kan være en væsentlig medvirkende forklaring på den etablerede rolle, de har i kommunen.

Da strukturen blev etableret, blev det samtidig besluttet, hvilke kompetencer og opgaver der skulle tildeles samrådene på området, herunder de formelle kompetencer samrådene har omkring fordeling af tilskud til de respektive områders foreninger. Samrådene havde dermed fra starten af en konkret funktion – dog med nogen variation på tværs af samrådstyper. Der er derfor relativ stor klarhed omkring den rolle, samrådene spiller og forventes at spille i brugerinddragelsesstrukturene på området.

Som det understreges af flere informanter, kræver det både tid og tålmodighed at få opbygget tillidsfulde relationer i samarbejdet mellem samråd og kommuner. Det understreges eksempelvis af Kulturelt Samråd, som repræsenterer et område, der ikke alle steder er tænkt ind i de formelle strukturer:

”Det har været meget pudsigt at følge udviklingen tilbage fra 1991, fordi i starten var vi ligesom den grimme ælling, fordi hvad skulle vi der? Vi hører jo ikke ind under det, der er folkeoplysningens centrale dele, som er idræt, spejder osv. Så det har været en kamp op ad bakke, må man sige. Men nu er vi anerkendt som en ligeværdig samarbejdspartner i folkeoplysningsudvalget, og derfor har det været en fryd for mig at kunne følge det hele vejen igennem og se hvordan vi nu sidder i dag, hvor de kulturelle foreninger i kommunen bliver betragtet på linje med alle mulige andre folkeoplysende foreninger. Det, synes jeg, har været den vigtigste del af udviklingen. Det at vi nu tages alvorligt, og det er helt specielt, synes jeg, for Høje-Taastrup kommune.”

Interview med bestyrelse, Kulturelt Samråd, Høje-Taastrup Kommune

Den måde, samrådene fungerer på i Høje-Taastrup Kommune, er imidlertid også et godt eksempel på den gensidige vekselvirkning, der er mellem personlige relationer og strukturer. Både på kommunalt niveau og på samrådsniveau understreges betydningen af gode og tætte relationer på tværs af samråd og kommune, og strukturen ser ud til at skabe gode rammer for relationerne.

Mødemæssigt er der nogle klare strukturer ved, at en kommunal repræsentant fungerer som sekretær for samrådene på henholdsvis idræts- og kulturområdet og dermed deltager i alle samrådsmøderne. Men også på de øvrige områder har samrådene en kontaktperson, som de bruger løbende, og som deltager i samrådenes årsmøder og efter behov. Generelt er de fleste samråd karakteriseret ved, at en bred gruppe af repræsentanter er med i bestyrelserne. Det er en styrke, at der er en etableret struktur og nye hænder til at tage over, såfremt nøglepersoner skiftes ud.

Både på det politiske niveau og forvaltningsniveauet er der tradition for en høj grad af decentralisering, og der er villighed til at afgive beslutningskompetence til samrådene. Der er dermed tradition for, at samrådene involveres på de områder, der er centrale for dem, og at tingene afklares løbende.

En anden væsentlig forudsætning for det gode samarbejde er, ifølge flere af de kommunale repræsentanter, at samrådene formår at sætte sig ud over enkeltforeningers interesser. På tværs af de fleste samrådstyper er arbejdet i samrådene relativt bredt funderet med repræsentation fra mange forskellige typer af foreninger. Fra samrådenes side er de bevidste om, at de skal repræsentere området som helhed. Flere samråd oplever dog – i tråd med situationen i de øvrige kommuner – at der er begrænsede input fra områdets øvrige foreninger. Selvom samrådene har både stærke relationer og en tydelig funktion, kan det således stadig være svært at nå bredt ud.

Samrådene og den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur

Da alle fem samråd formelt set fungerer som udvalg under Folkeoplysningsudvalget, er der organisatorisk set en tæt relation mellem samrådene og udvalget. Samrådene fordeler tilskud til foreningerne på deres område med udgangspunkt i retningslinjer, der er godkendt af Folkeoplysningsudvalget. Derudover fungerer samrådene som fagudvalg for Folkeoplysningsudvalget, hvor tanken er, at samrådene kan bidrage med områdespecifik viden ind i Folkeoplysningsudvalgets arbejde.

Folkeoplysningsudvalget i kommunen er kendt blandt foreningerne på området: 72 pct. af foreningerne i foreningsundersøgelsen har angivet, at de kender til udvalget, hvilket er en høj andel i forhold til de øvrige kommuner. Generelt er der en relativ høj andel af foreningerne i kommune, der oplever at have mulighed for inddragelse i de kommunale beslutninger, og også oplevelsen af kommunal lydhørhed er udbredt (delrapport 3).

Hos flere samråd er det tydeligt, at Folkeoplysningsudvalget bliver brugt som en væsentlig interessevaretagelseskanal. Det gælder ikke mindst for BUS og Voksenundervisningens Samråd, men også Kulturelt Samråd ser det som en væsentlig formel kanal. Omvendt lægger Idrættens Samråd betydeligt mindre vægt på folkeoplysningsudvalgets rolle.

Både hos de kommunale repræsentanter og hos flere samråd er der dog en opfattelse af, at der er et potentiale for at udvikle udvalgets rolle. Her nævnes det blandt andet, at det er blevet for meget et 'driftsudvalg', mens principielle diskussioner og debatter om, hvilken

retning området skal bevæge sig i, fylder mindre end tidligere. Derfor diskuteres det af og til, om den nuværende struktur er den rigtige:

”Vi har måske også en udfordring med, at vores folkeoplysningsudvalg ikke har været så drivende i udviklingen, så det er nok lidt grunden til, at vi gerne vil kigge på det. Det kan også være, at det gør, at der kommer noget gang i det. Nogle gange skal stolen jo brænde lidt, før man så endelig genopfinder sig selv, og hvis vi ender med det, vil det jo også være fint. Så der er ikke sådan et udpræget ønske om at lukke det ned – hverken fra politisk side eller samrådernes side. Jeg tror bare, vi har en fælles interesse i, at hvis man skal sidde så mange mennesker et sted og mødes en gang om måneden, så skal det også være fordi, det giver mening for alle, og det skal være en gevinst for vores folkeoplysende område.”

Interview med Formand for Fritids- og Kulturudvalget, Høje-Taastrup Kommune

Relateret til Folkeoplysningsudvalgets rolle nævner flere samrådsrepræsentanter, at det ville være en styrke at få mere samarbejde på tværs af samrådene op at stå. Det gælder især Kulturelt Samråd, Voksenundervisningens Samråd og Samrådet for Øvrige Foreninger. På tværs af både samråd og kommunale repræsentanter nævnes lederakademiet, som er et samarbejde omkring en foreningslederuddannelse, som et eksempel på et initiativ, der går på tværs af samrådene, og hvor der er et positivt udbytte.

Uanset hvilken model, der vælges for den fremtidige struktur, kan det derfor være et vigtigt opmærksomhedspunkt, hvordan det sikres, at der fortsat er rum for sparring og erfaringsudveksling på tværs af de enkelte foreningsområder – og at der samtidig sikres nogle indflydelseskanaler til de områder, der i dag ser Folkeoplysningsudvalget som en vigtig kanal for deres interessevaretagelse.

Særlige opmærksomhedspunkter og fremtidige potentialer

Overordnet set viser analysen, at der er et velfungerende samarbejde mellem kommune og samråd, hvor samrådene også har mulighed for reel indflydelse i kraft af den høje grad af decentralisering af beslutningerne.

Foreningernes medlemskab af samrådene ligger også højt i forhold til de øvrige casekommuner, hvilket tyder på, at der er gode relationer mellem samrådet og mange af foreningerne på området. Det er dog alligevel et felt, hvor der ser ud til at være et fortsat potentiale. Især er det interessant, at mange foreninger ikke ser sig selv som medlemmer af et samråd, selvom de formelt set er det. En ulempe ved det automatiske medlemskab kan være, at det ikke kræver, at foreningerne aktivt forholder sig til samrådenes betydning for dem som forening. På tværs af områder er der derfor fortsat et potentiale for at nå bredere ud med kendskabet til samrådene.

Et andet opmærksomhedspunkt er det ønske, flere samråd giver udtryk for, om at styrke relationerne på tværs af de respektive samråd. En mulighed kan være at tænke dette ønske ind i forbindelse med en eventuel fremtidig diskussion af Folkeoplysningsudvalgets rolle, så relationen mellem samrådene og udvalget kan styrkes yderligere på de felter, hvor der er fælles interesseflader.

Endelig er der i kommunen en særlig problematik i forhold til Samrådet for Øvrige Foreninger, hvor udfordringen er at finde fælles interesser, der går på tværs af samrådets meget forskellige medlemsforeninger (se 'Samråd for øvrige foreninger' i kapitel 10).

Samlet kan de særlige opmærksomhedspunkter for samrådenes position i Høje-Taastrup Kommune opsummeres i de følgende punkter:

- Styrkelse af det generelle kendskab til samrådene
- Styrkelse af samarbejdet på tværs af samrådene
- Fokus på synlighed og rolleafklaring for Samrådet for Øvrige Foreninger
- Opmærksomhed på den videre udvikling af Folkeoplysningsudvalgets rolle i sammenhæng med samrådenes rolle i udvalget og de fælles interesseflader, der går på tværs.

Slagelse Kommune

I Slagelse Kommune er der fire foreningssamråd Slagelse Idræts Råd, Slagelse Kulturråd, BUS og Aftenskolesamrådet.

Samrådenes organisering, relationer og position i kommunen

De fire samråd i kommunen er overordnet set meget forskellige. De er også etableret på forskellige tidspunkter – og der er store forskelle på den rolle, de spiller på deres respektive områder.

Slagelse Idræts Råd, Slagelse Kulturråd og BUS er alle organiseret som paraplyorganisationer, mens Aftenskolesamrådet er et formaliseret samarbejde mellem aftenskolerne uden decideret medlemskab. Der er endvidere forskel på medlemsstrukturen: I Slagelse Idræts Råd er idrætsforeningerne automatisk medlem, mens der er indmeldelse og kontingentbetaling i Slagelse Kulturråd. Sidstnævnte skiller sig desuden ud ved ikke at være en del af den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur i Forum for Folkeoplysning, hvor de øvrige samråd hver er repræsenteret med to personer.

Analysen har vist, at kendskabet til samrådenes eksistens blandt foreninger på området er relativt udbredt på de fleste områder, mens andelen af foreninger på kultur- og fritidsområdet, der angiver at være medlem af et samråd, er lavt (34 pct.). Samtidig er medlemsforeningernes kendskab til samrådenes arbejde heller ikke så udbredt, som i flere af de øvrige kommuner, og relativt få foreninger tillægger samrådene stor eller meget stor betydning (kapitel 2).

Der er således et potentiale for, at samrådene på flere fronter kan nå bredere ud i foreningslivet, ligesom der kan være et behov for at tydeliggøre samrådenes position og rolle.

Samrådene og den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur

Analysens resultaterne skal ses i lyset af, at de samråd, som er med i Forum for Folkeoplysning (Slagelse Idræts Råd, BUS og Aftenskolesamrådet), oplever, at nedlæggelsen af det tidligere folkeoplysningsudvalg har medført en klar forringelse af deres

indflydelsesmuligheder. Det kan påvirke deres opfattelse af samarbejdet, selvom der er generel tilfredshed med den daglige dialog med forvaltningen.

Forum for Folkeoplysning afløste det tidligere folkeoplysningsudvalg i 2018. Der er således stadig tale om en meget ny konstruktion. Det kan være en medvirkende forklaring på, at kun 37 pct. af foreningerne på området kender til udvalget, og en stor del af disse kun til lægger kun udvalget begrænset betydning (delrapport 3).

Baggrunden for den nye struktur var fra politisk side at komme tættere på de menige foreninger, og var samtidig et udtryk for, at samarbejdet i det tidligere folkeoplysningsudvalg ikke fungerede optimalt.

På tværs af forvaltning og samråd er der dog meget forskellige opfattelser af, hvordan den nye struktur fungerer. Hvor samrådene oplever den nye struktur som en klar forringelse af deres indflydelsesmuligheder, oplever forvaltningen, at det har givet noget positivt for relationen til foreningerne, og at det samtidig har kortet sagsbehandlingstiden:

”Man valgte politisk at nedlægge folkeoplysningsudvalget, fordi man gerne ville være i tættere og mere direkte kontakt med foreningslivet. Så man ikke havde det der meget styrende mellemlid. Og det betyder også, at samrådene er blevet en høringspart i stedet for at være et samlet udvalg for sig selv. Og det har gjort, at sagsbehandlingstiden over for foreningslivet er blevet markant hurtigere. I stedet for at det har kunnet tage måneder at beslutte nogle ting, så er det nærmest fra dag til dag, tingene kan blive behandlet. Det er i hvert fald sådan, vi som forvaltning oplever det, og også sådan jeg håber, at foreningslivet oplever det. Sådan som vi hører, at samrådene oplever det, så synes de ikke, at de er lige så meget inddraget som tidligere. Og det kan der principielt også være noget om.”

Konstitueret leder, Kultur- og Fritidsforvaltningen, Slagelse Kommune

I den nye struktur er der fire-seks årlige temamøder, hvor alle foreninger inviteres med ind. Et tiltag som fra forvaltningens side har været positivt, men som samrådene ikke mener, kan erstatte de relationer, de tidligere havde ind i det kommunale system gennem folkeoplysningsudvalget.

Samlet ser der i Slagelse Kommune ud til at være et skisma mellem den rolle, samrådene ønsker at spille, og den direkte kontakt kommunen ønsker at have til foreningslivet. Det kan tyde på et behov for en forventningsafstemning om, på hvilke områder samrådene er bindeleddet mellem foreninger og kommunen, og på hvilke områder den direkte kontakt mellem kommunerne og foreningslivet skal sættes i spil.

Ses der på situationen fra foreningernes perspektiv, oplever foreningerne i Slagelse Kommune i lidt mindre grad end foreningerne i de øvrige kommuner, at der er lydhørhed i kommunen og mulighed for at foreningerne kan inddrages i de kommunale beslutninger (delrapport 3).

Det kan blandt andet hænge sammen med, at beslutningsstrukturerne ikke umiddelbart er så synlige for offentligheden. Eksempelvis kan det være svært at finde konkrete oplysninger om, hvilken rolle Forum for Folkeoplysning spiller, og hvordan de respektive samråd involveres i beslutninger på området. Der kan derfor være et potentiale i mere synlighed og tydelighed omkring de respektive aktørers rolle og foreningernes muligheder for inddragelse.

Særlige opmærksomhedspunkter og fremtidige potentialer

Samrådenes position i Slagelse Kommune skal ses i sammenhæng med, at relationen mellem kommunen og flere af samrådene igennem en årrække ikke har været så tæt. Det gælder især på idrætsområdet. Da undersøgelsen blev gennemført, var oplevelsen fra begge sider dog, at relationen var under positiv forandring. Der er således en tættere relation og også nogle etablerede mødestrukturer at bygge videre på i det fremtidige samarbejde.

Situationen i Slagelse Kommune understreger pointen om, at en kommune kan være mindre tilbøjelig til at tildele et samråd opgaver og indflydelsesmuligheder, hvis der er tvivl om, hvorvidt samrådet har hele baglandet med. Omvendt kan det fra samrådets side være demotiverende ikke at blive inddraget på de områder, man mener at være berettiget til indflydelse på, og den begrænsede inddragelse kan igen hæmme foreningernes tilslutning til samrådets arbejde.

I Slagelse Kommune ligger der derfor – især på idrætsområdet – et fortsat arbejde i en tydelig afklaring af, på hvilke områder samrådet kan forvente af få indflydelse, og på hvilke områder kommunen også gerne vil inddrage foreningslivet som helhed. Herunder kan det være centralt at forventningsafstemme, hvornår i processen samrådet i givet fald skal inddrages. Derudover kan relationen styrkes af en tættere kobling mellem samrådet og baglandet.

Slagelse Kulturråd skiller sig ud fra de øvrige områder, da de ikke er en del af den lovpligtige brugerinddragelse og derfor heller ikke har oplevet forringede indflydelsesmuligheder i forbindelse med den nye struktur. Der er samlet set en god dialog mellem Slagelse Kulturråd og forvaltningen, hvilket blandt andet ses ved, at rådet for nyligt har været involveret i udarbejdelsen af kommunens kulturstrategi. Pointen om behovet for at styrke relationen til baglandet gælder dog også på kulturområdet, da de kulturelle foreningers kendskab til rådet er begrænset.

Her kan det være en interessant overvejelse, at kendskabet til de kulturelle samråd er betydeligt større i de kommuner, hvor samrådet har en konkret opgave i form af uddeling af midler. Det kan derfor overvejes, om synligheden generelt kan styrkes gennem tildeling af konkrete opgaver eller funktioner – inden for de ressourcemæssige rammer, der er til rådighed i samrådet.

Samlet tyder analysen på, at de følgende opmærksomhedspunkter kan være særligt relevante for det videre arbejde med samrådenes rolle i Slagelse Kommune:

- Styrkelse af koblingen mellem samrådene og deres bagland
- Styrkelse af samrådenes synlighed – evt. gennem konkrete opgaver
- Styrkelse af relationer og konstruktiv dialog på tværs af kommuner og samråd
- Fokus på balance og klar forventningsafstemning mellem kommunens ønske om at inddrage hele foreningslivet og samrådenes ønske og tiltænkte funktion om at være bindeled mellem kommune og foreninger
- Fokus på, hvilken rolle Forum for Folkeoplysning skal spille, og synliggøre det for både foreninger og samråd.

Varde Kommune

De fire foreningsråd i Varde Kommune er Varde Idrætsråd, Kulturelt Råd, Aftenskolerådet og Varde Fællesråd.

Samrådenes organisering og position

Alle fire samråd er etableret i forbindelse med den nye struktur, der trådte i kraft, da det tidligere folkeoplysningsudvalg blev nedlagt i 2014. De er således alle etableret på kommunalt initiativ og fungerer formelt som udvalg under Kultur- og Fritidsudvalget samtidig med, at de er organiseret som paraplyorganisationer for foreningerne på deres respektive områder.

Den korte historik og det kommunale initiativ kan være medvirkende forklaringer på, at samrådene stadig arbejder med at afklare deres egen rolle, og hvordan de bedst får etableret deres position i brugerinddragelsesstrukturerne på området.

På trods af den korte historik er der dog et relativt udbredt kendskab til samrådene blandt foreningerne på området. Det gælder især på aftenskoleområdet og idrætsområdet, hvor henholdsvis 100 og 91 pct. af foreningerne på området kender til samrådets eksistens.

Samtidig er det tydeligt, at foreningernes tilknytning til samrådene er relativt begrænset. Det ses ved, at kun 42 pct. af foreningerne angiver at være medlem af et samråd (trods det automatiske medlemskab), og kun en femtedel af medlemsforeningerne tillægger deres samråd stor eller meget stor betydning. Det viser, at samrådene endnu ikke spiller en afgørende rolle i interessevaretagelsesstrukturerne på området. Der er dog 60 pct. af medlemsforeningerne, som er tilfredse med samrådets arbejde.

Derudover er det interessant, at foreningerne generelt er meget godt tilfredse med samspillet med kommunen (delrapport 3). Kendskabet og den generelt store tilfredshed tyder samlet på, at der er et godt fundament at arbejde videre med.

Samrådene og den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur

I forbindelse med samrådenes etablering i 2014, blev Fritidssamrådet etableret som kommunens lovpligtige § 35 stk. 2-udvalg. Det er formelt set et høringsorgan, men i praksis fungerer møderne i udvalget overvejende som informationsmøder.

Samrådene har hver to repræsentanter i Fritidssamrådet, og der er dermed en formel sammenhæng mellem rådene og udvalget. Formanden for Kultur- og Fritidsudvalget er automatisk formand for Fritidssamrådet, som dermed også har politisk deltagelse.

På tværs af informanter er der enighed om, at Fritidssamrådet spiller en begrænset rolle, og at udbyttet af møderne er begrænset. Heller ikke blandt foreningerne er det opfattelsen, at udvalget spiller nogen større rolle (delrapport 3).

Det kan derfor være en overvejelse, hvordan det fælles forum kan sættes bedre i spil og bidrage positivt ind i samrådsstrukturen. Her er det et opmærksomhedspunkt, at de enkelte samråd har forskellige opfattelser af, i hvilken grad de fælles møder kan skabe værdi. Hvor særligt Varde Fællesråd er optaget af, hvordan de fælles synergier kan sættes bedre i spil, nævner flere af de øvrige samråd, at det kan være svært at finde fælles interessefelter på tværs af områderne, og at kommunen også bør være opmærksom på områdernes forskellighed, så møderne opleves relevante.

Særlige opmærksomhedspunkter og fremtidige potentialer

Den begrænsede klarhed omkring samrådenes roller og funktion er til stede på tværs af samråd og kommunale repræsentanter. Både på politisk niveau og forvaltningsniveau er man samtidig opmærksom på, at man i bagklogskabens lys med fordel kunne have været mere tydelig omkring forventningerne til samrådene, da de blev etableret:

”Hvis jeg skal se tilbage – og der skal vi jo altid lære af de ting, der er gået godt, og de ting, vi kan gøre bedre – så har det været svært for rådene at definere deres opgave. Det kan godt være, vi måske heller ikke har været gode nok til at definere, hvad vi ønskede, de skulle arbejde med. De er tit kommet til os og har spurgt ’Jamen, hvad vil I gerne have, vi arbejder med?’. Og der har vi måske ikke været klare nok i den definition. For os var det jo et ønske om at skabe netværk og nogle råd, som selvfølgelig kunne være tale-rør for foreningerne.”

Udvalgsformand, Varde Kommune

Interviewene tyder dog på, at der både fra kommunens og samrådenes side er et ønske om og en vilje til at arbejde videre med at udvikle samrådenes roller. Det er også mange af de samme ting, der nævnes på tværs: Der er et ønske om mere dialog mellem samråd og forvaltning og et ønske om, at samrådene involveres mere i konkrete processer – eksempelvis i forbindelse med udviklingen af politikker på området.

Der ser dermed ud til at være et godt fælles udgangspunkt for samarbejdet, men det er også tydeligt, at der kan være brug for både forventningsafstemning og dialog for at nå derhen. Særligt idrætssamrådet har et ønske om større og tidligere inddragelse i beslutningsprocesserne. Og de hidtidige erfaringer med høringsprocesser og lignende kan tyde på, at der er behov for en forventningsafstemning om, hvilke beslutninger der er mulighed for at påvirke, og hvordan hørings svar fra samrådene indgår i beslutningsprocesserne.

Samtidig kan det være et relevant opmærksomhedspunkt at overveje, om samrådene skal have konkrete funktioner eller opgaver, som kan være med til at synliggøre deres rolle.

Som det er i dag, har samrådene hver fået et beløb, som de kan bruge på den måde, de selv mener, giver bedst mening. Hos flere samråd er der dog ikke klarhed om, hvordan de bruger midlerne på bedst mulig vis. Her er det interessant, at man i aftenskolerådet har valgt at bruge det som puljemidler, der uddeles efter ansøgning til særlige tiltag på området. Som analysen tidligere har vist, har det medvirket til at nå ud til flere af de aftenskoler, som ellers ikke har engageret sig i samrådene.

Samlet set tyder undersøgelsen på, at kommunikationen mellem kommuner og samråd med fordel kan styrkes. Derudover er det en vigtig pointe, at der også kan være behov for at gøre en indsats for at vænne foreningerne til at bruge samrådene. De har været vant til at gå direkte til kommunen og er godt tilfredse med samarbejdet.

Såfremt samrådenes position som aktivt bindeled mellem kommune og foreningsliv skal stå stærkt, kræver det derfor en aktiv indsats fra både kommunen, samrådene og foreningerne på området. Det gælder på tværs af områder – og ikke mindst for Varde Fællesråd – som har særlige udfordringer med at nå ud til de mange forskellige foreningstyper, rådet dækker. Det kan derfor være et selvstændigt opmærksomhedspunkt at overveje Fællesrådets fremtidige struktur, så styrkerne i de foreninger, Fællesrådet repræsenterer, kan sættes bedre i spil.

Samlet set viser resultaterne, at der er meget at bygge videre på i relationen mellem kommune, samråd og foreninger i Varde Kommune, og at det følgende kan være relevante opmærksomhedspunkter for det videre arbejde:

- Gensidig forventningsafstemning og afklaring af samrådenes roller på tværs af kommuner og samråd
- Forventningsafstemning om, hvilke beslutninger samrådene involveres i, og hvornår i processen det sker (tidlig kontra sen inddragelse)
- Synliggørelse af samrådenes rolle over for foreningerne – evt. gennem konkrete opgaver eller funktioner
- Styrkelse af relationer og konstruktiv dialog på tværs af kommuner og samråd – evt. gennem flere møder mellem samråd og forvaltning
- Fokus på Fællesrådets særlige problemstillinger og potentialer (se kapitel 10)
- Fokus på, hvordan Fritidssamrådets rolle kan styrkes, så det tilfører større værdi til samrådenes arbejde

Viborg Kommune

De fire samråd i Viborg Kommune er Viborg Idrætsråd, Kulturelt Samråd, BUS og Viborg Folkeoplysnings Samråd.

Samrådenes organisering og position

Samrådene i Viborg Kommune er meget forskellige – både når det gælder deres historik, organisering og position i beslutningsstrukturen i kommunen. Foreningsinitiativet har fyldt meget i oprettelsen af samrådene – hos Kulturelt Samråd var kommunen dog også

involveret. Med undtagelse af BUS, hvor alle inviteres med, er der tale om aktivt medlemskab med indmeldelse.

Foreningernes kendskab til samrådene er højt – især på idrætsområdet og kulturområdet, hvor henholdsvis 94 og 100 pct. af foreningerne på området har angivet at kende til samrådet. På aftenskoleområdet er kendskabet dog relativt lavt, hvilket kan skyldes, at der er mange mindre aftenskoler i kommunen. Andelen af medlemmer er også højt: 72 pct. af de foreninger, der har deltaget i undersøgelsen, er medlem af et samråd, hvilket er den højeste andel på tværs af casekommunerne.

Idrætsrådet skiller sig markant ud – både fra de øvrige samråd i kommunen og fra samrådene i de andre casekommuner – ved at have en stærk og professionel organisation med mange ansatte, der løser en lang række konkrete opgaver for kommunen.

De øvrige samråd i kommunen skiller sig ikke på samme måde ud fra samrådene i andre kommuner. Der er generelt gode relationer på tværs af kommuner og samråd. Det er ikke så formaliseret, men interviewene giver indtryk af tilfredshed med samarbejdet på tværs af samråd og kommuner. Dog kunne de kommunale repræsentanter godt tænke sig at høre mere til samrådene på de mindre foreningsområder, mens udfordringen fra disse samråds side er at nå bredt ud og at fremme foreningernes engagementet i samrådsarbejdet.

I BUS er samrådsarbejdet bundet op på enkeltpersoner i en relativt løs organisering, hvilket kan være en potentiel udfordring for samrådets forankring. På kulturområdet er der god og stigende tilslutning fra områdets foreninger. Samrådsarbejdet i dag er dog meget koncentreret omkring fordelingen af puljemidler på området.

Samrådene og den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur

Samrådenes kobling til det lovpligtige § 35 stk. 2-udvalg, som i Viborg Kommune hedder Fritidsrådet, er ikke så tæt som i de øvrige kommuner. Samrådene står dog for at organisere valg til Fritidsrådet, og både BUS og Voksenundervisningens Samråd har repræsentanter i rådet, mens der ikke er overlap på idrætsområdet. Det kulturelle område står i Viborg Kommune uden for den lovpligtige struktur på folkeoplysningsområdet.

Fritidsrådet blev etableret i 2018 ved en nedlæggelse af Folkeoplysningsudvalget, og er dermed relativt nyt i sin nuværende form:

”En kort historik er jo, at man før i tiden havde et folkeoplysningsudvalg, igen bredt repræsenteret selvfølgelig indenfor folkeoplysningsområdet, men der var lidt mere sagsbehandling. Man gik hver enkelt sagsbehandling grundigt igennem og holdt en del møder og sådan nogle ting. Og så var det sådan set et ønske fra politisk side og fra forvaltningens side, at man lavede lidt om på det, så man ikke behøver at sagsbehandle. Det er bedre, at vi sætter gang i nogle ting og er med til at udvikle i stedet for.”

Formand for Fritidsrådet, Viborg Kommune

I modsætning til situationen i Slagelse Kommune er der ikke samme utilfredshed med nedlæggelsen af udvalget. Det kan hænge sammen med, at de formelle kompetencer stadig er

til stede, og samrådene stadig oplever, at udvalget kan bruges som en kanal ind i det politiske system, hvilket særligt BUS og Viborg Folkeoplysnings Samråd benytter sig af.

55 pct. af foreningerne i kommunen angiver at kende til Fritidsrådet, og andelen, der tillægger udvalget lille eller ingen betydning, er lavere end i de øvrige kommuner. Selvom nogle af det tidligere folkeoplysningsudvalgs formelle kompetencer er flyttet væk fra Fritidsrådet, ser det dermed ud til, at udvalgets rolle stadig giver mening for både samråd og foreninger. Det kan hænge sammen med, at man fra kommunens side har forsøgt at putte andre kompetencer ind i udvalget, så det får en mere udviklingsorienteret rolle, hvilket der stadig arbejdes med.

Særlige opmærksomhedspunkter og fremtidige potentialer

Samrådene i kommunen er så forskellige, at de også er forskellige steder, når det gælder fremtidige potentialer. I forhold til samarbejdet mellem samråd og kommune er det generelle billede en overordnet tilfredshed.

De mindre samråd er i nogen grad udfordret på ressourcer og synlighed. Spørgsmålet er derfor, om kommunen kunne støtte op omkring samrådenes arbejde med at nå ud til foreningerne på området. I dag kan det være svært for udenforstående at finde informationer om samrådene og deres rolle. En overvejelse kunne derfor være at omtale samrådene på kommunens hjemmeside, så de forskellige muligheder for indflydelse og strukturerne omkring dem blev mere synlige og tilgængelige for menige foreninger på området.

Det videre arbejde med udviklingen af Fritidsrådets rolle er ligeledes interessant i forhold til relationerne på tværs af samrådene på området. Ligesom i flere af de øvrige kommuner er idrætsområdet mindre orienteret mod de fælles arenaer end samrådene på de mindre foreningsområder. Samtidig kan engagement fra idrætsområdet i de lovpligtige udvalg være med til at styrke udvalgenes position og rolle.

Fritidsrådets fleksible og temabaserede tilgang kan desuden gøre det særligt relevant at overveje, om der er temaer, hvor Kulturelt Samråd også kunne tænkes ind. Ikke mindst i relationer til de overvejelser, der er i Kulturelt Samråd om, at de gerne i højere grad vil engagere sig i forskellige typer af arrangementer og kulturelle tiltag i kommunen.

Idrætsrådets rolle er interessant i diskussionen af, hvorvidt samråd både kan varetage interesser og være et implementeringsorgan i så vid udstrækning, som det er tilfældet i Viborg Kommune. Umiddelbart tyder casestudierne ikke på, at det giver anledning til større udfordringer, men resultaterne viser også, at modellen forudsætter tætte relationer og en høj grad af tillid og gensidig respekt mellem kommune og idrætsråd. Det kan være et relevant opmærksomhedspunkt for andre kommuner, der overvejer en lignende model.

Idrætsrådets rolle er i dag så veletableret, at de fremtidsovervejelser, både rådet selv og kommunen gør sig, i nogen grad går ud over rådets kerneopgaver. Et opmærksomhedspunkt, som en af de kommunale repræsentanter nævner, er diskussionen af, hvilken rolle

Idrætsrådet bør spille i relation til de aktiviteter, som ikke nødvendigvis er så forankrede i det etablerede foreningsliv – som eksempelvis outdooraktiviteter:

”Der er jo en udfordring på idrætsområdet, hvor al historikken kan betyde, at vi ikke bliver udviklingsorienterede nok, fordi det for meget handler om ’plejer’ og den måde og de rammer, vi løser opgaverne på i dag. Det er ikke noget, der normalt udfordrer os, men der er dog et eksempel, hvor kommunen har sat gang i en indsats på outdoor-området, som er et område, hvor foreningsdannelsen er lidt mere ujævn. Vi har haft den tilgang til det, at der er vi nødt til at anerkende, at der sker et eller andet her med organiseringsformerne. Hvordan kan vi understøtte det? Og vi har haft drøftelser med Idrætsrådet om den udfordring, men oplever, at de i et vist omfang er udfordret af at have deres udgangspunkt i de traditionelle foreninger og den traditionelle foreningsdannelse.”

Interview med sekretariatsleder, Viborg Kommune

En sådan diskussion af, hvor grænsen for idrætsrådenes arbejde går, og hvorvidt og hvordan selvorganiserede aktiviteter og aktører kan tænkes ind i de repræsentative strukturer, kan være et generelt opmærksomhedspunkt, som også kan være aktuelt i forhold til selvorganiserede aktørers deltagelse i Fritidsrådet.

Samlet set kan nogle af de fremtidige opmærksomhedspunkter for det videre arbejde med samrådenes roller i Viborg Kommune være de følgende:

- Styrkelse af synligheden af samrådene på de mindste foreningsområder
- En styrkelse af synligheden kan eventuelt ske ved at give samrådene konkrete funktioner – under hensyn til de begrænsede ressourcer
- Styrkelse af strukturer, der kan mindske personafhængighed (især BUS)
- Fortsat at have fokus på Fritidsrådets udviklingsorienterede rolle og samrådenes bidrag ind i de lovpligtige strukturer
- Overvejelse af mulige potentialer ved styrket samarbejde på tværs af samrådsområder – herunder eventuelt også kulturområdet
- Diskussion af grænsefladerne mellem ikke-foreningsbaserede aktiviteter og idrætsrådets arbejdsområde.

Kapitel 12: Afsluttende perspektiver

Som afslutning på rapporten vil der nedenfor blive drøftet en række udvalgte temaer, der løfter analysens resultater op til en mere principiel diskussion af samrådenes roller, som alle kan være relevante opmærksomhedspunkter i det videre arbejde med udviklingen af samrådenes roller og potentialer rundt omkring i kommunerne. Perspektiveringens vil sætte fokus på de følgende fire temaer, som er indbyrdes relaterede, og som samtidig knytter an til flere af de temaer, der er belyst i de tre foregående kapitler:

- Det gode samspil
- Demokrati, repræsentation og indflydelse
- Samrådenes legitimerende funktion
- Samrådenes samspil med § 35 stk. 2-udvalgene.

Det gode samspil

Perspektiveringens første tema sætter fokus på det gode samspil. Har rapportens resultater gjort os klogere på, hvad der karakteriserer et godt samspil? Og hvad virker fremmende og hæmmende for, at et samspil opleves som godt?

En pointe, der træder tydeligt frem i opsamlingen af kendetegn, udfordringer og potentialer inden for de forskellige samrådstyper, er, at et godt samspil ikke nødvendigvis er det samme for én samrådstype som for en anden. Det kan skyldes forskellige opfattelser af, hvad der er samrådenes kerneopgaver, og ikke mindst, hvor mange ressourcer der er til stede til at løse disse kerneopgaver.

Et fællestræk på tværs af samrådstyper er dog, at rollen som interesseorganisation er central, selvom den tillægges forskellige grader af betydning. Og det er en rolle, som såvel kommunale repræsentanter som samrådene selv lægger stor vægt på. Et godt samspil kan derfor – på tværs af samrådstyper – ses som et samspil, hvor samrådene har mulighed for at udfolde denne rolle og opnå indflydelse.

Hvad fremmer og hæmmer samrådenes indflydelsesmuligheder?

Et interessant spørgsmål relateret til det gode samspil er derfor, hvad der fremmer og hæmmer samrådenes indflydelsesmuligheder. Analysen har vist, at der kan være mange konkrete faktorer, som har betydning for samrådets muligheder for interessevaretagelse. De mest centrale faktorer er opsummeret i figur 27.

Figur 27: Faktorer med betydning for samrådenes rolle som interesseorganisation

Som det fremgår, er det en kombination af strukturelle forhold og relationelle forhold, der spiller ind på indflydelsesmulighederne.

Først og fremmest har analysen vist, at de forskellige kanaler, inddragelsesstrukturer og traditioner for inddragelse er centrale for samrådenes indflydelsesmuligheder. Indflydelsen kan både ske gennem formelle mødestrukturer, formelle udvalgsstrukturer som i § 35 stk. 2-udvalget eller blot gennem en fast praksis for inddragelse og møder efter behov.

Særligt i Høje-Taastrup Kommune er det en udpræget praksis, at man ikke gør noget på et område uden at høre det pågældende samråd. Der er en meget decentral struktur, og samrådene inddrages tidligt i processen:

”Der bliver ikke sendt en indstilling videre, uden den har været til udtalelse i samrådet eller folkeoplysningsudvalget eller både og.”

Interview med ledelse, Høje-Taastrup Kommune

Graden af indflydelse handler dog også ofte om, hvornår i processen samrådene bliver inddraget. Inddrages samrådet først som høringspart, kan indflydelsesmulighederne være begrænsede, hvorimod tidlig inddragelse ser ud til at påvirke indflydelsesmulighederne i en positiv retning.

En yderligere forudsætning for samrådenes indflydelse er, at man i det kommunale system er villig til at afgive indflydelse til fordel for en mere decentral struktur. Denne villighed ser ud til at kunne forstærkes, hvis samrådene formår at have fokus på hele områdets interesser og at fremstå som en samlet enhed, hvilket understreges af flere informanter i undersøgelsen – eksempelvis som i det følgende citat fra sekretæren for Idrættens Samråd i Høje-Taastrup Kommune:

”Det er lykket at have et samlet idrætssamråd. Hvis først politikerne fik splittet jer ad, så var det meget nemmere at skubbe jer væk. Men det, at I står samlet og har en tradition for det, det gør, at de lytter til jer.”

Interview med bestyrelse, Idrættens Samråd, Høje-Taastrup (kommunal sekretær)

I forlængelse heraf giver flere af de kommunale repræsentanter udtryk for, at særligt de mindre samråd kan have større indflydelsesmuligheder, end de måske selv er bevidste om, hvis de kommer med en samlet henvendelse – eksempelvis som i det følgende citat:

”Jeg tænker også, at foreningerne nogle gange er for lidt bevidste om, hvor meget indflydelse de faktisk kan have, hvis de sammen går den rigtige vej. Altså, der er nok ikke tvivl om, at hvis for eksempel aftenskolerådet havde nogle principielle ting, som betød rigtig meget for dem at få ændret, så skulle de jo ikke gøre ret meget andet end at lave et fælles brev, som de sendte ind til kultur- og fritidsudvalget, før udvalget ville tage det op som en dagsordenspunkt.”

Interview med konsulenter på kultur- og fritidsområdet, Varde Kommune

Selvom rollen som interesseorganisation principielt set også er en rolle som vagthund, tyder casestudierne på, at et godt og tillidsfuldt samarbejde og stærke relationer på tværs af kommuner og samråd styrker mulighederne for, at samrådene kan udfolde deres interessevaretagelse på meningsfuld vis.

De formelle inddragelsesstrukturer kan således ikke stå alene. Der er en vekselvirkning mellem de strukturelle og de relationelle forhold. Såfremt der er nogle stærke strukturer for samarbejdet, kan det være med til at fremme relationerne og opbygge tillid mellem parterne. Det hænger godt sammen med en central pointe i den landsdækkende undersøgelse om, at der er en tæt sammenhæng mellem de formelle og de uformelle relationer. Hvis man har opbygget relationer gennem formelle strukturer, er det også lettere at tage uformel kontakt efterfølgende.

De strukturelle forhold i samspillet kan have særlig stor betydning, såfremt nøglepersoner skiftes ud, hvilket kan være et centralt opmærksomhedspunkt – også i lyset af de nævnte generationsudfordringer. Er der strukturer, som samler op, er det lettere at fortsætte i nogenlunde samme spor og at opbygge relationer, når nye nøglepersoner træder til. Svage strukturer kan derfor gøre samrådenes indflydelsesmuligheder mere personafhængige og afhængige af enkeltpersoners netværk. På den anden side kan stærke relationer få det formelle til at glide lettere og dermed på sigt bidrage til at styrke strukturerne.

Klarhed om roller er centralt for det gode samspil

Selvom samrådenes indflydelsesmuligheder kan have stor betydning for det gode samspil, er det dog vigtigt at understrege, at det langt fra udelukkende handler om graden af indflydelse. Fra samrådenes perspektiv handler det i høj grad også om at føle sig hørt og blive taget alvorligt. Det er blandt andet tydeligt blandt BUS/spejdersamråd, som generelt er godt tilfredse med samspillet, selvom de typisk er involveret i færre konkrete beslutningsprocesser end eksempelvis idrætssamrådene.

Et andet eksempel på den rolle, lydhørheden kan spille for det gode samspil, er da Kulturrelt Råd i Høje-Taastrup Kommune blev involveret i ansættelsesprocessen ved ansættelse af ny leder på en af kommunens kulturinstitutioner. Det er formentlig ikke det eksempel, der ville blive trukket frem, hvis samrådet skulle beskrive sin største sejr som interesseorganisation for de kulturelle foreninger – men det var vigtigt for oplevelsen af kommunens lydhørhed over for samrådet.

Det gode samspil kan derfor sagtens omfatte forskellige niveauer af indflydelse. Helt centralt for det gode samspil er det, at der er enighed om, hvilke emner samrådet har indflydelse på. Derfor er forventningsafstemning og klarhed omkring, hvilken rolle samrådene skal spille, et helt centralt element for det gode samspil. Er der uklarhed om rollen eller forskellige forventninger til, hvornår samrådet involveres i beslutningsprocesserne, kan der lettere opstå frustrationer. Det samme gælder, hvis samrådet involveres i beslutningsprocessen, men alligevel ikke opnår reel indflydelse på resultatet, hvilket vil blive uddybet yderligere under temaet om samrådenes legitimerende rolle.

Demokrati, repræsentation og indflydelse

Igennem analysen er det flere gange blevet understreget, at sammenhængen mellem samrådenes koordinerende og interessevaretagende rolle er helt central for deres demokratiske potentiale.

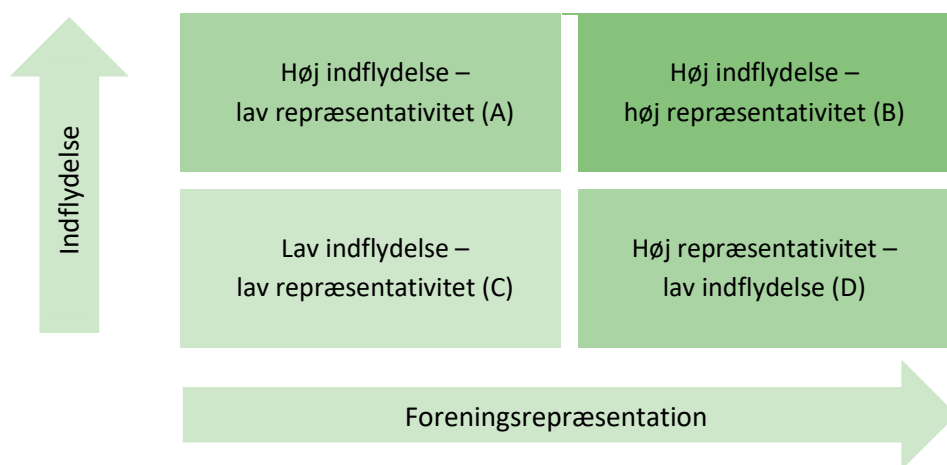
I det følgende vil samrådenes demokratiske potentiale blive diskuteret med udgangspunkt i forholdet mellem repræsentation og indflydelse. Figur 28 viser fire forskellige idealtypiske sammenhænge. I et demokratisk perspektiv ville den ideelle situation være, at samrådet både havde en høj repræsentativitet og en høj indflydelsesgrad (B). Omvendt ville en kombination af lav repræsentativitet og høj indflydelsesgrad (A) være problematisk. I et sådan tilfælde ville der være risiko for, at samrådet kunne påvirke beslutninger i en retning, der ikke nødvendigvis ville være i overensstemmelse med interesserne på området som helhed.

Som analysen har vist, er særligt kommunerne meget opmærksomme på, at en bred opbakning er vigtigt for, at samrådene på legitim vis kan have indflydelse. Også flere samråd giver eksplicit udtryk for en bevidsthed om, at deres indflydelsesmuligheder styrkes, hvis de har baglandet med.

Såfremt et samråd befinder sig i den nederste halvdel af figuren (C og D), er de demokratiske udfordringer mindre, men et samråd med begrænset indflydelse kan have svært ved at udfylde sin rolle meningsfyldt og bevare engagementet hos medlemmerne.

Særligt hos samråd med en høj repræsentativitet er der et stort potentiale for, at det på legitime vis kan involveres i beslutninger på området. Men hvis der ikke er nogen indflydelse eller andre konkrete opgaver (C og D), kan der være risiko for, at engagementet falder over tid, ligesom det kan være svært at bevare synligheden og relevansen over for områdets foreninger.

Figur 28: Repræsentativitet og indflydelse

Spørgsmålet er imidlertid, hvornår der er tale om reel repræsentativitet, og hvordan man bedst måler på det. Er det nok, at en stor del af foreningerne er medlem af samrådet, og at de kender til samrådet og dets arbejde? Eller bør mange foreninger på området engagere sig aktivt og komme med input til samrådets arbejde, før der er tale om reel repræsentativitet? Disse spørgsmål afhænger af, hvilket demokratisk ideal samrådenes rolle betragtes ud fra, og kan ikke umiddelbart besvares her.

En vigtig pointe fra undersøgelsen er dog, at der ikke nødvendigvis sættes lighedstegn mellem medlemskab og reel repræsentativitet. Det ses blandt andet ved, at andelen af foreninger, der angiver at være medlem af et samråd, ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med andelen, der formelt set er medlemmer.

Det kommer eksempelvis til udtryk ved at se på andelen af foreninger, der angiver medlemskab i Varde og Høje-Taastrup Kommuner, hvor godkendte folkeoplysende foreninger automatisk er medlem af et samråd. Selv i Høje-Taastrup Kommune, hvor denne konstruktion har været gældende siden 1991, er der kun 60 pct. af foreningerne, der ser sig selv som medlemmer af et samråd. I Varde Kommune, hvor strukturen er nyere, er andelen helt nede på 42 pct. Samtidig er der på tværs af casekommunerne en relativ stor andel af foreninger, som svarer, at de ikke ved, om de er medlem af et samråd, hvilket også kan ses som et udtryk for, at medlemskab i sig selv ikke er en garanti for reel repræsentativitet.

Fordele og ulemper ved automatisk medlemskab

I relation til diskussionen om repræsentativitet kan det være interessant at diskutere, hvilke fordele og ulemper der i et demokratisk perspektiv kan være ved henholdsvis automatisk medlemskab og aktivt tilvalg af medlemskab.

En af ulemperne ved automatisk medlemskab kan være, at det er mindre synligt, hvor stor en andel af foreningerne samrådene reelt repræsenterer. Med automatisk medlemskab kan der dermed være en risiko for, at der er en høj repræsentativitet på papiret, men at den ikke nødvendigvis er til stede i praksis. En anden potentiel risiko kan være, at foreningerne føler en mindre grad af forpligtigelse over for samrådet, hvis de ikke selv har besluttet, at de vil være medlem.

Fordelen ved automatisk medlemskab kan omvendt være, at samrådene hurtigt kan nå bredere ud med deres budskaber, end hvis de først skulle etablere en medlemskreds. Det kan være en særlig fordel ved opstarten af nye samråd som eksempelvis i Varde Kommune, hvor man af samme årsag gik væk fra, at foreningerne skulle melde sig ind.

Ved selvvalgt medlemskab er det dog mere synligt for kommunen, hvem samrådene reelt repræsenterer, fordi de selv har truffet et aktivt valg om at være med. Det kan også betyde, at samrådene i højere grad er nødt til at gøre sig fortjent til foreningernes gunst, og at foreningerne selv føler et større ejerskab, hvilket potentielt kan fremme engagementet.

Hvor stort et foreningsengagement kan der forventes?

Relateret til samrådenes repræsentativitet er det centralt at diskutere, hvor stort et engagement i samrådene, der realistisk set kan forventes fra foreningernes side. Her viser delrapport 3, at de fleste foreninger er enige i, at det er vigtigt, at foreningerne i en kommune står sammen, men når det kommer til at engagere sig i fælles initiativer, er der mere begrænset tilslutning.

Foreninger, der er medlem af samråd, og som gennemsnitligt er større end ikke-medlemmerne, ser generelt ud til at være mere orienterede mod det omgivende samfund gennem samarbejdsrelationer og en positiv indstilling til deres egen rolle i lokalsamfundet.

Derimod er der andre foreninger, som kan være svære at nå, fordi de primært er orienteret mod aktiviteterne i deres egne foreninger (delrapport 3). Dermed kan det ikke forventes, at samrådene kommer til at repræsentere et foreningsområde fuldt ud. Det ses også ved, at mange samråd oplever udfordringer med at nå bredere ud i deres bagland, selvom de gør forsøget.

Et demokratisk bindeled med varierende synlighed

Et sidste spørgsmål, som vil blive behandlet her i relation til foreningernes rolle som demokratisk bindeled, er, om foreninger har tilstrækkelig mulighed for at opnå kendskab til samrådet på deres område. Det spørgsmål aktualiseres af, at en relativt stor andel af foreningerne – 16 pct. – ikke ved, om de er medlem af et samråd eller ej, selvom der er et

samråd på deres område. Det tyder som nævnt på, at der er potentiale for at øge samrådenes synlighed.

I et demokratisk perspektiv er det imidlertid et centralt spørgsmål, om der er tale om selv-forskyldt uopmærksomhed, eller om det også kan handle om mængden af tilgængelig information om samrådene og deres rolle.

Arbejdet med den landsdækkende kortlægning af samråd, som er afrapporteret i delrapport 1, viste en meget stor variation i, hvor mange offentligt tilgængelige informationer der findes om de lokale samråd. Hvor nogle samråd har egne hjemmesider med uddybende information om samrådenes virke, er det i andre tilfælde ikke muligt at finde basale oplysninger om, hvem der sidder i samrådet, og hvad samrådet beskæftiger sig med.

Det er muligt, at de lokale foreninger orienteres om samrådets rolle på anden vis, men omfanget af offentligt tilgængelig information er ofte ganske begrænset. Det gælder ikke mindst for aftenskolesamråd og BUS/spejdersamråd.

Den manglende åbenhed er givetvis ikke bevidst og kan være et udtryk for samrådenes begrænsede ressourcer. Hvis samrådene skal fungere som demokratisk bindeled, er det dog vigtigt, at der er åbenhed omkring deres roller. Jo større indflydelse et samråd har, desto større gennemsigtighed bør der være i et demokratisk perspektiv.

Derfor kan det være en overvejelse, om kommunerne kan støtte op om de mindre ressourcestærke samråds arbejde med synlighed – eksempelvis ved at informere om samrådene på kommunens hjemmeside – ligesom det allerede i dag er tilfældet i nogle af casekommunerne.

Samrådenes legitimerende funktion

Som belyst ovenfor består samrådenes demokratiske funktion især i at sikre repræsentation af foreningernes interesser og inddragelse i vigtige beslutninger i kommunen. Ved at inddrage foreningernes interesser gennem samråd, får samrådene en legitimerende rolle, fordi de har viden om foreningers behov og ønsker. Det vil sige, at samrådenes demokratiske rolle legitimerer samrådets position overfor kommunen, men samrådenes rolle kan også anvendes til at kvalificere og legitimere kommunale beslutninger, når samrådene får indflydelse herpå:

”Altså, det betyder da alt. Det betyder alt i den forstand, at uden samrådene var vi jo blinde og døve. Og ville mangle perspektiver, argumenter, indsigter, som vi ikke ville få ellers. Så det er både for at kvalificere beslutningerne, men det er også for at legitimere dem.”

Interview med leder af Kultur- og Fritidsforvaltningen, Varde Kommune

I det følgende vil der være fokus på samrådenes inddragelse og indflydelse i samspillet med kommunen, samt hvordan deres legitimerende funktion anvendes. Der vil være eksempler på, hvordan samråd kan have en legitimerende funktion på forskellige måder.

Hertil anvendes Kasper Møller Hansens distinktion mellem to overordnede former for legitimitet: *input-legitimitet* og *output-legitimitet*, hvor input-legitimitet forstås som graden af borgernes deltagelse, mens output-legitimitet omhandler, i hvor høj grad beslutningen tilpasses borgernes behov. Input- og output-legitimitet har dermed fokus på henholdsvis proces og resultat (Hansen 2010, 22ff).

Inddragelse af borgerne vil ofte være begrundet med enten et input- eller et output argument, alt efter fokus. Det kan således relatere sig til både input-legitimitet og output-legitimitet på samme tid og vil stå stærkest, hvis begge legitimeringsformer er tænkt ind (Ibid., 23). Der kan derimod opstå et demokratisk problem, hvis de ikke er.

I interviewene er det især forvaltningerne, der er optagede af samrådenes legitimerende funktion, eller som i hvert fald omtaler den. De argumenter, som anvendes om samrådenes legitimerende rolle, drejer sig i høj grad om åbenhed, dialog og deltagelse og relaterer sig derved til input-legitimitet (Ibid., 115). Det betyder ikke, at kommunerne ikke tænker på output. Det kom blandt andet til udtryk i analysen af samrådenes implementeringsrolle, hvor idrætsrådene i både Høje-Taastrup, Slagelse og Viborg Kommuner har en stor grad af indflydelse på eksempelvis retningslinjer for fordeling af haltider eller prioritering af anlægsønsker for at sikre brugernære løsninger.

I disse tilfælde er outputtet og reel indflydelse tænkt ind i samarbejdet. Alligevel viser analysen, at kommunernes primære fokus somme tider er på input-legitimitet. Andre studier peger ligeledes på, at input-legitimitet ofte er den type legitimitet, der er mest i fokus hos de danske kommuner (Ibid., 116).

Det er vigtigt for samarbejdet, at kommunerne ser værdi i inddragelsesprocessen, og forningerne oplever da også, at de i høj grad bliver lyttet til (delrapport 3 s. 29). Men det demokratiske problem opstår, hvis samrådene inddrages uden at få reel indflydelse. Følgende eksempel fra Varde Idrætsråd er et eksempel på, at idrætsrådet inddrages i et vist omfang, men at de ønsker inddragelse tidligere i processen og dermed mere indflydelse på beslutninger:

”Der er jo flere, der har nævnt det der med, at vi nogle gange bliver brugt lidt til at sætte stempel på det, som de har indført, og man kan sige, det er jo én måde at bruge os på. Men jeg tror bare, vi er meget bedre nyttiggjort ved, at vi bliver inddraget i udformningen af det.”

Interview med bestyrelse, Varde Idrætsråd

Varde Idrætsråd har således stort fokus på output såvel som input, mens kommunen måske har større fokus på input, og at samrådet er inddraget i processen, end på graden af reel indflydelse. De forskellige logikker kan give anledning til uoverensstemmelser mellem parterne, hvorfor det er vigtigt at holde sig begge legitimeringsformer for øje. Det har man gjort i følgende eksempel, hvor samrådet inddrages i forhold til placeringen af en idrætsfacilitet:

”F.eks. da vi var blevet enige om, at vi skulle have en kunstgræsbane mere i Høje-Taastrup Kommune. Der endte vi med at være dér, hvor vi spurgte Idrættens Samråd om, hvor det ville være klogest at lægge den, så det ikke endte med at blive en politisk sognerådsdiskussionen om, hvor der var nogle, der var meget optaget af at få den ud. Så det simpelthen var det sportsfaglige eller foreningsfaglige perspektiv, der blev det afgørende i forhold til, hvor placeringen blev.”

Formand for Fritids- og Kulturudvalget, Høje-Taastrup Kommune

Citatet bygger på både input- og output-argumenter. Input-argumenter fordi foreningernes synspunkter inddrages og dermed anses for de mest kvalificerede til at sige noget om deres behov (Hansen 2010, 26). Ved at inddrage samrådet frem for at overlade beslutningen til de lokale politikere håber forvaltningen at kunne komme uden om eventuelle lokalpolitiske dagsordner internt i kommunen – og dermed sikre, at placeringen bliver efter foreningernes behov. Det er dermed også et output-legitimerende argument, der har fokus på, at resultatet gavner borgerne (Ibid., 28).

Når kommunen har valgt at lytte til borgerne, følger der en forventning med om, at deres stemme bliver hørt:

”Altså, vi var ikke bundet på hænder og fødder over at skulle vælge den placering, de pegede på. Men det er også farligt at spørge dem til råds, og så ikke følge dem. Men det er jo ligesom vores lod bagefter.”

Interview med formand for Fritids- og Kulturudvalget, Høje-Taastrup Kommune

Hvis samrådene inddrages, uden at deres stemmer får indflydelse, kan det have konsekvenser for tilliden til kommunen (Ibid., 32). Det er en risiko, som forvaltningen i Viborg Kommune også forholder sig til:

”Og der kan jeg godt finde på at sige til mine politikere, at tag nu og følg det forslag fra Idrætsrådet fuldstændig. Fordi hvis ikke I følger det, så risikerer I at lægge jer ud med hele idrætsverdenen.”

Interview med direktør, Viborg Kommune

Her argumenteres der for, at samrådene skal have reel indflydelse på outputtet, da det ellers vil skabe mistillid i samarbejdet med kommunen. Citatet understreger, at samrådet også har en vis magt i kraft af deres legitimitet, ekspertise og repræsentation.

Ved at inddrage samrådene kan kommunerne få kvalificerede indspark til konkrete projekter, løsninger og beslutninger, og samrådene får oplevelsen af, at de kan bringe deres viden og erfaringer i spil og bliver lyttet til. Tilsammen giver det legitimitet til kommunens beslutninger. Det er tillidsskabende og mindsker fremmedgørelse overfor kommunen (Hansen 2010, 27), og netop tillid er som nævnt en vigtig ingrediens i det gode samspil.

Reel indflydelse til samrådene kræver, at kommunerne tør afgive noget beslutningskraft og har tillid til, at samrådene kan tilføre værdifulde indsigter til processen. Det kræver også, at der sættes tid af til at inddrage samråd, for inddragelse kan tage lang tid.

Samrådenes samspil med § 35 stk. 2-udvalgene

Casestudierne har tydeligt vist, at det er vanskeligt at isolere samrådenes rolle fra den lovpligtige brugerinddragelse, der foregår i kommunernes § 35 stk. 2-udvalg. I det følgende vil der derfor være fokus på en række tematikker, der knytter sig til sammenhængen og rollefordelingen mellem samrådene og de lovpligtige udvalg, som er blevet tydelige i casestudierne.

Temaet er særligt interessant i lyset af, at mange kommuner i disse år eksperimenterer med forskellige måder at organisere udvalget på. Det skyldes, at kommunerne siden lovkravet om § 35 stk. 2-udvalg blev indført i 2011²³ har haft store frihedsgrader til selv at definere udvalgenes organisering og kompetencer. Vifos undersøgelse 'Folkeoplysningen i kommunerne' viser blandt andet tegn på, at § 35 stk. 2-udvalgenes kompetencer i stigende grad afspejler en udviklingsorienteret rolle, mens de formelle kompetencer – f.eks. relateret til tilskud – fylder lidt mindre end tidligere (Thøgersen 2021, 39).

At der eksperimenteres med udvalgets form, kommer i høj grad til udtryk ved den store variation i udvalgenes organisering og kompetencer på tværs af casekommunerne. Som beskrevet tidligere repræsenterer de fire kommuner fire forskellige modeller for den lovpligtige brugerinddragelsesstruktur.

Analysen har også vist, at samrådene i varierende grad er koblet til de lovpligtige brugerinddragelsesstrukturer. I Slagelse Kommune er der afsat pladser til de enkelte samråd i Forum for Folkeoplysning. I Viborg Kommune er der ikke direkte repræsentation, men samrådene står for at organisere valget til Fritidsrådet. Klarest er koblingen i Høje-Taastrup og Varde Kommuner, hvor samrådene i deres nuværende struktur er etableret som en integreret del af de lovpligtige strukturer.

I begge kommuner fungerer samrådene formelt set som udvalg under folkeoplysningsudvalget/kultur- og fritidsudvalget, og samrådene kan således ikke nedlægge sig selv, selvom de samtidig fungerer som paraplyorganisationer for de frivillige foreninger på deres respektive områder.

Samrådene kan derfor ses som en form for hybrid mellem en offentlig og en frivillig organisation, hvilket i sig selv er en interessant pointe i relation til samrådenes roller som demokratisk bindeled mellem kommuner og foreningsliv. Uafhængigheden fra det offentlige er traditionelt set et af de helt centrale kendetegn for frivillige organisationer, som formelt set ikke er til stede, når samrådene ikke kan nedlægge sig selv.

²³ Da den første folkeoplysningslov blev indført i 1991, var der krav om et folkeoplysningsudvalg. I 2004 blev ordningen frivillig, men i 2011 blev det igen lovpligtigt at have et udvalg til at sikre brugerinddragelsen – nu et såkaldt § 35 stk. 2-udvalg, hvor kommunerne har større frihedsgrader end ved de tidligere folkeoplysningsudvalg.

I samrådenes praksis er det dog svært at få øje på, at de principielt og formelt er kommunalt nedsatte udvalg. Det gælder især i Høje-Taastrup Kommune, hvilket blandt andet kan hænge sammen med den høje grad af autonomi samrådene har, og at flere af dem var organiseret som almindelige paraplyorganisationer forud for den kommunale struktur, der kom i 1991. I Varde Kommune er strukturen stadig så relativ ny, at ikke alle samråd er fuldt afklarede omkring deres rolle. Det faktum, at det er kommunalt nedsatte råd, som foreningslivet ikke selv har besluttet at etablere, kan dog øge behovet for forventningsafstemning mellem kommuner og samråd.

Ses der samlet på samrådene og § 35 stk. 2-udvalgene, er et interessant spørgsmål, om det er muligt både at have stærke samråd og et stærkt § 35 stk. 2-udvalg. På tværs af casekommunerne er der ikke noget der tyder på en modsætning mellem de to ting – tværtimod ser det ud til, at samrådene har den mest etablerede position i brugerinddragelsesstrukturerne i de kommuner, hvor der også er et § 35 stk. 2-udvalg, der tillægges betydning. Her er billedet, at udvalgets kompetencer har betydning for, hvor stor en vægt samrådene – og foreningerne – tillægger dem. I Varde og Slagelse Kommuner, hvor udvalget kun har høringsret, tillægges det mindst betydning (delundersøgelse 3).

Skismaet mellem stærke samråd og stærke udvalg, kan dog også komme til udtryk på tværs af områder. Her har casestudierne tydeligt vist, at § 35 stk. 2-udvalgenes betydning for samrådene varierer på tværs af samrådstyper. På tværs af casekommuner er tendensen, at § 35 stk. 2-udvalgene betyder mindre for idrætssamrådene end for de øvrige samråd. Omvendt lægger både aftenskolesamråd og BUS/spejdersamråd stor vægt på § 35 stk. 2-udvalget som kanal ind i det politiske system.

Nogle samråd kan således være for stærke til, at engagement i udvalget opleves som relevant for dem. Mens udvalgene for andre samråd kan ses som et redskab til at blive stærkt og til at styrke samrådets muligheder for interessevaretagelse.

I det videre arbejde med at finde den bedste måde at organisere brugerinddragelsen på lokalt kan det derfor være et væsentligt opmærksomhedspunkt, at forskellige samråd har forskellige behov i relation til det lovpligtige udvalg. Skal udvalget styrkes, kan kunsten være at finde frem til fælles interessefelter, som kan engagere på tværs af områder, og som kan sætte de respektive områders forskellige erfaringer og kompetencer i spil.

Litteraturliste

Bedaf, Aline, Bjerrum, Henriette & Malene Thøgersen (2021). *De uniformerede korps i fem af Danmarks største kommuner*. Videnscenter for Folkeoplysning.

Bjerrum, Henriette, Bedaf, Aline, Rahbek, Rasmus, Toftgård, Niels og Jens Rasmus Pedersen (2021). *De Uniformerede Korps i Aalborg Kommune: Aktiviteter, gruppeliv, udfordringer og potentialer*. Videnscenter for Folkeoplysning.

Bjerrum, Henriette & Thøgersen, Malene (2018). *Aftenskolerne – hvordan har de det?* Videnscenter for Folkeoplysning.

Enroljas, Bernard., Seippel, Ørnulf & Waldahl, Ragnhild. (2012): *Norsk Idrett. Organisering, fellesskap og politik*. Akilles Forlag. Oslo.

Eske, Mette (2021). *Folkeoplysningen i kommunerne, delrapport 3: Det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde*. Videnscenter for Folkeoplysning.

Espersen, Helle, Fridberg, Torben, Andreassen, Asger & Niels Westermann Brændgaard (2021). *Frivillighedsundersøgelsen 2020 – En repræsentativ befolkningsundersøgelse af udviklingen i danskernes frivillige arbejde*. København: VIVE.

Hansen, Kasper Møller (2010). *Borgerinddragelse. Et studie af borgerinddragelsen i regioner og kommuner*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Høje-Taastrup Kommune (u.å.b). Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd. Fundet på: <https://www.htk.dk/Foreningsservice/Udvalg-og-samraad/Boerne-Ung-Samraad#Referater|Definition|Hovedopgave|Vedtægter> (24-06-2021).

Høje-Taastrup Kommune (2003). Voksenundervisningens samråd. Fundet på: <https://www.htk.dk/Foreningsservice/Udvalg-og-samraad/Voksenundervisningssamraad#Vedtægter> (24-06-2021).

Høje-Taastrup Kommune (2018). Vedtægter idrættens samråd 2018.

Slagelse Idræts Råd (u.å.). Vedtægter for Slagelse Idræts Råd. Fundet på: <https://slagelseidrætsraad.dk/vedtaegter/> (24-06-2021).

Slagelse Kulturråd (2016). Vedtægter for: Slagelse Kulturråd.

Thøgersen, Malene (2021). *Folkeoplysning i kommunerne, delrapport 4: Tværgående temaer på folkeoplysningsområdet*. Videnscenter for Folkeoplysning.

Thøgersen, Malene, Blom, Jalte, Bjerrum, Henriette & Astrid Margon Simonsen (2021). *Lokale samråd på kultur-, idræts- og fritidsområdet: En landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt lokale samråd*. Videnscenter for Folkeoplysning.

Torpe, Lars (2014). *Corporatism and Social Trust: Bringing Voluntary Organizations 'Back In'*. *Journal of Civil Society*, 10(2): 204-218.

Varde Aftenskoleråd (2014). Vedtægter for Varde Kommunes Aftenskoleråd.

Varde Fællesråd (2018). Vedtægter for Fællesråd Varde.

Varde Idrætsråd (2019). Vedtægter for Varde Kommunes Idrætsråd.

Varde Kulturelt Råd (2018). Vedtægter for Varde Kommunes Kulturelle Råd.

VFOS (2014). Vedtægter for Viborg Folkeoplysnings Samråd.

Viborg Idrætssamråd (2014). Vedtægter. Fundet på <https://viborgidraetsraad.dk/vedtae-ger/> (31-01-2022).

Viborg Kulturelt Samråd (2020). Vedtægter for Kulturelt Samråd. Fundet på <https://viborg.dk/service-og-selvbetjening/hjaelp-til-foreninger-og-arrangoerer/tilskud-puljer-og-stoette/kulturelle-foreninger/kulturelt-samraad/vedtaegter-for-kulturelt-samraad/> (31-01-2022).

Wahldal, Ragnhild Holmen (2009). *Samspill mellom idrett og kommune: Idrettsrådene - organisasjon, rolle og oppgaver*. Institutt for Samfunnsforskning. Oslo.

Bilagsmateriale

Supplerende materiale – metode og datagrundlag

Tabel 19: Oversigt over informanter i de kvalitative interviews

Informanter	Dato	Fysisk eller online
Bestyrelsesmedlemmer og sportschef, Viborg Idrætsråd	16.11.2020	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer, Viborg Folkeoplysnings Samråd	23.11.2020	Fysisk
Foreningsrepræsentanter, Børne- og Ungdomsforeningernes Samråd i Viborg Kommune	26.11.2020	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer og kulturkonsulent, Viborg Kulturelt Samråd	17.11.2020	Fysisk
Embedsmænd, Viborg Kommune	17.11.2020	Fysisk
Direktør for Kultur og Udvikling, Viborg Kommune	25.11.2020	Online
Sekretariatschef for Kultur og Udvikling, Viborg Kommune	26.11.2020	Fysisk
Formand for Kultur og Fritidsudvalget, Viborg Kommune	26.08.2021	Online
Formand for Fritidsrådet, Viborg Kommune	17.06.2021	Online
Bestyrelsesmedlemmer, Varde Idrætsråd	03.11.2020	Fysisk
Formand, Varde Fællesråd	11.10.2021	Online
Formand, Varde Aftenskolesamråd	21.06.2021	Fysisk
Afgående formand, Varde Kulturelt Råd	21.06.2021	Fysisk
Embedsmænd, Varde Kommune	03.11.2020	Fysisk
Kultur og Fritidschef, Varde Kommune	03.11.2020	Fysisk
Formand for Kultur og Fritidsudvalget, Varde Kommune	21.06.2021	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer, Børne- og Ungdomsforeningernes Samråd i Høje-Taastrup Kommune	19.11.2020	Online
Bestyrelsesmedlemmer, Høje-Taastrup Kulturelt Samråd	24.11.2020	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer, Voksenundervisningens Samråd i Høje-Taastrup Kommune	26.11.2020	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer og kommunal sekretær, Idrættens Samråd Høje-Taastrup	25.05.2021	Fysisk
Formand, Samrådet for Øvrige Foreninger og Folkeoplysningsudvalget i Høje-Taastrup	24.11.2020	Fysisk
Embedsmænd, Høje-Taastrup Kommune	24.11.2020	Fysisk
Kommunale ledere, Høje-Taastrup Kommune	24.11.2020	Fysisk
Formand for Kultur og Fritidsudvalget, Høje-Taastrup Kommune	26.11.2020	Online
Bestyrelsesmedlemmer, Børne- og Ungdomsforeningernes Samråd i Slagelse Kommune	09.11.2020	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer, Slagelse Kulturelt Samråd	17.11.2020	Fysisk

Bestyrelsesmedlemmer, Slagelse Idrætsråd	07.06.2021	Fysisk
Bestyrelsesmedlemmer, Slagelse Aftenskolesamråd	02.09.2021	Online
Fritidskonsulent, Slagelse Kommune	17.11.2020	Fysisk
Chefkonsulent for Kulturafdelingen, Slagelse Kommune	09.11.2020	Fysisk
Konstitueret leder af Idræt, Fritid og Faciliteter, Slagelse Kommune	09.11.2020	Fysisk
Formand for Kultur og Fritidsudvalget, Slagelse Kommune	12.11.2021	Online

Supplerende materiale – del 1

Tabel 20: Hvorfor er man ikke medlem af et samråd? – fordelt på kommunerne (pct.)

	Alle	Kommune			
		Høje-Taastrup	Slagelse	Varde	Viborg
Kender ikke samrådet tilstrækkeligt	33	25	38	20	44
Samrådet har begrænset indflydelse	9	8	5	20	6
Samrådet er utilstrækkeligt ift. interessevaretagelse	10	8	11	10	11
Har ikke brug for et samråd	23	25	24	15	28
Det er for tidskrævende at indgå i samrådet	14	33	8	15	11
Har ikke noget tilfælles med de øvrige foreninger i samrådet	14	0	24	0	17
Vil hellere selv have kontakten til kommunen	44	58	46	50	22
Andre forhold	8	0	8	15	6
Ved ikke	7	0	5	10	11
Antal (i alt)	87	12	37	20	18

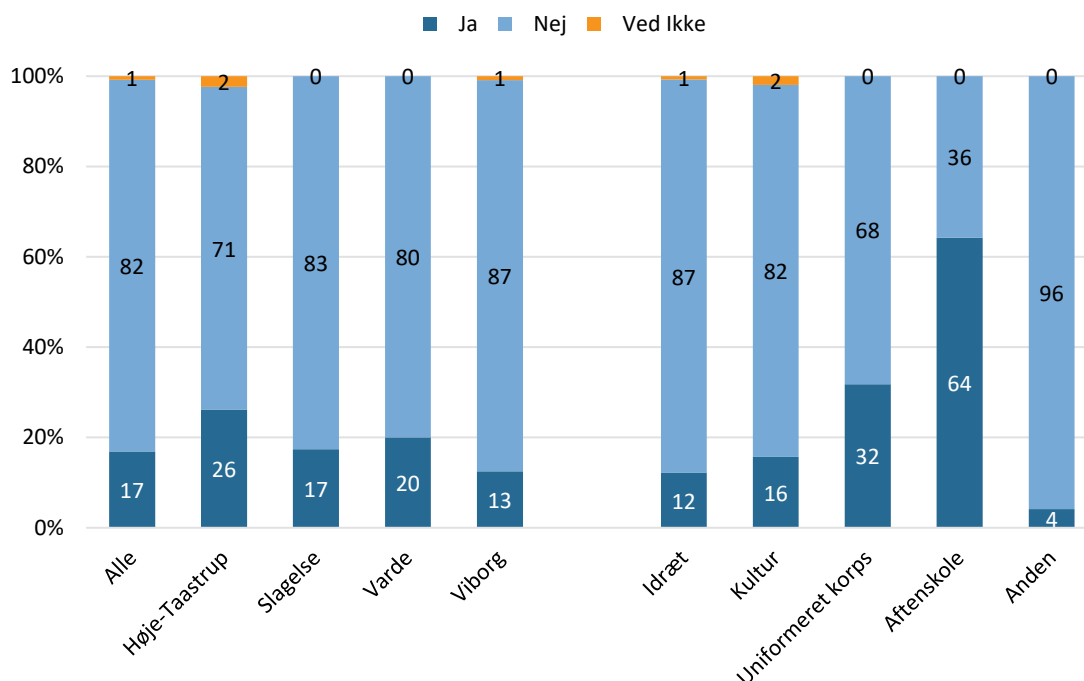
Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvilke af de følgende forhold har betydning for, at jeres forening ikke er medlem af samrådet for jeres område?" Henvendt til alle foreninger, der ikke er medlem af et samråd, men alligevel har kendskab til et samråd (n=87).

Tabel 21: Hvorfor er man ikke medlem af et samråd? – fordelt på foreningstyper (pct.)

	Foreningstype				
	Idræt	Kultur	Korps	Aften-skole	Anden
Kender ikke samrådet tilstrækkeligt	44	10	50	20	36
Samrådet har begrænset indflydelse	9	10	0	40	0
Samrådet er utilstrækkeligt ift. interessevaretagelse	11	10	0	0	14
Har ikke brug for et samråd	22	19	0	60	21
Det er for tidskrævende at indgå i samrådet	24	0	50	0	0
Har ikke noget tilfælles med de øvrige foreninger i samrådet	11	10	0	20	29
Vil hellere selv have kontakten til kommunen	47	48	0	0	50
Andre forhold	2	19	50	0	7
Ved ikke	2	14	0	0	14
Antal (i alt)	45	21	2	5	14

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvilke af de følgende forhold har betydning for, at jeres forening ikke er medlem af samrådet for jeres område?" Henvendt til foreninger, der ikke er medlem af et samråd, men alligevel har kendskab til et samråd (n=87). Fordelt på foreningstype.

Figur 29: Medlemsforeninger med sæde i samrådets bestyrelse/ledelse (andel i pct.)

Figuren viser andelen af foreninger med et samrådsmedlemskab, der har et sæde i samrådets bestyrelse. Fordelt på alle foreninger (n=243), kommunerne: Høje-Taastrup (n=42), Slagelse (n=46), Varde (n=35) og Viborg (n=120) og foreningstype: Idræt (n=132), kultur (n=51), uniformeret korps (n=22), aftenskole (n=14), anden (n=24).

Tabel 22: Gennemsnitligt medlemsantal over samtlige niveauer af kendskab

	Grad af kendskab							Alle
	1 min.	2	3	4	5	6	7 maks.	
Medlemmer (gennemsnitligt)	108,6	183,7	161,8	204,0	186,4	296,4	335,4	244,7

Tabellen viser foreningernes gennemsnitlige kontingentbetalende medlemstal over alle kategorier for spørgsmålet: "På en skala fra 1 til 7, hvor 7 er 'meget stort kendskab', og 1 er 'minimalt kendskab', hvor stort er dit/foreningens kendskab til samrådets arbejde? (Det samråd, foreningen er medlem af)". Spørgsmålet er kun henvendt medlemsforeninger (n=245). Tabellen læses dermed på følgende måde: Blandt foreninger, der har et minimalt kendskab, '1', er det gennemsnitlige medlemstal 108,6.

Tabel 23: Betydning af samrådet på tværs af foreningernes medlemsantal (pct.)

	Opfattet betydning af samrådet					Ved Ikke	I alt (antal)
	Ingen	Lille	Nogen	Stor	Meget stor		
0-100 medlemmer	7	19	31	25	12	5	99
101-300 medlemmer	8	11	33	33	13	2	61
Over 300 medlemmer	5	26	26	21	16	7	43

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvor stor betydning har samrådet for jer som forening?" Fordelt på kategorier for kontingentbetalende medlemmer, der er dannet ud fra spørgsmålet: "Hvor mange kontingentbetalende medlemmer havde foreningen i 2020?" (n=203).

Tabel 24: Idrætsforeningernes vurdering af samrådets betydning – fordelt på kommuner (pct.)

	Opfattet betydning af samrådet					Ved ikke	I alt (antal)
	Ingen	Lille	Nogen	Stor	Meget stor		
Høje-Taastrup	5	25	15	30	25	0	20
Slagelse	29	19	36	3	3	10	31
Varde	9	30	35	9	4	13	23
Viborg	2	16	23	35	17	7	57
Alle	10	21	27	22	13	7	131

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvor stor betydning har samrådet for jer som forening?" Svarene er kun afrapporteret for idrætsforeninger på grund af for få respondenter i hver gruppe blandt de øvrige foreninger, når der opdeles på kommuneniveau.

Tabel 25: Betydning af samråd efter bestyrelsespost (pct.)

Samrådets betydning	Alle	Bestyrelsespost i samrådet	
		Ja	Nej
1. Ingen betydning	7	0	9
Lille betydning	17	8	19
Nogen betydning	31	33	31
Stor betydning	27	33	26
5. Meget stor betydning	12	28	9
Ved ikke	6	0	7
<i>Gennemsnit (1-5)</i>	3,2	3,8	3,1
I alt (antal)	242	40	200

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvor stor betydning har samrådet for jer som forening?" Fordelt på, om foreningen er repræsenteret i samrådets bestyrelse eller ej.

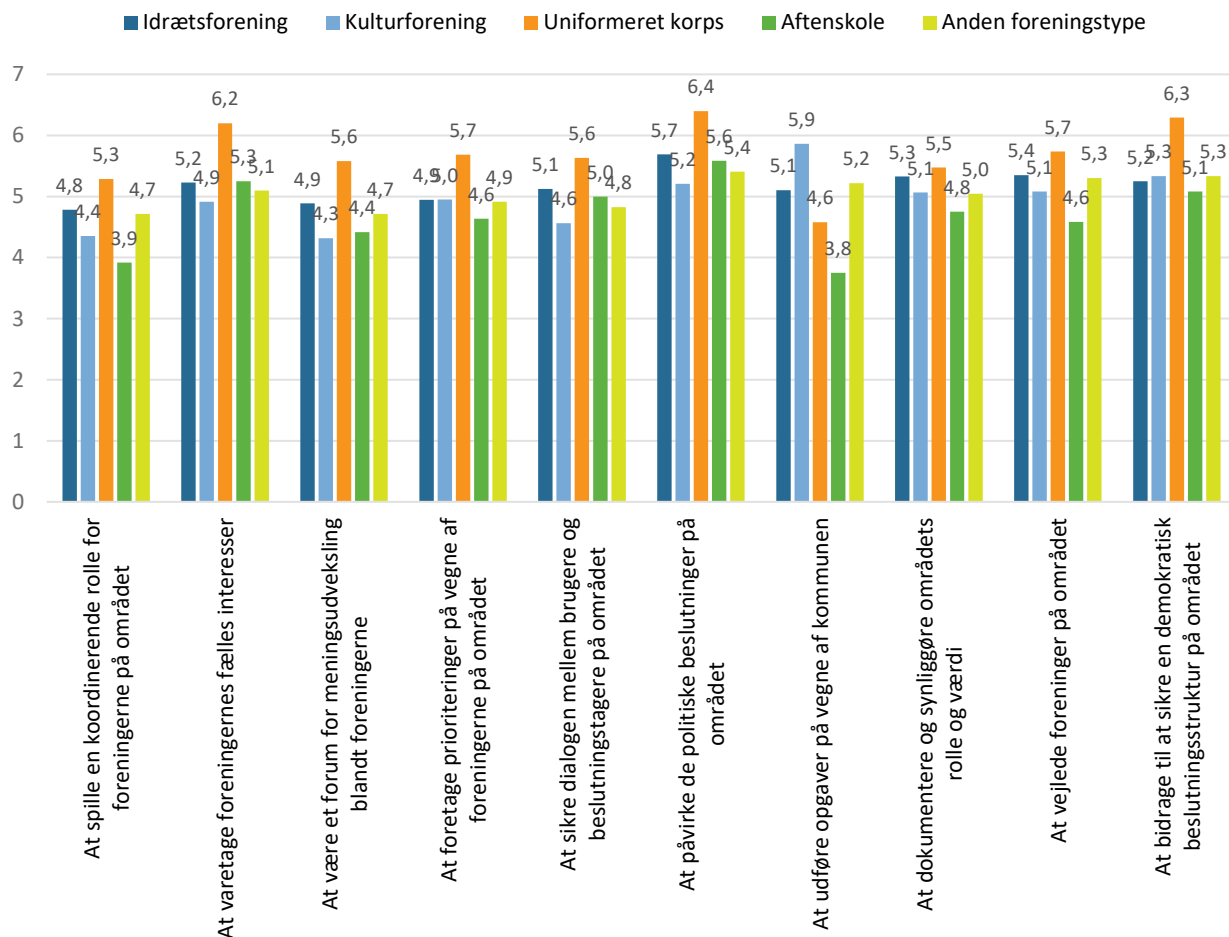
Tabel 26: Tilfredshed med samrådets arbejde – fordelt på foreningstype (pct.)

	Grad af tilfredshed					Ved ikke
	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken- eller	Tilfreds	Meget tilfreds	
Alle	2	2	24	40	25	6
Idræt	2	3	29	35	23	8
Kultur	4	0	10	45	37	4
Korps	0	0	20	45	30	5
Aftenskole	0	8	31	38	15	8
Anden	5	0	27	50	14	5

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvor tilfreds er du overordnet med samrådets arbejde?" Spørgsmålet er kun henvendt foreninger, der er medlem af et samråd. Fordelt på foreningstyper (n=220): Idræt (n=116), kultur (n=49), uniformeret korps (n=20), aftenskoler (n=13), anden forening (n=22).

Supplerende materiale – del 2

Figur 30: Betydning af forskellige aspekter af samrådets rolle - fordelt på foreningstyper

Figuren viser foreningernes svar på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'slet ingen betydning', og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets rolle i dag?" Figuren viser foreningernes gennemsnitlige score på skalaen fordelt på foreningstyper. n=205-216. Foreninger, der har svaret 'ved ikke', indgår ikke i beregningen.

Tabel 27: Betydning af forskellige aspekter af samrådenes rolle – fordelt på kommunerne (pct.)

	Gennemsnitlig betydning af funktioner i samrådets virke – skala fra 1-7			Antal (i alt) - interval
	Gns. (aktuelt)	Gns. (ideelt)	Forskel (aktuelt/ideelt)	
Høje-Taastrup	5,6	6,0	-0,4	31-33
Slagelse	4,1	5,0	-0,7	32-38
Varde	4,8	5,4	-0,5	25-27
Viborg	5,6	5,8	-0,3	76-89
Alle	5,2	5,6	-0,4	164-184

Tabellen viser foreningernes gennemsnitlige svar på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'slet ingen betydning' og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets virke i dag?" Der efter følger en række udsagn (ti i alt), der f.eks. inkluderer "at varetage foreningernes fælles interesser". Foreningerne har både svaret på den *aktuelle* og *ideelle* funktion – de foreninger, der har svaret 'ved ikke', indgår ikke i beregningen. Fordelt på kommunerne.

Tabel 28: Betydning af forskellige aspekter af samrådenes rolle – fordelt på foreningstyper (pct.)

	Gennemsnitlig betydning af funktioner i samrådets virke – skala fra 1-7			Antal (i alt) - interval
	Gns. (aktuelt)	Gns. (ideelt)	Forskel (aktuelt/ideelt)	
Idrætsforeninger	5,2	5,6	-0,3	90-100
Kulturelle foreninger	5,0	5,5	-0,5	31-39
Uniformerede korps	5,9	6,0	-0,1	15-17
Aftenskoler	4,5	5,9	-1,4	11
Anden foreningstype	5,2	5,6	-0,4	17-19
Alle	5,2	5,6	-0,4	164-184

Tabellen viser foreningernes gennemsnitlige svar på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'slet ingen betydning' og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets virke i dag?" Der efter følger en række udsagn (ti i alt), der f.eks. inkluderer "at varetage foreningernes fælles interesser". Foreningerne har både svaret på den *aktuelle* og *ideelle* funktion – de foreninger, der har svaret 'ved ikke', indgår ikke i beregningen. Fordelt på foreningstyper.

Tabel 29: Foreningens kontakt med samrådet efter kontingentbetalende medlemmer (pct.)

	Kontingentbetalende medlemmer			Alle
	100 eller derunder	101-300	Over 300	
En eller flere gange ugentligt	0	0	0	0
En eller flere gange om måneden, men ikke ugentligt	5	2	12	7
Flere gange om året, men ikke månedligt	42	52	40	44
En gang årligt	15	30	16	17
Sjældnere end en gang årligt	24	8	9	17
Har ikke haft behov for at kontakte samrådet	12	7	16	12
Ved Ikke	1	2	7	3

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvor ofte er foreningen i kontakt med samrådet? (f.eks. gennem formelle eller uformelle møder, telefon, mail)". Fordelt på kategorier for antallet af foreningens kontingentbetalende medlemmer: '100 eller derunder' (n=99), '101-300' (n=61), 'over 300' (n=43).

Tabel 30: Hvad henvender foreningerne sig til samrådet om? – fordelt på kommunerne (pct.)

	Kommune			
	Høje-Taastrup	Slagelse	Varde	Viborg
Vejledning ift. Kommunale retningslinjer for tilskud	48	30	31	51
Puljer på området	48	30	31	49
Arrangementer	34	37	38	42
Udviklingsprojekter	24	26	38	25
Fordelingen af lokaler og faciliteter	45	22	6	19
Anlægsønsker	21	19	13	23
Vejledning ift. Lovgivning	7	4	19	14
Politikker på området	7	15	38	8
Uoverensstemmelse med kommunen	14	15	19	4
Andre temaer	7	19	19	11
Antal (i alt)	29	27	16	93

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Hvad henvender I jer typisk til samrådet omkring?". Kun foreninger, der er medlem af et samråd, og som minimum kontakter samrådet én gang årligt, har fået spørgsmålet.

Samrådenes interessevaretagelse under COVID-19

De lange nedlukningsperioder under coronapandemien i 2020 og 2021 har været en særlig tid med nye typer af udfordringer for foreningerne. Derfor er det også interessant at belyse, hvordan samrådenes rolle som interesseorganisationer er kommet til udtryk i denne særlige situation.

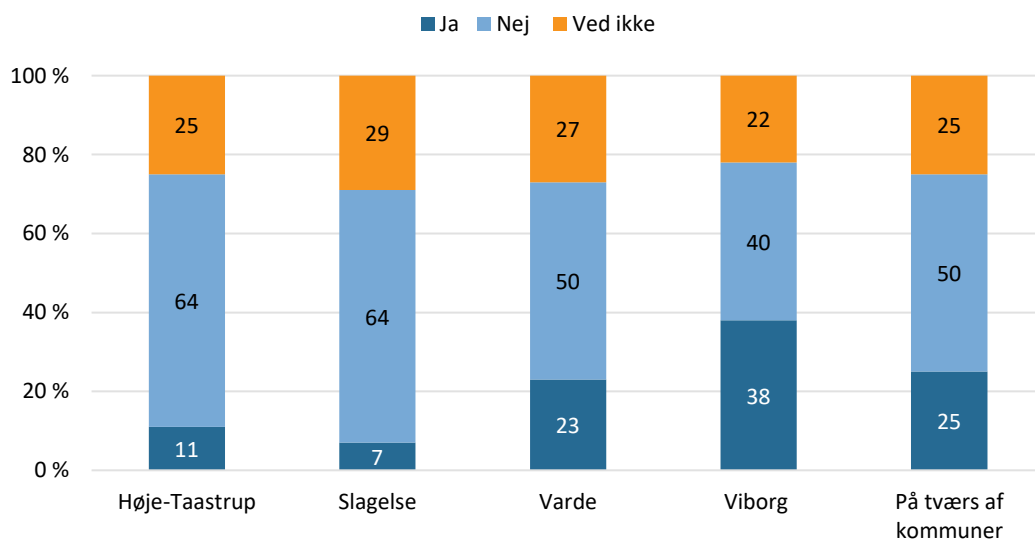
Resultaterne fra den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse af samråd viste, at 44 pct. af samrådene på landsplan har engageret sig i følgerne af nedlukningen. Andelen, der har engageret sig, er særlig stor blandt aftenskolesamrådene, hvilket kan være en naturlig følge af, at aftenskolerne i højere grad end de andre områder har lønede ansatte og derved hurtigere blev ramt af økonomiske udfordringer (Thøgersen et al. 2021, 82).

I det følgende ses der på samrådenes rolle under nedlukningen fra foreningernes perspektiv på baggrund af foreningsundersøgelsen. De spørgsmål, der vil blive belyst, er, om samrådene ifølge foreningerne har spillet en rolle under nedlukningen, og om foreningerne selv aktivt har brugt samrådet i den forbindelse.

Har samrådene spillet en rolle under coronanedlukningen?

Af de foreninger, som er med i et samråd, angiver en fjerdedel, at samrådet har spillet en rolle under coronanedlukningen. Som figur 31 viser, er der dog store forskelle på tværs af kommunerne: Andelen der mener, at samrådene har spillet en rolle, varierer fra 7 pct. af foreningerne i Slagelse Kommune til 38 pct. af foreningerne i Viborg Kommune.

Figur 31: Har samrådet spillet en rolle under coronanedlukningen? Fordelt på kommuner (pct.)

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Har samrådet spillet en rolle i forbindelse med den særlige situation, COVID-19 nedlukningen har medført for foreningerne?" fordelt på kommuner: Høje-Taastrup (n=36), Slagelse (n=45), Varde (n=30) og Viborg (n=109), samt på tværs af kommuner (n=220).

Der er således blandede oplevelser blandt respondenterne, hvilket 29 uddybende kommentarer også viser. Kommentarerne bærer primært præg af positive oplevelser af samrådets

engagement, og flere foreninger oplever at have fået relevant hjælp i forhold til vejledning om gældende regler mv.

Der er dog også foreninger, som angiver, at samrådet har spillet en reel interessevaretagende rolle i forhold til at sikre økonomien under nedlukningen. Det gælder i særdeleshed på aftenskoleområdet som i det følgende eksempel:

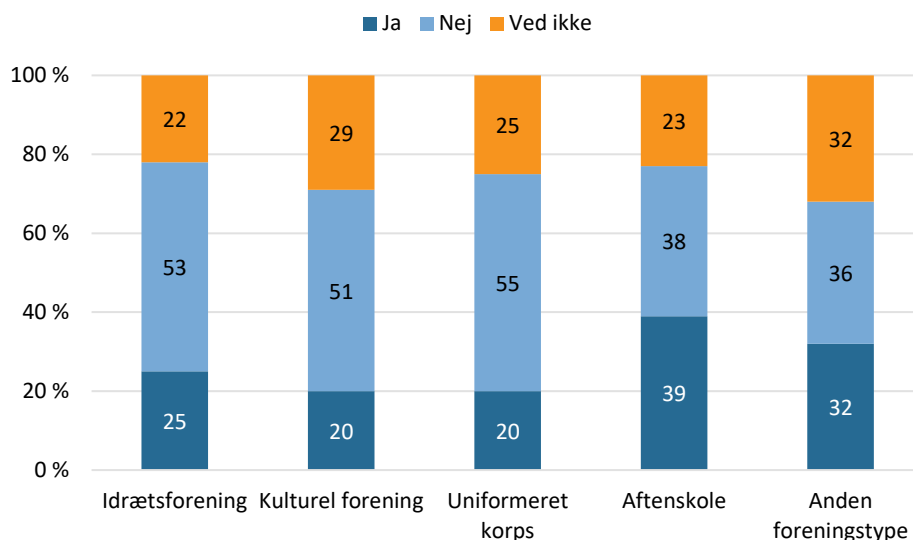
”Har presset på for, at kommunen følger henstillingerne fra Kulturministeriet omkring håndtering af tilskud til aftenskolerne i forbindelse med nedlukningen. Har foreslået modeller for den konkrete afregning af kommunalt tilskud. Har efterspurgt klare retningslinjer fra forvaltningen.”

”Samrådet har været i en meget konstruktiv og direkte dialog med kommunen. Kommunen har virkelig været der for aftenskolerne, både i form af at indkalde til møder for at høre, hvordan det går, og for at høre om, hvad kommune kan gøre for at hjælpe os.”

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Generelt er det på aftenskoleområdet, at den største andel angiver, at samrådet har spillet en rolle (figur 32), hvilket er i tråd med den landsdækkende samrådsundersøgelse.

Figur 32: Har samrådet spillet en rolle under coronanedlukningen? Fordelt på typer (pct.)

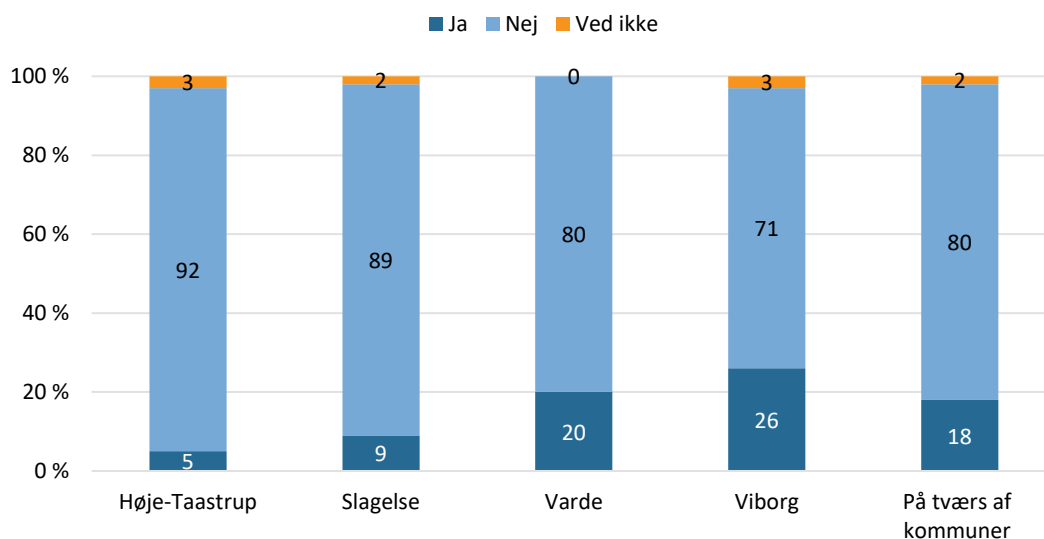

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: ”Har samrådet spillet en rolle i forbindelse med den særlige situation, COVID-19 nedlukningen har medført for foreningerne?” fordelt på foreningstyper: Idrætsforeninger (n=116), kulturelle foreninger (n=49), uniformerede korps (n=20), aftenskoler (n=13), anden foreningstype (n=22). I alt (n=220).

Har foreningerne brugt samrådet under COVID-19?

Selvom hver fjerde respondent oplever, at samrådene har spillet en rolle under coronanedlukningen, har kun 18 pct. af foreningerne svaret, at de har brugt samrådet i denne periode (figur 33). Andelen af foreninger, der har brugt samrådet, er størst i Viborg og Varde Kommuner og følger dermed i nogen grad foreningernes vurdering af samrådenes rolle.

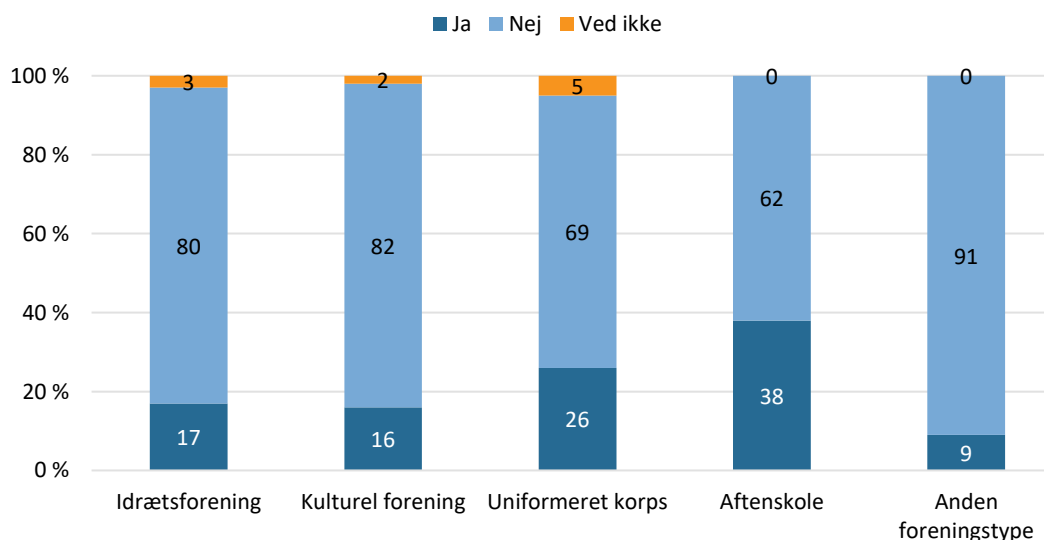
Figur 33: Brug af samrådet under coronanedlukningen – fordelt på kommuner (pct.)

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Har I som forening brugt samrådet i forbindelse med den særlige situation, COVID-19-nedlukningen har medført?" Fordelt på kommuner: Høje-Taastrup (n=36), Slagelse (n=45), Varde (n=30) og Viborg (n=107), samt på tværs af kommuner (n=218).

På tværs af foreningstyper er det igen aftenskoleområdet, der skiller sig ud (figur 34): 39 pct. af aftenskolerne oplever, at samrådene spillede en rolle under coronanedlukningen, og 38 pct. af aftenskolerne har også selv brugt samrådene i denne periode. Også en relativ stor andel af de uniformerede korps har brugt samrådene (26 pct.), mens andelen er mindre blandt de resterende foreningstyper.

Figur 34: Brug af samrådet under coronanedlukningen – fordelt på typer (pct.)

Tabellen viser foreningernes svar på spørgsmålet: "Har I som forening brugt samrådet i forbindelse med den særlige situation, COVID-19-nedlukningen har medført?" Fordelt på foreningstyper: Idrætsforeninger (n=115), kulturelle foreninger (n=49), uniformerede korps (n=19), aftenskoler (n=13), anden foreningstype (n=22). I alt (n=218).

23 respondenter har uddybet deres besvarelse. Heraf har de fleste af dem positive bemærkninger. Nogle af foreningerne har primært brugt samrådene til råd og vejledning, mens andre enten har forsøgt at få - eller har fået - hjælp til at håndtere økonomien.

"Vi søgte om hjælp til de stævneindtægter, vi ikke kunne gennemføre (ca. 6000 kr.), men da beløbet var for lille, fik vi intet?"

"To foreningsarrangementer reddet ved at få en underskudsgaranti."

"Hjælper os til at overleve efter Covid- 19-nedlukningen"

Uddybende svar i spørgeskemaundersøgelsen

Videncenter
for Folkeoplysning